

RENÉ FLORIOT

**adevărul
se ține-ntr-un
fir**

Web: <http://www.virtual-project.eu/>

Forum: <http://virtual-project.org.es/>

RENÉ FLORIOT
La vérité tient à un fil

RENÉ FLORIOT

***adevărul
se ține într-un
fir***

Traducere și note de HORIA VASILESCU

Editura Univers
București — 1973

Max Darteau spusese într-o zi, în glumă, în timp ce Brasselier aştepta să fie introdus în biroul său :

— Pofteşte-l pe acest „flamingo trandafiriu“.

Porecla îi rămăsese.

Căci Brasselier seamănă într-adevăr cu un flamingo trandafiriu : cu tenul proaspăt şi gesturile delicate, el plimbă peste oameni şi lucruri o privire neliniştită, mergînd cu paşi măsuraţi de parcă pămîntul i-ar fugi de sub picioare.

Spre sfîrşitul după-amiezii de opt octombrie, Brasselier simte că-l cuprinde panica, asemeni unui flamingo peste care se roteşte o pasăre răpitoare... După ce a închis telefonul, îşi şterge cu nervozitate mîinile umede, apoi fruntea, îşi desface nodul de la cravată.

— Unde o fi Darteau ? se întreabă cu un geamăt.

Şi vrînd parcă să respire puţin aer proaspăt, se îndreaptă spre fereastra care dă spre strada pompei.

Norii sînt foarte jos şi ferestrele primelor etaje au început să se lumineze una cîte una ; copiii se întorc de la şcoală.

S-a şi făcut patru şi jumătate ! se gîndeşte Brasselier. Mai are doar cîteva ore pînă la întîlnirea cu Darteau. Căci toată dimineaţa i-a fost peste putinţă să-l găsească. La telefon primea mereu acelaşi răspuns : „Domnul preşedinte nu este aici“. Cunoşcînd obiceiul lui Darteau, Brasselier era sigur că acesta trecuse totuşi pe la sediul societăţii, Compania generală pentru lucrări mari. Însă Darteau nu voia să-l primească. Era evident. Se hotărîse să-l nenorocască, să-l ruineze, să-l dezonoreze.

Cu mersul lui ca pe catalige, Brasselier se plimbă de la un capăt la altul al biroului, repetind într-una aceeași frază : „Trebuie să-l văd astăzi pe Darteau. Neapărat !” Deodată îi vine în minte o idee : Bourdier, secretarul lui Darteau, cu care se simpatizează ; el n-ar putea oare să-l ajute ?...

— Dați-mi-l pe domnul Bourdier.

Secretarul lui Darteau trebuia să părăsească societatea chiar în aceeași seară, după o colaborare de cinci ani, ca să preia postul de director al unei întreprinderi de lucrări publice de la Abidjan. Cu toată admirația pe care i-o purta șefului său pentru puterea de muncă și pentru succesele obținute, nu se putea abține să nu-l condamne pentru duritatea cu care se manifesta.

— Bună ziua, dragă Bourdier, spuse Brasselier, cu vocea lui pițigăiată.

Și, afectînd degajarea :

— Așadar, în curînd ai să pleci ?... Calitățile de organizator și competența dumitale vor fi bine apreciate acolo.

Brasselier simte că-l enervează pe Bourdier.

— Spune-mi, dragul meu, nu l-ai văzut astăzi pe Darteau ?... Nu te-ai întîlnit cu el ?... De astăzi de dimineață ? Dar nu-i posibil... Ascultă, Bourdier, e ceva foarte important. Capital... Da, desigur, pentru mine... E vorba de ceva hotărîtor, mă înțelegi, Bourdier ?...

Brasselier nu știe să fie concis :

— Te rog, fă imposibilul ca să-mi acorde o întîlnire înainte de miine... Să chem din nou pe la șase și jumătate ? Crezi că o să fie acolo ? Contez pe dumneata. Mulțumesc !... Și drum bun !

Și Brasselier se prăbușește în fotoliu, cu speranța șubredă că seara îl va scăpa de grija care îl frămîntă.

Rămîne în întuneric așteptînd ora și lamentîndu-se : „În sfîrșit, nu se condamnă oamenii fără să fie ascultați !” E gata să se roage, să se umilească. Da, să se umilească în fața acestui bădăran de Darteau !

Doamna Brasselier, zgribulită de frig, cu toate că e înfășurată într-un șal de lînă, deschide ușa încetișor. Pare și mai îngrijorată decît soțul său.

— Ei ?

- Cred că o să-l gădesc la șase și jumătate.
- Să sperăm !

★

11

Ceea ce izbește din primul moment la Darteau e faptul că-i lipsește cu desăvârșire căldura omenească. Cinci-zeci și cinci de ani, pătrat, masiv, cu ochi albaștri, roșcovan la față, mâinile puternice și vorba sonoră, Darteau e o persoană care impune. Îi place să fie temut. Și știe că e temut. În această stîncă se pare că nu există nici o fisură. Și totuși, numai cu cîțiva ani în urmă, dacă cineva pomenea în fața lui de „nenorocire“, se înduioșa. Acum, interzice oricui cea mai mică aluzie : soția sa, o femeie distinsă, cultă, curajoasă, care îl secondase în mod admirabil la începutul carierei, și-a pierdut mințile de vreo cinci ani.

După cîțiva ani fericiți și luminoși, frumoasa doamnă Darteau, neputînd avea copii — fiul pe care și-l dorea Darteau — a început să se dezintereseze de preocupările soțului, apoi de conducerea gospodăriei. Nemaivoidî nici să primească, nici să mai iasă, ajunsese să se complacă în starea aceea de melancolie. După mai multe șederi în clinică și trei încercări de sinucidere, a trebuit să fie internată. Fără nici o speranță de vindecare.

Multă vreme, Darteau, atît de mîndru de soția lui, păru resemnat, deși suferea mult. Apoi se revoltă și voi să-și creeze un nou cămin. Fără îndoială că și-ar fi luat obligația să-i servească nefericitei o pensie importantă. Dar maestrul Letellier, avocatul său, îi arată că, în Franța, divorțul este sancțiunea pentru o greșeală comisă de celălalt soț, situație care, în cazul lui, nu putea fi luată în considerație. Pentru a-și recăpăta libertatea trebuia să aștepte moartea soției, care nu putea fi ținută răspunzătoare pentru mintea ei rătăcită.

De atunci, Darteau nu găsi alt remediu la decepția din viața sa familială decît munca istovitoare. Necazul l-a făcut neînduplecat și, de aceea, toate mijloacele i se par potrivite pentru a mări puterea întreprinderii : Compania generală pentru lucrări mari, una din societățile cele mai importante din Franța, ale cărei acțiuni nu încetează să urce în tranzacțiile de la bursă.

Nemulțumindu-se numai cu conducerea întreprinderii sale, chiar dacă o face cu o mină de maestru, Darteau se interesează și de alte întreprinderi. Aproape niciodată nu-și ia vacanță. Când lumea se miră, nu știe să răspundă decât atât : „Vacanțele sînt bune numai pentru leneși , numai cei care nu fac nimic se simt epuizați la începutul lui iulie“.

Ambiția îi este nemărginită iar activitatea sa nu cunoaște răgaz. Lumea se teme de el pentru că furia lui este îngrozitoare iar dorința de răzbunare nestinsă.

În seara aceasta, îndreptîndu-se către sediu, pe bulevardul Haussmann, Darteau este într-o foarte proastă dispoziție. Multe ore pierdute la minister în discuții inutile. Apoi majorarea cu trei la sută cerută de syndicate. Și burnița asta căzînd într-una peste Paris. Și Bourdier care va pleca începînd de mîine. „Am să-l regret pe imbecilul ăsta...“

E ora șase. Birourile încă luminate s-au golit într-un freamăt de fuste.

— Bună seara, Bourdier. Am întîrziat foarte mult.

— Ați reușit, domnule, să-i convingeți, pînă la urmă ?

— Da de unde ; închipuiește-ți că mi-am pierdut timpul ; niște cărpănoși. Când discuți cu ministrul, te trimite la director și cînd crezi că l-ai convins pe director, trebuie să ceară informații de la un alt serviciu, dacă nu chiar de la un alt minister. Pe aici ce mai e nou ?

— Domnul Bertheau a venit în problema parkingului... Directorul Creditului comercial vrea să vă vorbească astă-seară, neapărat... Brasselier v-a căutat de cîteva ori.

Figura lui Darteau rămîne închisă.

— A insistat foarte mult și urmează să vă cheme din nou pe la șase și jumătate.

— Fixează-i o întîlnire lui Bertheau pentru mîine la ora nouă. Fă-mi imediat legătura cu directorul Creditului.

— Și Brasselier ?

— Să i se răspundă că nu m-am înapoiat. Sigur că nu-i în stare să plătească. Mîine mă ocup personal de chestiunea asta. Executările se fac în zori... În ceea ce te privește pe dumneata, Bourdier, îți doresc mult noroc. De cît timp ești aici ?

— De cinci ani, domnule.

— Cum trece timpul. Sînt sigur că din cauza caracterului meu nesuferit, n-ai să mă regreti. Eu, da ! Cînd pleci la Abidjan ?

— Întîi plec cu trenul la Gap, la douăzeci și cinsprezece. Mă duc să-mi iau rămas bun de la mama. După patru zile voi reveni ca să plec cu avionul.

— La revedere. Noroc ! Și dacă ai nevoie de ceva, nu ezita să-mi scrii.

Bourdier ieși din birou puțin năucit. Niciodată șeful nu-i spusese atîtea.

Și totuși, se bucurase de încrederea sa. El era singurul om din întreprindere la curent cu afacerile pe care Darteau le trata în afara Companiei generale pentru lucrări mari. De aceea era și singurul care putea să înțeleagă insistențele lui Jacques Brasselier ca să-l întâlnească pe Darteau, singurul, de asemenea, care știa că această întîlnire ar fi fost inutilă și că Darteau s-ar fi arătat fără milă față de Brasselier.

Cu vreo douăzeci de ani în urmă, tatăl lui Jacques Brasselier înființase o întreprindere de lucrări publice : Societatea Brasselier et Comp., o afacere importantă, dar care, în comparație cu Compania generală pentru lucrări mari, era de proporții modeste.

Tatăl lui Brasselier fusese un abil om de afaceri și, sub conducerea lui, societatea luase o mare dezvoltare. Fiul nu-i semăna de loc. Fără îndoială, era un băiat bun, dar nepăsător și nu prea energic, neavînd înclinație spre afaceri. Muzician, puțin poet, singura lui pasiune era golful. Întotdeauna foarte elegant, îi plăceau costumele de culori deschise cu croială englezească. Darteau se amuza : „Mai mult gust pentru tweed, decît pentru beton !“

Îndrăgostit de soție și mîndru de fiul său, element strălucit care moștenise toate calitățile bunicului, Jacques Brasselier părea de-a dreptul fericit. Apoi bătrînul murise, doborît în cîteva săptămîni de un cancer. Jacques fusese foarte afectat, însă felul său de viață nu suferise nici o schimbare. Ajuns președinte-director general, continua să nu se intereseze deloc de societate, fiind mai preocupat de alegerea cravatelor decît de întocmirea bilanțului. Unul

din membrii consiliului de administrație, vechi prieten al tatălui său, îl pusese în gardă de mai multe ori : cițiva membri ai consiliului de administrație abia așteptau ocazia să preia conducerea întreprinderii. Dar el, mereu nepăsător, asculta aceste avertismente fără să le acorde vreo importanță.

Într-o zi, deșteptarea fu brutală : doi dintre membrii consiliului de administrație reușiseră să cumpere un mare pachet de acțiuni, așa că Brasselier pierdu dintr-o dată și majoritatea și titlul de președinte-director general. În același timp, soția i se îmbolnăvi grav. E adevărat că fusese salvată, dar starea sănătății ei necesita o lungă convalescență și multe menajamente.

Atunci Jacques Brasselier se smulse din toropeala obișnuită. Continua să joace golf ; croitorul său nu avea un client mai asiduu, dar înțelesese, în sfârșit, că trebuia să continue opera tatălui. Voia acum să recîștige, cu orice preț, majoritatea iar soția sa, care avea multă autoritate asupra lui, îl ajuta cît putea mai bine în această acțiune dificilă.

Din nefericire, nici un acționar nu voia să vîndă.

Cam în timpul acela muri bătrînul prieten al tatălui său. Văduva, care ținea și ea foarte mult la Brasselier, îi propuse să-i cedeze pachetul de acțiuni. Însă titlurile acestea valorau trei sute de mii de franci, iar Brasselier nu dispunea decît de o treime din sumă.

Pe de altă parte, pe Darteau îl interesa mult Societatea Brasselier et Comp., pe care dorea s-o absoarbă, însă cei doi membri ai consiliului de administrație, deținători ai majorității acțiunilor, deși recunoșteau avantajele unei astfel de fuziuni, erau, totuși, hotărît împotrivă. Nu voiau cu nici un preț să cadă sub dominația unui patron atît de tiranic ca Darteau. Operația era posibilă numai dacă Brasselier și-ar fi reluat postul de președinte-director general.

Darteau îi împrumutase, așadar, cele două sute de mii de franci, iar Brasselier se angajase în mod formal să realizeze această fuziune. O asemenea convenție neputînd forma obiectul unui înscris valabil, Darteau ceruse partenerului să-i semneze un cec pentru suma stabilită, postdatat cu un an.

Calculul său era simplu : era evident că Brasselier n-ar fi putut să achite suma într-un an. Dacă ar fi realizat fuziunea promisă, i s-ar fi acordat toate înlesnirile în vederea achitării. Dar dacă s-ar fi sustras, Darteau ar fi prezentat cecul pentru încasare și ar fi făcut reclamație.

Procedeeul nu era prea elegant. Darteau risca, dacă era descoperit, să-și atragă condamnarea penală pentru complicitate la emiterea de cecuri fără acoperire. Bourdier îl prevenise, dar el, cum ținea la ideea lui, găsisse o soluție care să-l pună la adăpost de urmări. Era de ajuns să se constituie din timp un mic dosar și dacă judecătorul de instrucție i-ar fi cerut explicații, avea răspunsul gata pregătit : „Ca să-i înlesnesc domnului Brasselier să cumpere acțiunile care i-ar fi redat majoritatea în cadrul societății întemeiată de tatăl său, i-am împrumutat o sumă de două sute de mii de franci, în ziua de nouă octombrie 1968. Vă prezint chitanța pe care mi-a semnat-o domnul Brasselier. Convenisem, după cum puteți constata din această chitanță, ca suma să-mi fie restituită după un an, adică la nouă octombrie 1969.

Domnul Brasselier îmi semnase, de asemenea, și o poliță pentru două sute de mii de franci cu scadența la nouă octombrie 1969. Pentru a plăti această poliță domnul Brasselier a completat un cec la nouă octombrie 1969, în schimbul căruia i-am restituit polița. De aceea, astăzi nu pot să v-o înfățișez, dar, pentru că am avut precauțiunea să fac după ea o fotocopie, depun la dosarul dumneavoastră această fotocopie. Cecul dovedindu-se emis fără acoperire, am făcut reclamație“.

Și Brasselier își dăduse seama de riscul la care se expunea, dar era convins că redevenind stăpinul societății, ar fi realizat fuziunea fără vreo dificultate.

Din păcate, lucrurile luară o întorsătură nefericită. Brasselier, indolent ca întotdeauna, comisese o gravă imprudență, lăsînt societatea sa să intre în concurență cu Compania generală pentru lucrări mari, căreia îi luase o piață foarte importantă. Brasselier venise la Darteau să se scuze : un membru al consiliului de administrație propusese această afacere iar el nu putuse să se opună. Însă Darteau îl respinse cu brutalitatea lui obișnuită.

În privința fuziunii, același eșec : cei doi membri ai consiliului de administrație, afirmînd că Brasselier voia să lichideze întreprinderea, alarmaseră acționarii ; se constituî atunci un sindicat de apărare care amenința să ceară prin justiție numirea unui administrator provizoriu. Și Brasselier trebuise să bată în retragere.

La vestea aceasta, Darteau tunase și fulgerase :

— Cine nu este în stare să fie președinte și nu-și ține în mînă membrii consiliului de administrație să se ocupe de contabilitate sau... să spele vasele. Vă previn că nu voi acorda nici o zi de amînare. Dacă nu-mi veți plăti, vă voi executa !

...Și cecul ajungea la scadență a doua zi.

Lui Bourdier, care cunoaștea toate aceste amănunte, îi era milă de Brasselier. O condamnare pentru emisiune de cec fără acoperire însemna renunțarea la funcția de președinte-director general, dezonoarea ! Și ce dramă pentru fiul său, care-și termina strălucit studiile, la Harvard.

Ca om, ce-i drept, Brasselier se dovedise un personaj fără anvergură și fără autoritate, însă onestitatea sa nu putea fi pusă la îndoială, iar Bourdier dezaproba purtarea lui Darteau, brutal și neînduplecat ca întotdeauna.

Telefonul sună. Era desigur Brasselier.

— Nu, încă nu s-a înapoiat. Nu puteți să-l găsiți pînă miîne de dimineată.

Bourdier se rușină puțin de minciuna pe care o spusese, dar, la drept vorbind, se afla încă în serviciul lui Darteau.

Se uită la ceas : era timpul să plece...

*

Darteau era un obișnuit al restaurantului *Chez Laurent*.

În ora nouă și, de mai bine de o jumătate de oră, singur la masă, se impacientează în fața celor două tacîmuri. Chelnerul șef, care cunoaște acest client dificil, se face că nu observă nimic, dar e gata să intervină în orice moment.

Darteau a scos din buzunar și recitește o hîrtie mototilită.

„Vă rog să mă iertați că nu semnez scrisoarea, dar am motive puternice să procedez astfel. Aș vrea totuși să vă

deschid ochii. Vă dați seama că toată lumea cunoaște ghinionul dumneavoastră, și nu numai că nimeni nu vă plinge, dar că fiecare se amuză foarte mult din pricina asta ? Nu sînteți comod în afaceri ; eu nu v-o reproșez, pentru că personal n-am avut a mă plînge de dumneavoastră, dar mulți alții nu sînt în situația mea. Tonul tăios pe care-l folosiți, orgoliul și reușita dumneavoastră fac să vi se aștepte cu nerăbdare prăbușirea. Sînt convins că asta nu se va întîmpla curînd, dar ceea ce este sigur e că la ora actuală oferiți un spectacol caraghios. V-ați îndrăgostit de Liliane de Rosemar și vă ațișți cu ea, avînd aerul satisfăcut al unui om sigur că este iubit pentru el însuși. Ei bine, trebuie să vă arăt că deși de obicei sînteți atît de neîncrîzător, și în cazul acesta ar fi trebuit să luați în prealabil unele informații. Cea mai simplă cercetare v-ar fi arătat că femeia este amanta unui oarecare Robert, cu vreo treizeci de ani mai tînăr decît dumneavoastră și care n-are mijloace de existență mărturisite. O parte din sumele pe care le oferiți, cu generozitate, amantei servesc la întreținerea tînărului. Și astfel, tot Parisul se amuză : marele Darteau tras pe sfoară ca un copil. Am crezut de datoria mea să vă dezvălui toate astea.“

Stilul nu este al unui docent, scrisul evident că-i prefăcut, dar amănunțele sînt atît de precise că Darteau nu se îndoiește de ghinionul său.

Chelnerul și-a întors prea tîrziu ochii ca să evite privirea fulgerătoare a lui Darteau. Acesta încearcă, dar fără succes, să-și recapete calmul. Trebuie cu orice preț să evite o izbucnire cînd va sosi Liliane.

Ce prostie că a venit la restaurant ! Întorcîndu-se acasă, pe la ora opt seara, a găsit scrisoarea. A vrut, cum era și firesc, să-i telefoneze Liliane, dar nu i-a răspuns nimeni. Înțelept ar fi fost să aștepte pînă cînd avea să dea ea un semn de viață. Negăsindu-l la restaurant, l-ar fi chemat fără doar și poate la telefon. Aici nu-i sigur că ar putea să se stăpînească. Atunci, ce să facă ? Să plece ? Comentariile nu s-ar mai isprăvi. Să telefoneze din nou ? Ar însemna să se acopere de ridicol și ar fi, în plus, inutil. Desigur că fata nu s-a întors acasă.

Liliane nu are nici distincție, nici clasa nefericitei doamne Darteau, în schimb e o fată înaltă, blondă, fru-

moasă și foarte elegantă. A jucat comedia dragostei adinci și el a crezut cu naivitate în sinceritatea ei.

Cu un an înainte i-a fost vecină în avionul de Londra. Înainte de a se cufunda în studierea dosarelor, i-a remarcat mâinile lungi, foarte îngrijite, și i-a admirat linia elegantă a picioarelor. Când au aterizat, ea a cerut îngrijorată însoțitoarei de bord niște lămuriri : nu cunoștea Londra, iar engleza ei era departe de a fi perfectă. Sedus de acest chip încântător și uitându-și bruschetea obișnuită, i-a propus imediat să o conducă la Londra cu mașina care îl aștepta la aeroport.

Pe drum ea ezitase puțin înainte de a-i accepta invitația la cină. S-au văzut și a doua zi, și a treia... Cincisprezece zile mai târziu, la Paris, i-a devenit amantă.

Ce știa despre ea ? Nu mare lucru. De altfel nici nu-l prea interesa, pentru că era convins că aventura avea să fie de scurtă durată. Și, apoi, puțin câte puțin, s-a atașat de ea. De ce ? și el s-a întrebat adesea. Desigur, era o amantă agreabilă. Fără să fie foarte inteligentă, se arăta întotdeauna veselă iar lui Darteau îi făcea din ce în ce mai multă plăcere s-o întâlnească după lucru și s-o asculte povestind, spiritual, mici birfeli sau fleacuri fără importanță, petrecute în cursul zilei. Când luau masa împreună, cu prietenj sau cu oameni de afaceri, ea da dovadă de o mare rezervă, calitate pe care Darteau o aprecia foarte mult. În sfârșit, avea meritul că știa să asculte și să pară că acordă un mare interes la tot ce spunea el. Punea chiar întrebări, dar niciodată indiscrete, ci totdeauna potrivite.

Cine era ? Ea pretindea că aparține unei familii excelente și spunea că se numește Liliane de Rosemar. Adevărul era puțin altul și Darteau îl descoperise două luni mai târziu, cu ocazia unei călătorii făcută în Germania. Când sosiseră la hotel, funcționarul de la biroul de primiri le ceruse pașapoartele iar Darteau constatare că Liliane de Rosemar, de douăzeci și șase de ani, era în realitate Simone Chamboisseau, de treizeci și doi.

Darteau zîmbise. Multe femei caută să se întinerească, și nici cele mai cinstite nu rezistă acestei mici ciudățenii. Toate acceptă vârsta de treizeci de ani cât mai târziu cu putință, iar când în sfârșit o fac, sînt hotărîte să se oprească

aici. Cit privește particula... Darteau, *self made man*¹, nu-i acorda nici o importanță. În afaceri i se părea mai mult un balast : ori era adevărată, și atunci se temea să nu se găsească în fața unui incapabil „ultim vlăstar al neamului“, ori era falsă, și atunci constituia prima verigă a unei escrocherii. Dar la această femeie tină, o asemenea mărunță cochetărie părea cu totul nevinovată. De altfel, îi spusese că fusese manechin și că în această meserie nu poți să te numești Simone Chamboisseau. Nu căutasă să afle mai mult și se socotea complet satisfăcut numai cu prezența ei, pe care o considera drept o garanție de fidelitate. Și totuși, Darteau se temuse totdeauna de șiretenia femeilor. Nu accepta să fie înșelat nici în afaceri, nici în dragoste, și repeta adesea : „Cred rar ce spun bărbații, dar niciodată ce povestesc femeile“.

Atunci, cum de s-a lăsat pînă într-atît imbrobodit de Liliane ? Pe nesimțite, legăturile care îi uneau s-au strîns mult. De trei luni, o vedea tot mai des. Îi încredințase pînă și cheile apartamentului. Era fericit ca, după o masă de afaceri, s-o găsească în neglijeu, iubitoare și veselă. Acum, la el acasă se găseau pretutindeni flori și în toate camerele plutea acel parfum feminin, personal și nedefinit în care se amestecă în același timp mirosul tulburător de piele, de lenjerie, de parfum și de tinerețe.

Ținînd nespus la independența sa, Darteau se neliniștise mai întîi de importanța pe care Liliane o căpătase în viața lui, într-un timp atît de scurt. Dar, de teamă să n-o piardă, o inclusesse el singur, tot mai mult și mai sigur, în proprietatea sa. O răsfăța, firește, dar ea nu cerea niciodată nimic și părea relativ dezinteresată.

Cum a fost posibil ca el, atît de bănuitor, să poată fi păcălit într-o asemenea măsură ? Înșelat și orb. Își amintea acum explicațiile stîinjenite ale amantei cînd i se întîmpla s-o întrebe cum își petrecuse timpul. Și întîrzierea de astăzi, cum avea s-o explice ?

Se mai uită o dată la ceas. În ochii chelnerului, mereu impenetrabili, crezu că recunoaște o lucire de ironie. La mesele vecine, clienții îl privesc pe furis.

¹ Om ajuns prin propriile lui mijloace (engl.).

Familia Weill-Lacoste rîde fără să se rețină. Desigur că-și bat joc de el, de el pe care nimeni nu l-a făcut să aștepte și care astăzi pare un amarez rebegit. Darteau are nevoie de foarte multă stăpînire de sine ca să nu măture cu dosul mîinii cele două tacîmuri de pe masă, să nu se ridice și să iasă pe Champs Elysées, să facă vreo cîțiva pași ca să respire aerul umed de afară. N-are obiceiul să suporte să fie jucăria evenimentelor. Fără a vrea s-o mărturisească, se simte foarte nenorocit, dar mai ales umilit. Așadar, fata asta a jucat teatru atunci cînd părea că se interesează de afacerile sale. Și acum toată lumea e la curent cu nefericirea lui.

Se aprinde de mînie.

Numai de-ar veni odată, stricata asta !

★

Intrînd în sala restaurantului, Liliane, salutată de chelner, nu lasă indiferență nici o privire.

La început, Darteau a vrut să se ridice și s-o pămuiască. Însă, deși rumegă de peste o oră nefericirea care l-a lovit, reușește să se stăpînească.

Dintr-o singură privire a observat rochia șifonată, coafura în dezordine, machiajul aplicat în grabă și strălucirea ochilor. Va să zică scrisoarea anonimă spusese adevărul : Liliane venea din brațele amantului.

Cu mersul suplu și forțat dezinvolt, tînăra femeie se îndreaptă spre masa lui Darteau :

— Am întîrziat.

Explicația este atît de banală și de evidentă încît descurajează orice dialog. Și totuși trebuie spus ceva, indiferent ce, pentru că Darteau tace.

— Vai ! Ce zi ! Sînt epuizată.

Regretă însă imediat cuvîntul stîngaci și încearcă un ton mai vesel, deși — e convinsă — cu cît va da mai multe explicații, cu atît se va împotmoli mai rău.

— Am fost la coafor...

— Care te-a ciufulit ?

— Apoi la un croitor nou.

— La ora asta, cînd au închis de mult.

— Ah, nu, știi că în Saint-Germain sînt multe prăvălii care țin deschis pînă la ora nouă ?

— Mai întâi ai trecut pe la tine ?

— Da !

— Mincinoaso ! Ți-am telefonat de două ori. Nu erai acasă. De unde vii ?

— Ți-am spus doar. Am hoinărit prin Saint-Germain și am uitat de oră.

Timp ca Darteau să-și stăpîncească un răcnet, iar Liliane conciliantă, să reia :

— E adevărat, te-am mințit. N-am fost acasă. Dar nu îndrăzneam să ți-o spun. Știam cît ai să-mi reproșezi că nu m-am schimbat ca să cinez cu tine.

— Îți bați joc de mine ?

— De ce ești așa de rău ?

Liliane vrea să-l liniștească și pune mîna ei lungă și fină pe mîna pătrată a lui Darteau. Dar gestul care trebuia să-l îmblînzească, îl exasperează.

— Marș, de-aici, stricato !

— Dar... ce, ai înnebunit ?!

— Marș de-aici ! N-ai avut nici timp să te îmbraci ! Du-te iar la Robert al tău...

Liliane se ridică palidă și foarte dreaptă și pornește spre ieșire, în timp ce lumea, după ce a urmărit scena, își bagă nasul în farfurii iar chelnerii continuă să se agite într-un balet fără zgomot.

Recăpătîndu-și, aparent, calmul, Darteau părăsește și el localul, dar zărind silueta Liliane care se depărta, din cîțiva pași o ajunge din urmă, la colțul cu strada Gabriel. Furia lui a atins paroxismul. Liliane nu spune nimic, dar încercînd să se smulgă din brațele puternice care o zgîlție, primește o palmă răsunătoare. Fără un geamăt, îi întoarce spatele, iar Darteau revine grăbit la mașina care îl aștepta în fața restaurantului. Șoferul, bineînțeles, a văzut totul, dar se face că picotește cu capul pe volan, cînd stăpînul deschide brusc ușa mașinii.

— Acasă, repede !

★

În imobilul din strada Victor-Hugo, Julien, feciorul, se pregătea să se retragă în camera lui, cînd îl auzi pe Darteau intrînd. Stăpînul îl sună imediat în birou.

— Pregătește-mi o gustare, Julien, n-am mîncat nimic.

— Dar, domnule, bucătăreasa a plecat. Credeam că nu vă întoarceți la masă.

— Indiferent ce, Julien, whisky, niște brinză, niște fructe.

Curînd după aceea, Julien se întoarce cu tava, așteptînd nemișcat :

— Mulțumesc, nu mai am nevoie de dumneata. Trezește-mă mîine de dimineață la șapte. Poți să te duci să te culci.

Rămas singur, Darteau încearcă să-și facă ordine în vîlmășeala gîndurilor.

Mai întii bea două pahare de whisky, unul după altul.

Ah ! Cum și-a bătut joc de el !

Furia îl cuprinde din nou, în timp ce se îndreaptă spre un birou stil Ludovic al XVI-lea, în care se ascunde o casă de bani. Scoate dinăuntru un pachet cu scrisori și fotografii.

Sînt acolo, ce ironie, fraze goale și, în imagini, povestea legăturii dintre ei. Fără să le mai citească, fără să le mai privească, le rupe cu furie, bucată cu bucată. Își dă seama că tot ce face e o copilărie. Dar vrea să desființeze orice urmă a acestei aventuri. La ce mai folosește arhiva, cînd afacerea e terminată !

În momentul acela sună telefonul. Cine poate să-l cheme la ora asta ? Liliane, fără îndoială ! O să se uşureze spunîndu-i tot ce are pe suflet.

— Ah, dumneata ești, Brasselier ? N-am să-ți comunic nimic.

E gata să pună telefonul pe furcă, dar vocea se face rugătoare, vrednică de milă. Brasselier imploră :

— Nu poți refuza să mă primești, să mă ascuți, o ultimă oară. Nu mă executa fără să mă ascuți. Pentru mine e o chestiune de viață și de moarte. După cum știi, locuiesc la trei sute de metri de dumneata. Acordă-mi o ultimă întrevvedere, de la om la om.

Darteau ezită. La drept vorbind, vizita asta îi aduce o diversiune... Și apoi, îi îngăduie să-și calmeze nervii vîrșindu-și necazul pe imbecilul ăsta. Îi va arăta el că Darteau rămîne Darteau !

— Vino, dar repede !

Brasselier coboară scara în grabă. Trece prin fața camerei portăresei care picotește în fotoliu fără să-l vadă cînd iese. Urcă pe strada pompei și grăbește pasul cînd ajunge în strada Victo-Hugo. Se înăbușe, dar nu mai are de străbătut decît vreo sută de metri...

Ajuns în fața locuinței lui Darteau, apasă pe butonul pentru deschiderea automată a ușii și intră în vestibulul clădirii. În camera portarului e lumină. Vreo zece persoane, care par foarte vesele, se înghesuie în încăperea aceea. „O sărbătoare de familie, își spune, mai sînt și oameni care se distrează.“

Brasselier cunoaște apartamentul lui Darteau care ocupă tot etajul al treilea. În loc să ia ascensorul, urcă pe scări ca să se liniștească și, cu calm, străbate etajele repetînd în gînd argumentarea pe care și-o pregătise : „Uite, Darteau, între mine și dumneata...”

Sună. În apartament nu se aude nici un zgomot. După un moment sună din nou ; tot nimic. Darteau s-o fi răzgîndit ? Lumina de pe scară se stinge și, în întuneric, Brasselier mai sună o dată, dar tot degeaba. Fără îndoială nu știe că, din biroul său, Darteau nu poate auzi nimic, pentru că soneria răsună pe culoarul de serviciu, unde nu mai este nimeni. Dar Brasselier continuă să sune cu disperare.

În timpul acesta gîndul lui Darteau a revenit la Liliane : așadar, Parișul își bate joc de el, fiindcă a fost legat la ochi ca un copil. Se revede prezentînd-o pe rînd tuturor prietenilor. Ce mult trebuie să fi rîs lumea de el ! Nu, nu i-a spus destule stricatei acesteia. O să-i mai spuie și altele. Formează numărul de telefon al amantei, dar nu răspunde nimeni. Sigur că da ! Nu s-a întors ! S-a dus să se întâlnească iar cu Robert ! Ah ! cît ar da să-l cunoască și el !

Trîntește telefonul pe furcă... și deodată își aduce aminte de Brasselier. Și imbecilul ăsta o fi vrînd să fie așteptat ? Își aduce, însă, aminte că nu e nimeni în dependințe, și că, din biroul lui, soneria nu se aude. Se îndreaptă în grabă spre ușa de la intrare și cu un gest brusc o deschide. Brasselier e acolo.

Morocănos, Darteau se scuză :

— N-am auzit sunînd, poftim.

În plină lumină, Brasselier are un moment de ezitare. Niciodată nu l-a văzut pe Darteau în asemenea hal : privirea încărcată de ură, fața stacojie.

Și de îndată se pornește atacul, în timp ce Brasselier rămîne înmărmurit :

— Ce aștepți de la această întrevvedere ? Cred că mă cunoști și știi că n-am revenit niciodată asupra unei hotărîri.

Brasselier nu scote un cuvînt. Și totuși de zile întregi aștepta acest moment. Repetase scena, își pregătise argumentele, își șlefuiseră replicile și iată acum, deodată, se simte neputincios, dezarmat, fără grai. Înțelege că tot ce-ar putea să spună ar fi inutil. A pierdut, iar celălalt îl are la mînă ! Încearcă totuși să-și revină. Trebuie să lupte, să încerce imposibilul :

— Darteau, reușește el să articuleze, acordă-mi a păsuire.

Celălalt nici nu se cîlîntește. Așezat în fotoliul de la birou, picior peste picior, cu aerul mai neîndurător, mai crud ca niciodată, pare absorbit în contemplarea cuțitului de tăiat hîrtie, pe care îl lovește la intervale regulate de colțul biroului :

— Imposibil !

Rămas în picioare, Brasselier se apropie :

— Trebuie, spune el. Am făcut tot ce mi-a stat în putință, am încercat imposibilul. Totul mi s-a sfărîmat în mînă... Mai acordă-mi cincisprezece zile. Lasă-mă să-ți semnez un alt cec.

— Imposibil !

În ochii lui Darteau se observă o oarecare jubilară. Trîntește cuțitul pe birou și-și încrucișează brațele :

— Ne-am luat angajamente reciproce, însă eu îmi respect anagajamentele.

Fraza îl atinge pe celălalt ca o palmă. Pălește :

— Sînt gata să le repect și eu pe ale mele. Te rog acordă-mi cincisprezece zile.

Foarte palid, face un pas spre birou.

— Te implor, poți, dacă vrei.

— Ei bine, atunci nu pot... pentru că nu vreau.

Brasselier s-a apropiat mai mult, e mai palid ; cu pumnii strînși, se apleacă spre Darteau. Acesta gustă fericit

desperarea adversarului ; își întinde picioarele, apoi, propunându-și coatele pe birou, îl privește pe Brasselier pînă în fundul ochilor :

— Ca să-mi mulțumești că ți-am împrumutat douăzeci de milioane de franci vechi și că te-am ajutat, în felul acesta, să-ți păstrezi majoritatea acțiunilor, ai început prin a-mi sufla o piață la care țineam ; nemulțumit de această primă acțiune răsunătoare, te-ai dovedit incapabil să realizezi fuziunea care constituia condiția înțelegerii noastre. Și acum vrei să-ți mai acord o păsuire ? Nu mă cunoști !

— Dar ți-am explicat că n-am nici o vină, că cei doi administratori m-au împiedicat să-mi respect promisiunea.

— E inutil să-mi repeți mereu aceleași baliverne. Ți-ai luat un angajament, ai semnat un cec care miine are scadența. Va fi prezentat la bancă miine dimineață, chiar la ora deschiderii.

— N-ai să faci asta.

— Cine o să mă împiedice ?

Brasselier gîfie, sudoarea îi curge pe frunte. Cu un gest brusc își desface nodul de la cravată și, înconjurînd biroul, vine în dreapta lui Darteau. Cu ochii rătăciți, implorînd, se aplecă spre el, aproape să-l atingă.

— Te implor, Darteau, nu face asta.

— Ai să vezi ! Nu numai că miine am să prezint cecul, dar am să-l protestez și am să fac și reclamație. În cîteva zile, vei dormi la pușcărie și Parisul întreg va afla că onestul Brasselier nu era decît un escroc.

— Ticălosule !

Cuvîntul îl șfichiuește pe Darteau ca o lovitură de bici. În starea de furie în care se găsește, nu se poate stăpîni. Dintr-un salt, se ridică și, cu pumnul strîns, îl lovește pe celălalt drept în față. Brasselier se clatină și se retrage de-a lungul biroului, înnebunit de frică, pentru că Darteau se îndreaptă către el. Știe cît e de brutal, dar niciodată nu l-a văzut în halul ăsta, cu trăsăturile descompuse, incapabil să se controleze, gata de orice.

Într-o străfulgerare, Brasselier înțelege : nu numai că Darteau vrea să-l dezonoreze dar, înnebunit cum e, este în stare să-l omoare. Cum să se apere de un dement ?

Darteau îl ia de gît. Timp de cîteva secunde, în biroul liniștit se dă o luptă sălbatică, oarbă. Curînd de tot, Brasselier slăbește. Simte în jurul gîtului mîinile puternice care îl sugrună. Cedează, sufocat, sub presiunea neîndurătoare a unui adversar mult mai puternic, căruia minia îi înzecește puterile. Totuși, printr-un gest violent, desperat, reușește să se elibereze. Sudoarea îl orbește, urechile îi țiuie. Îl cuprinde o panică nemaipomenită. Ar vrea să fugă, să ajungă la ușă, la scară... strada... casa, dar celălalt îi barează drumul și se pregătește să-l atace din nou, cu pumnii strînși, mai de temut ca niciodată.

În aceeași clipă, Brasselier zărește pe birou, la îndemînă, o lamă care strălucește : cuțitul de tăiat hîrtie ! Fără să se mai gîndească, îl apucă și în timp ce Darteau se năpustește asupra lui, îl lovește cu toată puterea, cu reacția brutală a oamenilor slabi. Darteau scoate un țipăt, se agață de Brasselier, se prinde de pardesiul lui și se prăbușește deodată, imobilizat, între birou și bibliotecă, într-o ultimă zvîrcolire.

Cu picioarele tremurînde, Brasselier caută să se sprijine de brațul fotoliului : la picioarele lui, cu fața în jos, stă întins corpul masiv de sub care o pată roșie se întinde încet, mînjind covorul. Brasselier se prăbușește în fotoliu. La început incapabil să facă cel mai mic gest, își vine încetul cu încetul în fire și îngenunchează lîngă trupul adversarului... Darteau e mort.

Brasselier intră atunci în panică și fuge spre vestibul. Ascultă. Toată clădirea e cufundată în tăcere : nimeni nu pare să fi auzit zgomotul luptei. Respiră adînc și aruncă o ultimă privire asupra corpului întins, apoi își potrivește hainele în dezordine. La urma urmei, nimeni nu știe de întîlnirea lui cu Darteau, nimeni nu l-a văzut intrînd. Trebuie să fugă cît mai repede cu putință, înainte de a fi surprins. Mai ține încă în mînă cuțitul de tăiat hîrtie ; scoate batista, îl șterge, îl înfășoară și-l pune, așa înfășurat în buzunarul pardesiului.

Dar de ce să-și piardă capul ? Are toată noaptea înaintea lui. Nimeni nu va mai veni acum. Inima îi bate to-

tuși cu zvicnete mari, precipitate ; încetul cu încetul, își regăsește însă luciditatea. Încearcă să gîndească temeinic. Prin frînturi, îi revin în minte articolele pe care le-a citit despre descoperirea criminalilor.

Mai întîi amprente digitale ! Va să zică, a apucat brațul fotoliului, apoi s-a sprijinit de birou. Acum, calm, scoate batista de la buzunarul hainei și șterge brațele fotoliului. Abia atunci observă casa de bani larg deschisă și dosarele așezate în raftul de sus.

Dacă ar putea să-și găsească cecul, orice probă ar fi înlăturată, pentru că fusese vorba de o operație personală, materializată doar prin acest mic act de care nu avea cunoștință nici unul din funcționarii Companiei generale pentru lucrări mari.

Încet, cu inima bătînd să-i sfarme pieptul, se apropie de casa de bani. Un reflex de prudență îl face să-și pună mînușile înainte de a umbla prin dosare. Le cercetează repede, și tresare : penultimul purta numele lui ! Prinse cu un ac, la un loc, sînt cecul, polița și chitanța. Brasselier este gata să dea un chiot de bucurie. Ascultă atent : nici un zgomot. Bagă repede dosarul în buzunar.

O ultimă privire în casa de bani : mai multe teancuri de bancnote sînt stivuite în raftul de jos : „Mai bine să las impresia unei crime pentru jaf“, își zice în gînd și ia banii fără ezitare.

Cu stăpînirea de sine a unui criminal încercat, Brasselier aruncă o ultimă privire circulară în cameră ca să se asigure că nici o urmă nu-i va trăda trecerea pe acolo. Darteau stă întins la dreapta biroului, brațul stîng atinge piciorul bibliotecii, în coșul de hîrtii sînt amestecate scrisori și fotografii rupte.

Casa de bani rămîne deschisă și dosarele răvășite. Inutil să dai impresia că ucigașul s-a interesat de ele. Brasselier le pune în ordine.

Acum poate părăsi locul. Cu mîinile înmănușate, deschide ușa apartamentului și o închide fără zgomot. Trece repede prin fața camerei luminate a portarului și iese din clădire fără să fi fost observat.

Peste Paris continuă să cadă burniță. Pe strada Victor-Hugo puținii trecători se grăbesc să se întoarcă acasă.

Brasselier, dimpotrivă, se silește să meargă încet, pipăind în fiecare moment buzunarul interior al pardesiului și cuțitul de tăiat hîrtie a cărui lamă înfășurată în batistă o simte de-a lungul piciorului. „Va trebui să spăl batista cînd voi ajunge acasă. Sau mai bine s-o ard.“ Încă emoționat, dar lucid, își reamintește toate gesturile pe care le-a făcut de la sosirea în imobil și pînă cînd a fugit de acolo. Iată strada pompei. Gîndul i se îndreaptă către soția lui. Trebuie să fi înnebunit de grijă !

Brasselier grăbește pasul, atent la zgomotul pe care îl face cînd calcă pe trotuarul umed. Deodată teama îl cuprinde din nou : ploaia ! încălțămîntea ! N-o să i se găsească urma tălpilor în biroul lui Darteau ? Ah ! Ridicol ! A urcat, doar pe scara acoperită de covor. În curînd va ajunge acasă. Dar apropiindu-se, zărește doi sergenți de stradă făcînd de pază în fața porții... Și Brasselier, aparent atît de calm, e gata să-și piardă mințile ! Fenomen bine cunoscut : un om care reușește să se stăpînească după o emoție violentă și care pare să-și redobîndească singele rece, e la discreția unui eveniment banal și imprevizibil care-l face să comită o imprudență fatală.

În realitate, sergenții de stradă s-au adăpostit acolo pentru cîteva minute și nu pot avea cunoștința de crimă, dar Brasselier se și vede arestat și interogat : trebuie să se debaraseze imediat de cuțitul de tăiat hîrtie ! Dar cum să facă să nu trezească atenția polițiștilor ? De întors nu poate fi vorba ! Ca să cîștige timp, își aprinde o țigară în intrîndul unei porți și se face că-și înnoadă șiretul de la pantof. Din fericire, strada e slab luminată. Plecîndu-se ca pentru a ajunge la pantof, scoate ușor pumnalul din buzunar și-l depune în colțul ușii. Apoi își reia liniștit drumul. Pînă să ajungă în dreptul sergenților, aceștia se și îndepărtează vorbind. În camera ei încă luminată, portăreasa nu și-a întrerupt somnul și nici nu pare că a auzit ușa închizîndu-se...

Fără zgomot, Brasselier intră în casă. După ce închide ușa, se reazemă în ea ca să-și recapete suflarea și respiră cu nesaț mirosul familial al securității... În salon, soția îl așteaptă, fără să se fi mișcat, în fotoliul în care o lăsase. E încă foarte slăbită. Nu-i pune nici o întrebare, îl privește însă îngrijorată, așteptînd s-o liniștească.

— L-am ucis, spune el într-un suflet, trebuia.

Cu ochii măriți de groază, ea își ascultă soțul povestindu-i toată scena, atitudinea necruțătoare, agresiunea lui Darteau și drama... Dar să nu se îngrijoreze : nimeni nu l-a văzut și nici n-a lăsat vreo amprentă.

Brasselier scoate dosarul din buzunar. Abia atunci nenorocita își recapătă glasul :

— E înfiorător. Ce-ai făcut ? Ce-o să se întâmple cu noi ? Ești absolut sigur că n-ai fost văzut de cineva și că n-ai lăsat vreo urmă ?

— Fii liniștită, portăreasa dormea și când am plecat, și când m-am întors. Cît privește pe cei de la Darteau, erau la masă și sigur nu m-au observat.

Însă doamna Brasselier nu e convinsă decît pe jumătate. Își cercetează soțul din cap pînă în picioare și deodată scoate un strigăt :

— Nasturele, privește !

Brasselier observă atunci că-i lipsește un nasture de la pardesiu. După lovitura mortală, Darteau s-a agățat de el. Poate nasturele i-a rămas în mînă ?

Și cuțitul de tăiat hîrtie ? Brasselier blestemă momentul de derută care a pus stăpînire pe el. Se uită pe fereastră : poliștii și-au continuat drumul și nu se mai văd. Atunci, coboară încet scara, traversează vestibulul de la intrare, iar portăreasa, acum trezită, îl vede trecînd.

„La urma urmei, își spune Brasselier, ce poate fi mai natural ca, înainte de ora zece scara, un om să meargă după țigări la debitul cel mai apropiat.“

Se apleacă, pipăie, nu găsește nimic, ba în ciuda oricărui prudențe, aprinde chiar bricheta. Trebuie să cedeze însă în fața evidenței : cineva a ridicat obiectul. În orice caz nu au fost sergenții, care au plecat într-o altă direcție. Numai să nu fi depus vreun martor cuțitul la comisarîat și să fi precizat locul unde l-a găsit ! Arma crimei abandonată la cîțiva metri de casa în care locuiește ; ce dovadă puternică împotriva lui !

Un zgomot de pași îl obligă să-și întrerupă cercetările și să se întoarcă acasă.

— A dispărut, spune. De necrezut !

Soția lui găsește atunci cuvinte de îmbărbătare :

— Cel care a găsit cuțitul îl va păstra. Ce rost ar avea să-l predea la comisariat ? De altfel, de cîte ori se pierde ceva pe stradă, nu se mai găsește niciodată !

Brasselier nu dorește altceva decît s-o creadă. Ia dosarul, batista și, după un moment de ezitare, chiar teancul de bancnote, ale cărui serii sînt poate înregistrate la bancă ! — și rămîne pierdut cu ochii la cenușa care se formează în cămin... În timpul acesta doamna Brasselier, fără nici o vorbă, duce pardesiul în camera ei...

— **B**ună ziua, domnilor.

— Bună ziua, domnule judecător.

În pragul biroului lui Darteau, judecătorul de instrucție, domnul Cornelis, se oprește un timp, așa cum au făcut și polițiștii la venire și, dacă nu scoate ca ei un fluerat admirativ, nu se poate abține să nu-și exprime părerea :

— Drace ! Ce birou frumos !

Apoi intră.

În ciuda corpului întins, masă întunecată în jurul căreia se aferează inspectorii poliției judiciare care stabilesc puncte de reper cu linii groase de cretă trase pe covorul persan și în ciuda îngrămădirii cam disparate de bibelouri, mobile vechi, tapițerii și tablouri, biroul lui Darteau este învăluit într-o atmosferă armonioasă și liniștită. Într-o asemenea măsură, încît impermeabilele comisarului, ale inspectorilor, servietele aruncate pe mobile, tot echipamentul acesta polițienesc par o insultă pentru mătăsurile vechi și catifeaua draperiilor.

Nu, desigur, nu e un decor obișnuit pentru o crimă, iar magistratul, om amabil, erudit, amator de lucruri frumoase, este sensibil la toate acestea. Lui îi sînt repartizate cele mai multe din marile dosare criminale. Însă de cele mai multe ori, asemenea drame se petrec în apartamente modeste, ba chiar infecte. De aceea, judecătorul reține ca pe ceva deosebit faptul că instrucția începe într-un asemenea cadru :

— Hm ! Avea gust acest Darteau.

— El, sau decoratorul lui ? întreabă surîzînd comisarul Peltier.

Seful brigăzii criminale fiind în concediu, afacerea i-a fost încredințată comisarului Peltier. Acesta și-a început cariera ca sergent de stradă și după ce a ajuns inspector, a trecut prin toate gradele și prin toate brigăzile : „Dru-murile publice“, „Viața mondenă“, ca să sfârșească la „Criminală“, unde este unul din cele mai bune elemente. Ade-sea colegii fac apel la experiența lui.

Scund, cu puțină burtă, fumind fără încetare țigări pe care și le răsucește singur, Peltier declară că munca poli-țienească nu este o artă, ci o migăleală care cere răbdare ; ca să duci ancheta la bun sfârșit, trebuie să faci o verifi-care inteligentă : să-i iei celui suspect interogatorii fără întrerupere... și să verifici afirmațiile pe care le face. Dacă a mințit, se incurcă.

Împreună cu el se află ofițerul de poliție principal Ri-chard, colaboratorul său preferat, tocmai pentru că cei doi bărbați sînt cum nu se poate mai deosebiți, atît fizic, cît și intelectual. Înalt și slab, Richard posedă o anumită cul-tură. Îi place mult să lucreze cu Peltier, fără să fie de acord cu toate teoriile acestuia. Astfel, el socotește că poți să înfunzi un suspect fără ca totuși culpabilitatea lui să fie demonstrată. Sub imperiul emoției, un om nevinovat este în stare să facă declarații inexacte sau să mintă cu bună știință asupra felului cum și-a petrecut timpul, numai ca să nu dezvăluie amănunte de care s-ar rușina. N-a văzut el într-o zi un bărbat negînd cu încăpăținare, în ciuda mărturiilor mai multor persoane, că ar fi ieșit dintr-un imobil în care se comisese o crimă ? Peltier îl considera vinovat. Apoi adevăratul criminal și-a mărturisit crîma. Primul suspect ieșea de la o femeie căsătorită, pe care nu voia cu nici un preț s-o compromită, și nici nu dorea ca soția lui să afle că o înșală.

Richard credea în fler. Un adevărat polițist trebuie să „miroase“ vinovatul, căci nu întotdeauna acela care se apără mai stîngaci este și cel care a mințit.

— Domnule comisar, a replicat judecătorul, începînd de la un anumit cont în bancă, ai gustul decoratorului, ele-ganța croitorului, iar pentru femei, frumusețea dată de cosmeticiene.

Dialogul fu întrerupt de sosirea substitutului de procuror.

— Eu v-am anunțat și eu ajung ultimul. Numai că, știți... locuiesc la periferie, se adresează el domnului Cornelis, scuzându-se.

În fața celor doi magistrați, Peltier dă raportul :

— Mai întâi am luat interogatoriul lui Julien, feciorul. Observînd, la ora șapte, că stăpînul său nu e în pat, s-a dus în birou unde a dat peste cadavru. Ne-a explicat că se dusesse la culcare la ora douăzeci și unu și treizeci de minute, fără să observe ceva neobișnuit, afară doar de faptul că Darteau, care trebuia să mănince în oraș, revenise după mai puțin de o oră de cînd plecase și ceruse ceva de mîncare ; dar n-a gustat nimic... După cum puteți constata, Darteau nu s-a dezbrăcat. Adaug că în apartament nimic nu pare să fi fost deranjat de la locul lui. Probabil că ucigașul n-a trecut în altă cameră în afară de birou. Șoferul ne-a dat cîteva amănunte despre faptele petrecute în cursul serii. Pe la douăzeci și treizeci și-a condus stăpînul la restaurantul *Chez Laurent* și a rămas în fața localului, să-l aștepte. Cam o jumătate de oră mai tîrziu, a văzut-o intrînd pe „donșoara“ Liliane, amanta stăpînului. Se grăbea. Dar puțin timp după aceea — poate cinci minute — a ieșit întâi Liliane. Apoi Darteau. S-a luat după ea și a ajuns-o din urmă, în colț cu strada Gabriel. Părea furios. Șoferul n-a putut auzi convorbirea dintre ei, dar l-a văzut cînd a pălmuیت-o. Ea a plecat singură pe jos, iar șoferul l-a adus pe Darteau acasă. Am trimis un inspector la restaurantul *Chez Laurent* ca să afle amănunte.

— Cine este această Liliane ?

— Fostă manechin. E tot ce se știe despre ea pînă acum. Feciorul mi-a arătat fotografia ei. Priviți !

— Drace ! Frumoasă fată ! Darteau avea mai mult gust decît credeam.

În acest moment intră doctorul Lenormand, însoțit respectuos de Julien. Medicul legist este foarte apreciat în Palatul de Justiție atît pentru competența, cît mai ales pentru prudența sa. Pentru că vrea să verifice totul, chiar ceea ce pare evident. Încît atunci cînd afirmă ceva, poți fi sigur că așa este.

Funcționarii de la Identitatea judiciară¹ fac, cu blitz-ul, ultimele fotografii. Când termină, doctorul îi roagă să-l dezbrace pe Darteau. Apoi examinează cadavrul cu atenție.

— O singură rană aparentă în hemitoracele stîng, făcută cu o armă albă, cuțit sau pumnal. După cum puteți constata, domnilor, acest orificiu în formă de butonieră, cu marginile precis conturate, regulate, este situat în cel de-al patrulea spațiu intercostal stîng. Lungimea de douăzeci și doi de milimetri, lățimea de cel mult cinci milimetri în partea inferioară, cu vârful în unghi ascuțit, par să corespundă unei arme destul de mari.

După felul cum este situată și după caracteristicile sale, este sigur că lovitura a rănit inima aproape de perețele toracic. Examenul amănunțit de pe pielea spatelui, pe care nu se observă nici o urmă de vînație, permite să conchidem că nu s-a produs o străpungere completă.

Lipsa unei alte răni, sau a vreunei tăieturi la mîini, pare să arate că victima nici n-a avut timp să se apere.

Judecătorul de instrucție întreabă :

— Sinuciderea este deci, bineînțeles, exclusă ?

— În materie de medicină legală nimic nu este exclus. Sinucideri cu aparență de crimă sînt, o știți și dumneavoastră, destul de obișnuite. Unii au ajuns chiar să-și tragă un glonț în spate. Totuși este mult mai ușor să te sinucizi lovindu-te cu un cuțit în inimă. Însă în acest caz, arma se găsește întotdeauna fie în mîna victimei, fie în apropiere de corp.

— Aici nu este cazul, spune judecătorul.

— Precizez, în plus, adaugă Peltier, că s-a găsit în sertarul biroului domnului Darteau un revolver automat Beretta 7,65. Este mai mult ca sigur că dacă omul ar fi voît să se omoare, s-ar fi folosit de arma aceasta.

— Am vrea foarte mult să cunoaștem ora decesului, spune domnul Cornelis.

— Dumneavoastră știți ca și mine, domnule judecător, că e foarte greu de precizat. În general, primele semne ale rigidității cadaverice apar la patru ore după moarte, ele sînt categorice după șase ore și merg accentuîndu-se

¹ Serviciul care se ocupă cu clasarea semnalmentelor antropometrice ale persoanelor aflate în stare de arest.

pină la a unsprezecea oră. Dar acestea sînt date foarte aproximative. Frigul grăbește fenomenul de rigiditate, pe cînd căldura îi întîrzie efectele. De pildă, dacă un om este omorît pe stradă și este părăsit acolo, rigiditatea cadaverică se va preciza în patru ore de la deces, mai ales dacă afară este ger. Dimpotrivă, într-o încăpere bine încălzită, ca aici, și cînd corpul e îmbrăcat, în general aceasta începe să se observe abia după zece ore de la deces... În cazul de față, ținînd seama de condițiile menționate, este posibil să se fixeze ora morții între orele douăzeci și unu și douăzeci și trei.

Și după ce se gîndește mai bine, medicul adaugă :

— Pot afirma, cred, că moartea a survenit cel mai tîrziu la ora douăzeci și trei.

— Credeți, întrebă judecătorul, că după ce veți proceda la autopsie și veți examina stomacul și intestinele, ați putea fi mai precis ? Din păcate, trebuie să vă semnaliez că omul n-a pus nimic în gură, pentru că am constatat că nu s-a atins de gustarea pregătită de fecior.

Mereu binevoitor, medicul legist precizează :

— Chiar dacă ar fi mîncat, tot n-aș fi cu nimic mai avansat căci, și aici, timpul necesar digestiei variază adesea de la individ, la individ. Vă amintiți, desigur, domnule judecător, pentru că dumneavoastră ați făcut ancheta, de femeia aceea care și-a înecat cei trei copii. Se știa cu certitudine că cei trei puști nefericiți mîncaseră mere ca gustare. Or, am constatat că, la două din micile victime, bucățile de măr erau aproape digerate, pe cînd la al treilea ele se găseau încă în stomac. Așa că nu-mi cereți mai mult. Din păcate, trebuie să vă mulțumiți cu ceea ce pot să vă spun foarte cert : omul era mort la ora douăzecișitrei. Sînt dezolat că nu pot să fiu mai precis... Am să vă înaintez raportul privitor la autopsie peste patruzeci și opt de ore. Bună seara, domnilor.

— Acum, se adresează judecătorul de instrucție comisarului de cartier, care, ca de obicei, sosise primul la fața locului, puteți lua măsuri să fie trimis corpul la Institutul medico-legal. Noi vom sigila hainele defunctului.

Apoi, întorcîndu-se către Peltier :

— Continuați să ne faceți cunoscute constatările dumneavoastră.

— Această micuță mobilă, care pe dinafară pare a fi un birou stil Ludovic al XVI-lea, reluă comisarul, este în realitate, după cum observați, o casă de bani. Era deschisă când am intrat în cameră și mi-am propus să-l întreb pe fecior despre asta.

— Foarte bine, spune judecătorul. Am să vă înlocuiesc eu. Chemați-l.

Puțin mai târziu, intră Julien, însoțit de inspectorul Didier, plecat să ia informații de la portarii imobilului :

— N-au văzut și n-au auzit nimic. Trebuie să spun că sărbătoreau logodna fiicei lor celei mici. Erau la masă vreo zece persoane. S-au culcat târziu și nimeni n-a fost atent la vizitatori. Nu pot să precizeze nici câte persoane au intrat, nici câte au ieșit.

— De altfel, intervine Julien, portarii de-aici nu știu niciodată nimic și nu se interesează de lumea care urcă. De câte ori nu i-am spus domnului...

— Bine, bine, ai să ne povestești asta cu alt prilej. Deocamdată, uită-te atent în camera asta pe care o cunoști atât de bine și spune-ne dacă ți se pare ceva neobișnuit... Mai întâi, casa de bani este deschisă. Cred că de obicei stăpînul dumitale ținea închisă casa asta de bani din biroul său, nu ?

— Desigur, domnule.

— Când ai părăsit camera aseară, era deschisă ?

— Nu știu, domnule. Nu cred. Nu pot să afirm nimic. Am adus tava. Am pus-o pe acest mic birou și domnul mi-a spus imediat că pot să plec.

— Cred că cheia nu era niciodată în broască.

— Sigur că nu, domnule judecător. Domnul o ținea întotdeauna la dînsul. În plus, ușa se deschide cu cifru.

— De unde știi ? Cunoști cifrul ?

— Oh ! nu, domnule judecător, dar când domnul îmi dădea bani, îi lua întotdeauna din casa de bani și vedeam cum forma cifrul ca s-o deschidă.

— Deci, erau bani în casa de bani ?

— Desigur, domnule.

— De unde știi ?

Întrebarea este brutală. Julien se uită cu teamă la judecător și la polițiști :

— Domnule judecător, nu cumva credeți...

— Nu cred nimic, prietene, îți pun doar o întrebare : de unde știi că erau bani în casa de bani ?

— Când îi prezentam domnului lista de cheltuieli, deschidea în fața mea casa de bani din care scotea sumele de care aveam nevoie.

— Cam ce sume ?

— Eu plăteam totul în casă. Nă prezentam lista cu cheltuieli în fiecare zi. Se întâmpla ca, o singură dată, să-mi dea o sută de mii de franci vechi și chiar mai mult.

— Și când îți plătea sume atât de importante, aveai impresia că mai rămâneau bani în casă ?

— Da, domnule judecător, domnul nu se ferea de mine și vedeam că mai rămâneau întotdeauna teancuri de bancnote în casa de bani.

— Niciodată nu i s-a întâmplat domnului Darteau să fie în imposibilitate de a achita o factură sau de a plăti o sumă importantă ?

— Domnule judecător, facturile sau sumele importante erau plătite prin cec.

— Eu vorbesc de sumele pe care le plătea cu bani gheață.

— Niciodată domnului nu i-au lipsit banii aici.

— Atunci să conchidem : se găseau întotdeauna în casa de bani cel puțin două-trei sute de mii de franci vechi ?

— Cel puțin, domnule judecător.

— Dar, spune-mi, tot luând bani din casa de bani, ar fi trebuit să-i termine.

— Nu, răspunse Julien, înainte de a-i termina, domnul completa un cec, cu care șoferul se ducea la bancă de unde aducea banii pe care domnul îi punca în casa de bani.

— Richard, vrei să faci inventarul din casa de bani, iar dumneata, Julien, vrei să verifici camera și să-mi spui dacă observi ceva ?

În timpul cît cei doi își văd de treabă, magistratul bate toba cu degetele pe geam și-l ascultă pe Peltier care-i vorbește în șoptă. Deodată, un strigăt al lui Julien îi face să se întoarcă : „cuțitul de tăiat hîrtie !“

— Ce ?

-- Cuțitul de tăiat hîrtie al domnului, nu mai este pe birou.

-- Cum era acest cuțit ?

* — Propriu-zis nu era un cuțit !

— Explică-te mai clar, pentru numele lui Dumnezeu !

— Știți, domnule judecător : domnul se folosea de el ca de un cuțit de tăiat hîrtie, dar în realitate era un mic pumnal foarte frumos cu mînerul din aur sau, cel puțin, aurit, pe care sora domnului i-l făcuse cadou de ziua sa. Cred că mai păstrez cutia. În orice caz, îmi amintesc că fusese cumpărat de la Cartier.

— Încearcă să găsești cutia și spune-mi cum se numește sora lui Darteau.

— Darteau, domnule judecător, Odile Darteau, n-a fost căsătorită.

— Îți amintești, Julien, cînd a oferit Odile Darteau acest cuțit de tăiat hîrtie fratelui său ?

— Cu prilejul zilei sale de naștere, în acest an, adică la douăzeci și unu iunie.

— Bine, perfect. Spune-mi, domnule Peltier, nu vrei să trimiți un ofițer de poliție de-ai dumitale la Cartier ? Se va găsi cu siguranță urma acestei cumpărături în registre și vom putea avea descrierea cuțitului de tăiat hîrtie de care vorbește Julien. Trebuie să fi fost vîndut ceva mai înainte de douăzeci și unu iunie. Asta poate nu duce la nimic, dar e totuși interesant de verificat.

— Desigur, am putea să ne gîndim, spune substitutul, la o crimă pentru jaf, întrucît au dispărut banii, dar mi se pare totuși extraordinar ca ticălosul să nu fi adus cu el arma cu care să comită crima.

— Afară, desigur, de cazul — spune judecătorul — în care a reușit să pătrundă în apartament convins că îl va găsi gol, iar Darteau a apărut deodată... De altfel, sînt și eu de părerea dumneavoastră și nu cred într-o crimă pentru jaf, deoarece nimic nu lipsește, deși se găsesc aici multe obiecte de mare valoare.

— Mai adaug, reia comisarul, că am verificat cu atenție ușa de la intrare și n-am găsit nici o urmă de efracțiune. Julien ne-a confirmat că n-a deschis la nimeni. Înseamnă așadar că Darteau însuși a deschis ușa asasinului.

— Chemați-l pe Julien.

Dar Julien se lăsă puțin așteptat : a trebuit să deschidă ușa inspectorului Bernard.

— În sfârșit ! miriie comisarul la adresa acestuia din urmă de îndată ce-l vede, mult timp ți-a mai trebuit.

— Dar, șefule, nu era la ora asta nici un chelner la restaurantul *Chez Laurent*, și pînă l-am găsit pe cel care l-a servit pe Darteau... locuiește în arondismentul XX.

— Ei, și ?

— Darteau a sosit pe la opt și jumătate ; i se rezervase o masă și a așteptat sosirea amantei pînă la ora nouă. Chelnerul șef a observat că era extrem de nervos. A scos din buzunar o scrisoare mototolită pe care a citit-o și a răscitit-o.

— Avem scrisoarea asta, domnule judecător. Am găsit-o în buzunarul de la haina victimei. Iat-o. În mare, i se face cunoscut lui Darteau că Liliane îl înșală și că este amanta unui oarecare Robert.

— În cele din urmă, continuă Bernard, a sosit și ea. Darteau de abia se mai stăpînea. A făcut-o stricăță, aproape cu voce tare și apoi a gonit-o. A ieșit după ea într-o stare de surescitare extraordinară, remarcată de toți clienții.

— Domnule Peltier, ce-ați găsit în buzunarele lui Darteau ?

— Un portofel cu o mie de franci, actele de identitate și un carnețel care conține mai multe însemnări.

— Ciudat criminal venit să prade, dar care nu caută să pună mîna pe banii din portofelul victimei, spune domnul Cornelis.

Și, adresîndu-se lui Peltier :

— Desigur, o să cereți să se cerceteze carnețelul acesta.

— Desigur, domnule judecător. M-am și uitat la notările din ziua de ieri. N-am găsit nimic altceva decît : „ora cincisprezece, ministrul industriei“.

— E puțin probabil ca bănuielile noastre să se îndrepte în această direcție.

— Mai este ceva, domnule judecător. În coșul pentru hîrtii, sînt rupte scrisori și fotografii de-ale Lilianeii.

Cei doi magistrați se întrebă din priviri. Judecătorul rupe tăcerea :

— Să recapitulăm punctele indiscutabile. Către ora nouă, la restaurantul *Chez Laurent* o scehă de ruptură : Liliانا a plecat într-o direcție, iar Darteau într-alta, întorcându-se acasă. Crima a fost comisă după ce Julien s-a urcat în camera lui, adică după ora douăzeci și unu treizeci sau douăzeci și unu și patruzeci și cinci de minute și cel mai târziu la ora douăzeci și trei. Casa de bani a fost deschisă. Era deschisă înainte de venirea criminalului sau a fost deschisă în prezența lui ? Nu știm. Criminalul l-a constrins pe Darteau, sub amenințarea unei arme, să deschidă casa de bani ? Alt punct de întrebare : Darteau aștepta vizitatorul (sau vizitatoarea), sau i-a deschis în urma unei sonerii neașteptate ?...

Apoi, întorcându-se spre Julien :

— Spune-mi, crezi că Darteau era omul care să deschidă ușa în plină noapte unui vizitator care sună la ușă ?

— Cu totul imposibil, domnule judecător.

— De ce ? Se temea de ceva, de vreo spargere ? Avea dușmani care îl amenințaseră ?

— Nu, domnule judecător, era imposibil pentru că nu auzea soneria.

— Era surd ?

— Nu, nici pe departe, dar domnul nu voia să fie deranjat și cum, de obicei, eu eram întotdeauna acolo, soneria de la intrare nu suna decât în dependență, iar domnul nu putea auzi nimic nici din camera sa, nici din birou. Ar fi putut să audă în birou, dacă ușa ar fi fost deschisă, dar îmi aduc aminte că ieri, ca de obicei, am închis-o cu grijă, căci domnul nu putea suferi ușile deschise.

— Ești sigur de ceea ce spui ?

— Foarte sigur, domnule judecător, puteți să verificați.

— Perfect. Richard, vrei să suni, iar dumneata Bernard să te duci în oficiu ? Eu rămân aici.

Cînd cei doi polițiști se întoarseră, magistratul tocmai admira un Renoir, care decora un perete.

— N-ați auzit nimic, domnule judecător ?

— Nu. Absolut nimic.

— Julien a avut dreptate : nu se aude decât în oficiu.

— Atunci, reia comisarul, pentru că nu Darteau a deschis criminalului și nici nu există urmă de efracțiune, în-

seamnă că acesta se găsea în apartament înainte de sosirea lui Darteau.

— Sau că avea o cheie, spune Richard.

Julien pălește. O să-l bănuiască pe el ? Dar magistratul este preocupat de a doua ipoteză :

— Cine avea cheile casei, Julien ?

— Domnul are un rînd, am și eu unul.

— Dar șoferul ?

— El n-are nevoie.

— Așadar, numai dumneata și stăpînul aveți un rînd de chei ?

— Oh, nu, domnule judecător, de cîteva luni avea o cheie și domnișoara Liliane.

— Mulțumesc.

Judecătorul și substitutul schimbă aceleași priviri și-l recheamă pe Julien care tocmai ieșea :

— Cunoști adresa acestei tinere ?

— Nu, dar o cunoaște șoferul. E jos cu mașina.

— Bine ! spune judecătorul mulțumit, adresîndu-se lui Peltier, știți ce aveți de făcut : încercați să aflați ce-a făcut Liliane după ora douăzeci și unu. O să vă acordăm o comisie rogatorie ¹.

Dacă Julien, foarte emoționat de cînd se descoperise cadavrul stăpînului său și foarte impresionat de toate aceste întrebări, credea că e în sfîrșit liber, se înșela. Inspectorii de la Identitatea judiciară consideră necesar acum să-i ia amprente digitale. Nenorocitul se cutremură.

Dar polițiștii îl liniștesc. Ampreentele sale și ale stăpînului său se găsesc peste tot în cameră, pe birou, pe bibliotecă, pe ușa de la intrare. Cele ale lui Darteau fuseseră luate. Trebuia să i le ia și pe ale lui.

★

Jandarmii merg cîte doi și inspectorii de poliție fac la fel, mai ales cînd e vorba de cazuri delicate sau cînd se duc la femei frumoase. Asta retează scurt orice bănuială

¹ În materie penală, mandat emis de judecătorul de instrucție unui ofițer de poliție judiciară, ca să procedeze la acte de cercetare în locul său.

supărătoare... Comisarul Peltier desemnă deci pe Richard și Bertrand să ia interogatoriul Liliane.

Mai întâi urmau să ia informații de la portăreasă. La ce-ar mai servi portăresele, dacă n-ar putea informa din cînd în cînd pe polițiști ? În general, e un lucru care le place. Ar fi într-adevăr supărător, se gîndea Richard, dacă amanta lui Darteau s-ar număra printre acei locatari discreți și generoși, despre care portăresele n-au nimic de spus. Ce-i plicticos e că durează întotdeauna mult. Trebuie să ascuți povestea cu copiii — care sînt toți niște ingrați — apoi despre reumatisme : „Prin forța lucrurilor, în boxele astea umede, toate portăresele suferă de reumatism“.

Privind din nou fotografia Liliane, pe care i-o dăduse comisarul, Richard trebui să admită că n-ar fi ținut prea mult să obțină despre ea informații proaste : „O fată ca asta ar fi păcat să fie vinovată“.

Din instinct, încă de la începutul anchetei, lui nu-i venea să creadă că Liliane ar fi implicată în această crimă. Mai întâi, pentru că această floare frumoasă cu siguranță că nu-l iubea pe Darteau. Deci, nu putea fi vorba de crimă pasională. Și apoi, femeile care-și omoară amanții folosesc mai curînd revolverul. Nu se slujesc de cuțit : lucrul e atît de adevărat, încît, în timpul ocupației, cînd era interzisă deținerea armelor de foc, aproape că n-au existat crime pasionale.

Atunci, o crimă pentru jaf ? Nu, ar fi fost de neconceput : o fată ca Liliane nu și-ar fi luat un asemenea risc pentru cîteva bilete de o mie. De altfel, Richard socotea că în anchetele polițienești, ca și în teatrul clasic, nu trebuie să amesteci genurile : crima pentru jaf trebuie să rămînă apanajul gangsterilor și al secăturilor. Și apoi, dacă Darteau o părăsea, frumoasei Liliane nu i-ar fi fost greu să găsească repede un înlocuitor.

Richard era curios s-o cunoască, deși se aștepta să fie primit prost. Este un fapt cunoscut : oamenilor cumsecade sau presupuși nevinovați nu le place poliția. Consolarea pentru polițiști este că cei vinovați îi iubesc încă și mai puțin. „Ce meserie nesuferită“, se gîndea Richard, ajuns în dreptul portăresei.

— Ce s-a întimplat ?

Vocea e acră, iar silueta care se desprinde din umbră subțire și neagră.

Inspectorii se legitimează.

— Cîteva informații despre locatara dumneavoastră, domnișoara Liliane de Rosemar.

— Mai întii n-o cheamă de Rosemar, după cum nu te cheamă așa nici pe dumneata, nici pe mine. Se numește ca toată lumea, Simone Chamboisseau.

Richard a înțeles numaidecît că o să afle multe de la această gură spartă :

— Ei, și ?

— Vreți să vă spun ? dar nu sînt lucruri prea frumoase... Și pe lângă toate astea o îngîmfată ; niciodată bună ziua, niciodată bună seara. O încrezută care se scoală la ore cînd oamenii cumsecade sînt de multă vreme la lucru... Și care primește pe oricine, bărbați, femei — o tîrfă, asta e !

Richard reține din această avalanșă tot ceea ce i se pare interesant :

— Femei ? E ceva rău într-asta ? Ce femei ?

— E una într-un palton de blană, plină de bijuterii, care coboară cu ea spunîndu-i cînd „iepurașul meu“, cînd „mititica mea dragă“. E mult mai în vîrstă decît ea și se vede cît de colo că e din înalta societate. Ați putea să-mi spuneți dumneavoastră ce-ar putea să facă aici ?

— Știați că e amanta unui domn Darteau ?

— Asta nu, dar ce știu e că-i o întreținută. Cheltuieste cu siguranță mai mult decît cîștigă (în sfîrșit ! dacă și asta s-ar putea numi a cîștiga !). Cu toate aerele ei de prințesă, sînt zile cînd n-are un ban. Uite, nu mai departe decît ieri. Fata de la Co-ca...

— Co-Ca ?

— Da. *Corinne et Carole* de pe strada Senei. Ei bine, a venit să i se achite o notă de optzeci de mii de franci vechi. A trimis-o înapoi fără să-i plătească, deși biata fată era foarte supărată că patronul îi ceruse să nu lase rochia pînă nu-i dă banii. Dar ailaltă și-a luat aerele ei de prințesă și mititica n-a îndrăznit să-i mai ia rochia înapoi. Rosemar, asta, nu prea e comodă. Dacă m-aș lua după

ea, m-ar chema sus pentru un „da“ sau pentru un „nu“. Închipuți-vă, cu reumatismul meu...

Pentru nimic în lume Richard nu vrea să asculte iar povestea cu reumatismele !

— Sigur că da, doamnă, nu e de loc plăcut. Dar imi spuneți adineauri că primește și bărbați, nu ?

— Cred și eu ! Mai ales pe unul pe care nu-l cunoaște de multă vreme : unul înalt, brun, cu părul creț pe gît, foarte tînăr — vreo douăzeci și cinci de ani — care nu e prea de soi. Vine, aproape totdeauna noaptea tîrziu, că nu-l văd cînd urcă... în schimb îl văd cînd coboară pe la unsprezece dimineața.

— Ei, da ! spune Richard — mi se pare că vă supra-vegheați foarte bine locatarii. Perfect ! Ați putea să-mi mai dați o ultimă informație ? Nu știți la ce oră s-a întors acasă ieri ?

— N-aș putea să vă spun.

— Nici chiar cu aproximație ?

— Nu. Dar ce sînt sigură e numai că era după unsprezece și jumătate.

— De unde știți ?

— Eu m-am culcat după unsprezece și jumătate, după ce am urmărit tele-jurnalul de noapte. Și sînt sigură că nu se întorsese pînă atunci. Sînt foarte puțini locatari și nici unul nu se poate întoarce acasă, în timpul zilei, fără să-l văd.

— Mulțumesc. La ce etaj locuiește ?

— Al patrulea, la dreapta.

La al treilea zbirnîit al soneriei, o femeie tînără a venit să deschidă.

— Domnișoara Liliane de Rosemar ?

— Da, eu. Ce doriți ?

— Ofițer de poliție principal Richard și ofițer de poliție adjunct Bertrand, din Poliția judiciară. Am vrea să vă întrebăm ceva.

— Intrați, vă rog.

Invitație inutilă : cînd un polițist are în buzunar o comisie rogatorie, este peste tot la el acasă.

Liliane pare foarte contrariată.

— Sînteți singură ? întrebă Richard.

— Da ; de ce ?

Întrebarea nu i-a plăcut și s-a roșit. Însă, la urma urmei, chiar cei care n-au nimic să-și reproșeze pot fi emoționați când bat la ușa lor niște inspectori de poliție.

Richard se găsește într-un mic salon cochet mobilat.

— Trebuie să vă cer să-mi precizați identitatea dumneavoastră. Nu vă numiți Liliane de Rosemar ?

Uite ! A primit bine întrebarea. Suride privindu-i, ca și cum și-ar spune : „Nu arată rău cei de la poliție, anul ăsta...”

— Nu, domnule inspector, este un pseudonim. Am fost manechin. Mă numesc Simone Chamboisseau. Am treizeci și doi de ani. Sînt celibatară.

— Ați fost amanta lui Darteau ?

Richard își mușcă buzele. Ar fi vrut să spună : „Sînteți amanta...” Gîndindu-se la cadavru, a spus : „Ați fost”.

Dar Liliane pare că nu înțelege în sensul acesta. Răspunzînd : „Da, am fost amanta lui Darteau” — ea insistă pe timpul trecut. În adevăr, după ruptura din ajun, nu mai este !

— Ce s-a întîmplat ieri seară la restaurantul *Chez Laurent* ?

— În ce măsură poate să vă intereseze ? spune Liliane, încruntată.

— O să vă explicăm imediat.

Tînăra ezită un moment, apoi răspunde pe un ton plictisit :

— Darteau mi-a făcut o scenă. A fost odios. Nu accept să fiu tratată în felul acesta. Am plecat. Asta e tot.

— La ce oră ?

— N-aș putea ști precis : zece... nu, cel mai tîrziu nouă și un sfert... În sfîrșit, nu mai știu !

— Ați terminat de mîncat ?

— N-am mîncat. Mi-a făcut o scenă ridicolă și atunci am părăsit restaurantul. Ne-am despărțit pe trotuar.

— V-a pălmuit ?

Liliane nu se poate abține să nu tresară.

— Sînteți foarte bine informați... Da, m-a pălmuit.

— Aș vrea să știu acum unde v-ați dus după aceea.

— La cinema.

— Singură ?

— Da.

— Pe jos ?

— Da, mașina mea a fost ciocnită alaltăieri de un camion și nu poate fi folosită decît peste două-trei zile.

La ce cinema ?

— La *Rex*.

— Ce film rula ?

— *Răzbunarea vînătorului*.

Richard îi cere să-i povestească subiectul în linii mari, numele interpreților și n-o slăbește pe Liliane :

— Cred că după cinema v-ați întors la amantul dumneavoastră. Vi se întîmpla adesea să petreceți nopțile la Darteau ? Nu aveți cheile ?

— La ce poate să vă folosească asta ?

— Mă interesează în mod deosebit.

— Ei bine, da, am cheile și ce-i cu asta ? m-am plimbat pînă la ora două... Unde vreți să ajungeți ?

În mod vădit, începe să-și piardă stăpînirea de sine.

Liniștit, polițistul se mulțumește să-i răspundă :

— Am să vă explic imediat, însă mai întîi aș vrea să-mi spuneți din ce trăiți !

— Darteau îmi dă toți banii de care am nevoie.

— Dar rochia care v-a fost livrată ieri, tot el v-a plătit-o ?

— Nu-mi plătește nimic. Îmi dă bani și eu îmi cum-păr ce-mi place.

— Aș vrea să vă vizitez apartamentul.

— Cu ce drept ?

— Sînt împuternicit cu o comisie rogatorie din partea judecătorului de instrucție. Iat-o, dacă vă interesează.

— Un judecător de instrucție ? Dar pentru ce ?

— Scumpă doamnă, am impresia că mă faceți să vorebesc ca să nu spuneți nimic ; ei bine, pentru cazul cînd n-ați ști, Darteau a fost asasinat astă noapte.

Ea scoate un țipăt :

— Adevărat ? !...

Totuși, Richard nu pare că glumește. Liliane se așază și-l privește cu un aer neîncrezător. Dar asta nu dovedește nimic : femeile merg foarte des la cinema. Cel mai bun lucru este, să te faci că nu bagi de seamă : scenele

fără spectatori sint întotdeauna foarte scurte. Aşa că cei doi poliţişti încep să cerceteze, liniştiţi, micul apartament.

Bertrand deschide biroul : câteva fotografii, tăieturi din jurnale de modă şi un teanc de bancnote. Număra două mii două sute de franci.

— Ce sumă aveţi în birou ?

— Vedeţi şi dumneavoastră, ceva mai mult de două mii de franci.

— Şi n-aţi putut plăti croitoreasa ieri dimineată ?

— Mă priveşte.

— Se poate. O să veniţi cu noi pe Quai des Orfèvres să povestiţi totul comisarului Peltier.

— Dar n-are rost.

— N-o avea, dar e necesar. Însă, mai întâi, aş vrea să-mi arătaţi toată îmbrăcămintea pe care aţi purtat-o ieri. Nu încercaţi să ne înşelaţi. Ştim cum eraţi îmbrăcată.

Supusă, Liliane, care înţelege din ce în ce mai puţin, scoate o rochie, un palton, mănunşi, ciorapi, pantofi, poşeta...

— Puneţi toate astea, într-o valiză, iar în poşetă cele două mii două sute de franci. Şi acum, să mergem !

★

După ce a ciocănit la uşa cabinetului domnului Cornelis, judecătorul de instrucţie, Peltier a băgat încet capul prin deschizătură. Magistratul, care tocmai vorbea cu un avocat, l-a rugat pe comisar să aştepte puţin.

— Sper, îi spune Peltier lui Richard, care îl însoţea, să nu dureze mult... Avocaţii ăştia au atita poftă de vorbă !

Şi cei doi poliţişti încep să se plimbe în lung şi în lat, privind cu indiferenţă deţinuţii care, cu cătuşele la mâini, aşteaptă să intre în cabinetele judecătorilor de instrucţie. Pentru ei, spectacolul este atît de obişnuit, încît nu le mai trezeşte curiozitatea.

Dincolo de peretele de sticlă care desparte culoarul deţinuţilor de cel rezervat martorilor şi inculpaţilor în stare de libertate, un soare palid de toamnă poleieşte fleşa de pe Sainte Chapelle.

În sfîrşit, judecătorul iese din cabinet.

— La revedere, dragă maestre, reveniți peste vreo cincisprezece zile. Sper ca experții să depună raportul pînă atunci. Am să le fac o invitație în acest sens.

Apoi, îi poartă pe cei doi polițiști să intre.

— Ei, în ce stadiu vă aflați ?

— Mai întîi, spune Peltier, am făcut o verificare a cazierelor : domnișoara Simone Chamboisseau a mai avut de-a face cu justiția : trei luni cu suspendare și o sută de franci amendă pentru violență față de un agent al forței publice.

— E veche condamnarea asta ?

— De acum patru ani. Este amnistiată, dacă a plătit amendă, dar, oricum, e simptomatic. Am verificat și la arhivă. Are fișă la „Mondenă“, iar ofițerul de poliție pe care l-am consultat mi-a spus că era bănuită, fără să fi existat vreo probă certă, de trafic cu stupefiante... În afară de asta, nimic extraordinar, atîta doar că a avut un mare număr de aventuri. Șireată însă, s-a arătat foarte discretă și, după cît se pare, Darteau n-a bănuț nimic pînă în ziua cînd scrisoarea aceea anonimă i-a deschis ochii.

Sînt, totuși, două constatări tulburătoare asupra cărora polițiștii vor să atragă atenția magistratului : mai întîi că Liliane i-a afirmat lui Richard că și-a petrecut seara la Rex, a dat toate amănuntele care i s-au cerut, dar, din nefericire pentru ea, filmul fusese scos de pe afiș cu o zi mai înainte. Are deci un motiv serios să ascundă felul cum și-a petrecut timpul. Dacă era vorba de o întîlnire galantă, de ce-ar fi ascuns-o, de vreme ce-o rupsese cu Darteau ?

— Pe mine alt lucru mă intrigă, domnule judecător, continuă Richard. Am luat informații de la *Corinne et Carole* : e adevărat că i-a livrat, în după-amiaza zilei dinaintea crizei, o rochie la care mai avea de plată opt sute de franci noi, dar pe care n-a putut să-i achite. În treacăt fie spus, portăreasa a exagerat cînd a pretins că ucenica primise dispoziție să nu lase rochia dacă nu i se plătește. Patroana de la *Co-Ca* m-a asigurat că Liliane e o clientă bună, și chiar dacă bugetul ei ar avea perioade bune și perioade rele, sfîrșește întotdeauna prin a-și achita facturile.

Richard amintește că în timpul percheziției a găsit în birou două mii două sute de franci și că Liliane n-a vrut să-i spună de ce, în ajun, n-a plătit nota croitoresei. Sau Liliane avea banii, și nu se explică refuzul de a plăti, sau nu-i avea, și cum este de neconceput ca Darteau să-i fi făcut acest cadou după scena de la restaurant, devine important de știut cum a ajuns acest teanc de bancnote în biroul ei, a doua zi...

— Rezum. domnule judecător, spune Richard... Liliane este izgonită cu brutalitate de Darteau. Ea are cheile apartamentului. Iar după crimă se constată că lipsește o sumă de două-trei mii de franci. La ea, care în ajun pare să nu fi avut o lăscăie, se găsesc două mii două sute de franci. Și, pe deasupra, când e întrebată cum și-a petrecut timpul după ieșirea de la cinema — unde de altfel n-a fost — și pînă la ora când s-a întors acasă, adică la două dimineata, spune că s-a plimbat !

— De necrezut. întrerupe Peltier, cîți kilometri pot să parcurgă suspectii cînd nu sînt în stare să explice cum și-au folosit timpul !

— În sfîrșit, îl întreabă judecătorul pe Richard, ce impresie v-a făcut la prima vedere ?

— Cînd am ajuns acolo, a părut tulburată, dar asta-i normal. A răspuns la întrebările mele fără să încerce să afle de ce i le puneam. De cînd știu că e obiectul unei anchete a „Mondenei“, îi înțeleg atitudinea. A crezut, la început, că venisem să o întreb ceva în legătură cu „praful“. Cînd i-am comunicat, fără înconjur, că Darteau a fost asasinat, s-a prăbușit, dar știți, ca și mine, că femeile sînt niște artiste.

— Afară de unele actrițe, cum spunea Sacha Guitry, îl întrerupe judecătorul.

— Oricum, reia Richard, eu n-o văd înjunghiind un colos ca Darteau, după cum găsesc neverosimilă versiunea crimei pentru jaf !

— A putut să ia banii, obiectă judecătorul, ca să lase impresia unei crime pentru jaf.

— Atunci, ripostează Richard, ar trebui să admitem că ne găsim în fața unei crime pasionale, sau din răzbunare, a unei femei izgonite. Cînd o s-o vedeți, domnule judecător, o să vă dați seama că nu este genul... Cu toate astea,

rămîn cheile, „*Corinne et Carole*“ și acel gol în folosirea timpului.

Peltier reia :

— Noi continuăm verificările. Dacă îi veți prelungi mandatul de reținere provizorie, am să-i iau un nou interogatoriu.

— Dar ea cum explică toate aceste contradicții ? întrebă judecătorul.

— În nici un fel. E certată cu logica. Se mulțumește să protesteze, susținînd că e nevinovată.

— Are în plus, intrerupe Richard, un extraordinar accent de sinceritate.

— Desigur, spune Peltier surizînd, ca aproape toți vinovații.

— În orice caz, nu neglijați nici una din celelalte piste. Împărtășesc oarecum părerea lui Richard : Liliane înjunghiindu-l pe Darteau, mi se pare cam exagerat.

— Fiți liniștit, reia Peltier, n-am neglijat nimic. Mai întîi am fost la Cartier. Ne-a arătat un cuțit de tăiat hîrtie identic și trebuie să recunosc că, pe lângă faptul că este o bijuterie — minierul este acoperit cu un strat gros de aur — este și o adevărată armă, lată la bază, foarte subțire și foarte ascuțită. I l-am arătat și doctorului Lenormand. El poate arma crimei, și cînd l-am întrebat dacă o femeie ar putea fi autoarea unei lovituri mortale, a ris. „Vedeți, domnule comisar, mi-a spus, știți bine că minată de furie, cea mai slabă femeie poate da o lovitură cumplită“. Și a adăugat : „Cu o armă atît de ascuțită, dacă lama nu întîlnește vreă coastă, intră ca în brînză“.

— Așa s-a exprimat ?

— Textual. Am găsit la Cartier fotografii ale acestei arme. Mi-a dat trei : iată una.

— Apoi ?

— Bineînțeles, am puricat și carnetul. La opt octombrie, nimic, afară doar de „ora cincisprezece, ministrul industriei“, vă amintiți. A doua zi, nouă octombrie, existau trei mențiuni : mai întîi două întîlniri. Ofițerul de poliție Didier a fost la Compania generală pentru lucrări mari. Cele două întîlniri erau cunoscute, și nu pot avea nici o legătură cu drama. În schimb, a treia mențiune rămîne încă nelămurită pentru noi : „Ech. Brasselier“. Directorul

comercial al lui Darteau i-a dat amănunte despre persoana lui Brasselier : un industriaș important, desigur fără anvergura lui Darteau, dar care este totuși președinte-director general al unei afaceri serioase, Societatea Brasselier et Comp. Nici directorul nu înțelege ce poate să însemne mențiunea „Ech. Brasselier“. O fi : „échec“¹, „échéance“², „échafaudage“³, „échantillon“⁴ ?

El ne-a spus că un oarecare Bourdier, care era secretarul particular al lui Darteau, ar fi putut să ne dea indicații, dar, din nefericire, acesta și-a dat demisia și a plecat chiar în ziua crimei. Acum o fi la Abidjan, unde a primit o situație importantă. Directorul nu știe mai mult, pentru că Brasselier n-avea practic relații decît cu patronul. În faza actuală a anchetei, ni s-a părut nedelicat să-i cerem acestui domn Brasselier să ne arate cum și-a petrecut timpul în noaptea de opt spre nouă octombrie. Totuși, Didier a fost la locuința acestuia, ca să întrebe portăreasa. Ea i-a spus că Brasselier este un locatar model. Se întoarce acasă, în fiecare seară, la ora șapte și, practic, nu iese, pentru că soția lui este bolnavă. Portăreasa e categorică : la opt octombrie a venit acasă ca de obicei și n-a mai ieșit.

— Créd, spune magistratul, că, oricum, ar trebui întrebat și acest domn. Știți cum să procedați : vă duceți la el la birou, îi spuneți că noi căutăm să folosim toate informațiile care ar putea să ne pună pe urma vinovatu-lui și cereți-i să vă explice el ce înseamnă nota aceea din carnetul victimei. Desigur că o să vă lămurească. Ministerul de Justiție se interesează îndeaproape de afacerea asta. Darteau cunoștea mulți oameni politici importanți. Chiar procurorul general cere să fie ținut la curent cu cele mai mici amănunte.

Domnul Cornelis, adaugă, după un timp :

— Dar presa ?

— Ah ! presa, de ieri îmi stă pe cap fără întrerupere. Au și vorbit cu portarii lui Darteau, cu feciorul, cu șoferul. Știu de existența Liliane. Au fost și la e* Por-

¹ eșec (fr.)

² scadență (fr.).

³ schelă (fr.).

⁴ mostră (fr.).

tăreasa le-a vorbit de locatara ei cu bunăvoința pe care o ghiciți. Pentru ea, asta a fost cea mai frumoasă zi din viață. Sînt la curent că fata este reținută la dumneavoastră. Cunoșc povestea cheilor de la Julien și povestea cu firma „*Corinne et Carole*” de la portăreasă.

— Și de banii pe care îi avea Liliane ?

— Nu, nu știu că noi am găsit la frumoasă acasă două mii două sute de franci, la percheziția pe care i-am făcut-o. Ca să-i distrez, le-am dat una din fotografiile cuțitului de tăiat hîrtie, primite de la Cartier. În schimb, au reușit să-și procure fotografiile tinerei femei. Ceea ce n-a fost greu ! Cînd ai fost manechin, ți se găsesc fotografiile prin toate agențiile. Între timp, Identitatea judiciară verifică dacă se găsesc urme de sînge pe hainele pe care le purta Liliane în ziua dramei. Cred că poimîine vor putea să vă prezinte raportul. În fine, am făcut o verificare și la banca lui Darteau. Acolo nu se notează seriile bancnotelor. În aceste condiții nu este cu putință să știm dacă cele două mii două sute de franci găsite la Liliane provin din casa de bani a lui Darteau... Vom continua, fără să neglijăm nimic și vă vom ține la curent.

— Foarte bine ! spune magistratul, iar eu voi prelungi cu douăzeci și patru de ore reținerca.

Dar comisarul insistă :

— Vedeți, domnule judecător, o reținere de patruzeci și opt de ore este insuficientă.

Magistratul începu să ridă.

— Vă amintesc totuși că pentru mulți e chiar foarte mult.

— N-au dreptate, spune Peltier, și din nou reia demonstrația la care ține atît de mult. Recunosc că se produc grave abuzuri cu aceste rețineri prelungite. Sînt primul care recunosc că este destul de ușor ca, hărțuind oamenii, lipsindu-i de somn, abrutizîndu-i, lovindu-i, să ajungi să-i faci să mărturisească orice. De altfel, din cauză că s-au întrebuințat asemenea metode, pe care unii încă le mai folosesc, mulți nu mai cred în declarațiile date la poliție. Dumneavoastră mă cunoașteți, nu e genul meu. Spun numai că dacă ni s-ar lăsa mai mult timp, v-am aduce o lucrare mai completă. N-aș vrea să vă jignesc, domnule judecător, dar

cred că dacă în primele două zile nu s-a reușit să se obțină dovada vinovăției, apoi greu va putea să izbutească magistratul.

— Oh ! Oh ! protestează magistratul, ne iei drept niște incapabili.

— Știți bine că nu. Dimpotrivă, am toată admirația pentru dumneavoastră, însă metodele noastre de lucru nu sînt aceleași. Aduc un suspect la comisariat. Colaboratorii mei și cu mine îi punem tot felul de întrebări, iar răspunsurile lui sînt imediat dactilografiate. Puțin importă că nu sînt într-o franceză perfectă ! Cu atît mai rău dacă este dezlinat ! Se înregistrează propriile sale cuvînt. Și foarte repede. Ca să faci adevărată muncă de polițist, ar trebui un inspector campion dactilograf. Pe măsură ce răspunde, trimit un colaborator să verifice. Dacă este nevinovat și spune adevărul, clientul se va înșela poate asupra vreunui amănunt, dar, în ansamblu, spusele lui vor fi satisfăcătoare. Dacă spune o poveste, minciunile vor apare în mod inevitabil. Cînd ofițerul de poliție îmi aduce rezultatul unei verificări și el se întoarce împotriva suspectului, nu spun nimic, bineînțeles, dar reiau întrebarea și-l las să se încurce tot mai mult în propriile lui minciuni. Atunci îi arăt că a mințit. Aproape întotdeauna găsește o altă explicație, care este și mai puțin bună decît prima. Pun să o verifice imediat. Un nou dezastru și mulți dintre vinovați, dîndu-și seama că nu mai au nici o scăpare, sfîrșesc prin a mărturisii. În timp ce dumneavoastră.. .

— În timp ce eu ?

— Omul începe prin a vă spune că nu va vorbi decît în prezența avocatului său. Îl lăsați să-și aleagă unul. Asta îi dă cinci-șase zile de răgaz în care timp are toată vremea să se gîndească. Și mai ales pentru că dumneavoastră trebuie să-i lăsați avocatul să ia cunoștință de dosar cu cel puțin douăzeci și patru de ore înainte de interogatoriu, nu mai beneficiați de efectul surprizei.

— Dar știți, dragă domnule comisar, că și în cazul cînd inculpatul cunoaște dinainte invinuirile care îl pot coplesi, adesea îi este greu să găsească o explicație valabilă... Și dacă din întîmplare o găsește, tot dumitale îi cer să o verifice !

— Desigur, domnule judecător.

— Lasă, dragul meu, te cunosc de cincisprezece ani. Și de cincisprezece ani te aud mereu obiectînd. Dacă ar fi fost după dumneata, toată instrucția s-ar fi făcut la poliție și ați fi trimis omul direct la Curtea cu juri. Nu e totuși un lucru prea serios, de vreme ce recunoști singur că parte dintre colegii dumitale au abuzat de unele metode și că poate mai abuzează încă... Acum, la revedere ! Mai ai încă douăzeci și patru de ore, după care mi-o vei prezenta pe domnișoară. Succes !

*

Coborînd scara, Peltier îl ia de braț pe Richard :

— I-am trimis o gustare. Am s-o las puțin să se odihnească. Are nevoie. Mergem să mîncăm la „Trois marches“ și acolo putem vorbi nestîngheriți.

Peltier are o poftă de mîncare grozavă, care îi justifică pîntecul. Departe de supravegherea soției care, îngrijorată de tensiunea lui, îi prepară numai carne friptă și-i interzice să mănînce pîine, se dovedește un mîncău serios.

— Am să iau mai întîi o anghilă mică sau un cîrnăcior cald cu cartofi prăjiți. După asta o să iau în orice caz o mîncare de văcuță. Ți-o recomand. E minunată.

Numai că ficatul lui Richard nu e prea îngăduitor, iar preocuparea de a-și păstra silueta îl obligă la sacrificii.

— Încă o afacere timpită, mormăie Peltier, o afacere cu chichite. Toată lumea se interesează de ea. Unii o atacă pe fată, alții îi iau apărarea. Noi n-avem dreptul să ne înșelăm. Asta e crima ideală : victima aparține societății înalte, criminala e frumoasă, puțin echivocă... și neagă ! Este afacerea visată și de public, și de presă. Îți spun eu : o să fie o lume la procesul ăsta ! Președintele ar trebui să se pregătească de pe acum să semneze bilete de intrare...

— Dar bine, șefule, încă n-a ajuns la Curtea cu juri.

— N-a ajuns, dar o s-ajungă. Și cînd mă gîndesc că afacerea asta a trebuit să-mi cadă pe cap tocmai acum, cu un an înainte de pensionare.

Richard știe bine că Peltier își adoră meseria și că afacerea îl încîntă. Însă celălalt continuă să se vaite cu rea-credință.

— Intr-un an, s-a sfîrșit ! Adio serviciu. Am să mă pot duce la pescuit și să dorm în liniște.

Dar Richard e insinuant :

— Liniștit ? Ai să te plictisești de moarte ! Ai să dai tircoale în jurul secției și din cînd în cînd o să ceri de lucru (vom fi, de altfel, încîntați !). Ai să spui că tocmai treceai pe acolo și că, în ultimul moment, ai intrat să-i saluți pe băieți.

— Eu să mă plictisesc ? Aidade ! M-am hotărît chiar să-mi ofer vreo opt zile în Irlanda, pentru că nu e nici foarte scump, și se pot organiza călătorii cu prețuri foarte mici. Nu vreau să mor înainte de a prinde un somon.

Și, deodată, revenind la preocuparea lui :

— Așadar, tot nu ești convins ? Încăierarea, cheile, banii dispăruți din casa de bani, pe care îi găsești la față, faptul că n-a spus adevărul despre felul cum și-a folosit timpul, toate astea nu contează ?

— N-am spus că astea nu contează. Sînt dovezi foarte grele, dar nu sînt probe decisive.

— Sigur că da, pentru tine ar trebui să mărturisească. Abia atunci ai începe să crezi. Dar, în sfîrșit, pentru Dumnezeu, ce te contrariază ?

— Uite ! Mai întîi, nu văd mobilul.

— Cum să nu ! Doar ai două : a, fost alungată, n-are bani. Se răzună și găsește lovelele.

— De acord, dar înlătur banii. Ți-am mai spus că unei fete ca asta, cu relațiile pe care le are, nu-i e greu să găsească un alt Darteau. Printre prietenii patronului mulți și-ar fi făcut o plăcere să-i dea cele două mii de franci și poate și mai mult.

— Da ? spune Peltier care începe să se enerveze, nu sînt de acord cu tine. Am văzut eu fete de astea care, pentru că le reușise o asemenea lovitură, credeau că așa ceva avea să se repete la nesfîrșit. Sînt de acord cu tine că-i frumoasă, dar la Paris sînt mii de fete ca ea, gata să facă orice ca să poată duce o viață pe picior mare. Îți jur că există o adevărată concurență și, în întrecerea asta, sînt unele și mai frumoase, și mai bine făcute.

În ochii lui Peltier sclipește o lumină lăcomă :

— Ce păcat că nu se poate face o experiență. Uite, să dăm un anunț : „Sexagenar în fruntea unei instituții

foarte importante, generos, caută tinăra bine căreia să-i asigure viața luxoasă pe care o merită“. Ar trebui ca prefectul să organizeze un serviciu de ordine la ușa acestui filantrop, căci șirul celor care vor aștepta va fi mai lung decît cel de pe Champs-Élysées într-o sîmbătă seara, cînd rulează *Prizoniera*.

(Peltier are o mare slăbiciune pentru Clouzot, de cînd cu filmul *Quai des Orfèvres*).

— În definitiv, adaugă el, ce este această Liliane a ta ? O cocotă de lux, puțin drogată, cam prostuță și puțin tîrfă. Și apoi chiar dacă ar fi perfecțiunea întruchipată, sînt lovituri care nu reușesc de două ori. Asemeni unui tînar care a cîștigat la curse premiul cel mare și care continuă să joace luni sau chiar ani de zile, rămînînd surprins că nu se mai repetă întîmplarea... Uite, o femeie măritată, frumoasă, distinsă, elegantă, căreia toți bărbații îi fac curte. E căsătorită cu un om foarte bogat și foarte influent și e convinsă că dacă n-ar fi fost acesta, alți zece i-ar fi căzut la picioare. Dar soțul cere divorțul. El continuă să fie invitat, căci lumea are nevoie de el, dar femeia e repede dată uitării.

Desigur că s-ar găsi mulți care ar fi încîntați s-o consoleze, dar fostul soț n-ar vedea cu ochi buni această situație. Și așa, în răstimp de un an, frumoasa femeie își dă seama că n-a reușit să se aranjeze și că trăiește cu greutate. Lasă, dragul meu, nu e chiar atît de simplu pe cît crezi, iar Liliane care cunoștea viața, a putut foarte bine să-și piardă capul.

— N-ai să-mi spui că a venit să-l omoare ca să-i ia două mii două sute de franci ?

— N-am spus asta, dar a socotit că, la urma urmei, banii ăștia nu erau de lepădat.

— Atunci, pentru ce l-a omorît ? Doar n-o să-mi spui că-i vorba de o crimă pasională ? Nu ! Liliane îndrăgostită de Darteau ! Complet fără sens.

Dar acum, Peltier se supără. Trebuie spus că are cam vîrsta lui Darteau. Părerea lui Richard, tinerelul ăsta, după care o tinăra de treizeci și doi de ani n-ar putea să se îndrăgostească de un bărbat de cincizeci și cinci, începe să-l enerveze.

— Pentru Dumnezeu, ce știi tu despre asta ? Mai întâi, ca să vorbești de dragoste trebuie să ai experiență... Crede-mă : sînt bărbați care se ruinează pentru femei ce-ar putea să le fie mame. Sînt și unii care inspiră o mare pasiune unor fete mult mai tinere decît ei. Bineînțeles, nu poate fi vorba de un tătuc liniștit care de mult a ieșit la pensie din toate punctele de vedere. Însă un om în plină forță, cum era Darteau, cu o influență considerabilă, o autoritate în meseria lui, căruia îi cereau părerea oameni politici importanți, nu-i de mirare că a putut s-o impresioneze pe Liliane, dacă ea pînă atunci nu cunoscuse decît pîsoi care poate că o distrau cinci minute, dar pe care, în realitate, trebuie să-i fi disprețuit. Și apoi, în afară de inteligență și putere, Darteau avea poate și calități rare. Prima lui soție, care acum e la azil, era de familie foarte bună. Foarte bogată și tare îndrăgostită de soțul ei. Didier a făcut o cercetare și în această direcție. S-a căsătorit împotriva voinței părinților, cînd era însărcinată... Să nu crezi că dacă tu ești băiat tînăr și frumos, alții nu pot să cucerească femeile ! Și „bătrînii“ pot avea succes ! Poate nu la toate, dar în orice caz nici la puține, și nici la cele mai puțin dăruite de natură ! Și, în plus, Darteau nu era nici rău... Un tip frumos, sportiv, solid. Și-apoi ce să mai vorbim ? Nu-ți amintești de afacerea Agostini ?

— Foarte vag, spune Richard.

— Tînăra criminală era tare drăguță și ar fi putut sta alături de Liliane a ta. Bărbatul ei ăra mai bătrîn decît Darteau. N-aștepta nimic de la el, căci nu lucra. Ea ținea casa, din munca ei. Într-o zi, a gonit-o. A fost disperată. S-a dus să se roage la Lourdes. I-a telefonat de acolo, dar Grota¹ n-a schimbat sentimentele bărbatului. Atunci a cumpărat o carabină model „22 Long“, și cum în perioada aceea avea loc o grevă a feroviarilor, a venit pînă la Paris cu auto-stop-ul. Și drumul nu se face în două ore ! A avut timp să se gîndească ! Ei, bine ! A ajuns noaptea. A deschis ușa casei. Avea și ea un rînd de chei.

— Și l-a omorît pe tip în timp ce dormea.

— Ei, vezi ?

¹ Loc de pelerinaj la Lourdes, Franța.

Richard este impresionat de toate aceste argumente, totuși mai încearcă o ultimă apărare :

— Vezi, șefule, ceea ce mă contrariază, totuși, este cuțitul acela. Ți-am repetat-o de zece ori, Liliane înjunghiindu-l pe Darteau — e o scenă pe care n-o văd.

— N-o vezi, n-o vezi, dar uiți că e o fată înaltă și sportivă. După cum n-o vezi pe distinsa ta Liliane doborând un sticlete cu umbrela... Și totuși, a făcut-o. Desigur că femeile preferă revolverul. Pornește singur și e și curat. Dar dacă n-au revolver, la furie, lovesc cum pot. Chelner, două cafele și plata ! Să mergem !

*

În picioare, în metrou, Jean-Paul, elev în ultima clasă la liceul Janson, clatină, gânditor, caietul și cartea de fizică, prinse cu o chingă.

În dimineața asta de joi e și fără chef, și fără curaj. Nu s-o fi gândind la nimic ? Doar dacă n-o fi stăpinit de niscăi gânduri negre. Firește, nu e prima dată când se duce la liceu cu lecțiile făcute de mintuială. Dar proasta lui dispoziție mai are o cauză : ce idee să joace, în ajun, cu prietenii lui Gérard și Pierre, șaizeci de franci pe Mephisto II, care trebuia să ajungă, la Saint Cloud, în fruntea celorlalți fără nici un efort. Prudenți au jucat și : treizeci de franci câștigători și treizeci de franci plasați. Iar gloaba a sfârșit pe locul al cincilea ! Perspectiva nu e îmbucurătoare : nici un ban în buzunar și pe deasupra teama unei note proaste.

Din obișnuință, Jean-Paul aruncă ochii pe ziarul unui vecin ; un titlu se întinde pe toate coloanele : „Marele industriaș Max Darteau a fost găsit asasinat în biroul său“.

„Mereu aceeași poveste, își spune, o să se ia interogatorii la o mulțime de oameni și n-o să se descopere nimic.“

Așteaptă să vadă pe ultima pagină rezultatele sportive, dar animalul ăsta nu mai termină de citit povestea cu crima. În josul paginii, Jean-Paul observă fotografia unei femei foarte frumoase. Se apleacă puțin :

„Amanta industriașului, Liliane de Rosemar, care este interogată acum la Quai des Orfèvres...“

„Frumoasă tipă“, se gindește. Dar imediat își reține o înjurătură, când observă o altă fotografie subliniată de o legendă : „Arma crimei“. Lui Jean-Paul nu-i vine să-și

creadă ochilor, și totuși este copia fidelă a pumnalului pe care l-a găsit în ajun pe strada pompei și pe care l-a vândut cu șase bilete ovreiului din Beaubourg. Ar fi vrut să citească mai mult, dar acum idiotul a întors pagina.

Garnitura metroului tocmai se oprișe în stație. Jean-Paul coboară ca un automat. Descoperirea făcută îl năucise. Își revine curînd și se repede spre chioșcul de ziare. Ce citește îl liniștește : nu, poliția nu găsisese pumnalul. Publică doar fotografia dată de Cartier. Așa că se grăbește să-i anunțe și pe Gérard și pe Pierre, înainte de oră. Ghinion ! Clopoțelul sunase. După toate aparențele, băieții n-aveau habar de nimic. Urmăreau cu atenție vocea profesorului : „Domnilor, vom studia astăzi legea lui Ohm. Ea se enunță astfel...” Dar Jean-Paul era departe de curenții electrici, în special, și de legile fizicii, în general.

Prindea din zbor, la întîmplare, crîmpie de frază care se repetau în cursul lecției „...diferența de potențial... produsul rezistenței prin intensitate...”, ceea ce îi da aerul că urmărește cursul, lăsînd frîu liber imaginației... „Ovreiul din strada Beaubourg... o crimă... ancheta... arma crimei... amprente...”

Măcar de-ar fi citit ziarele și Gérard și Pierre. Se întoarce spre ei. Amîndoi păreau foarte preocupați. La privirea lui întrebătoare, Gérard îi răspunse cu o privire inexpresivă. „Gérard ăsta e complet năuc !” Imposibil să deschidă ziarul, l-ar observa toată clasa. Jean-Paul preferă să-i arunce un bilet în timpul cît profesorul e întors cu spatele.

Numai de l-ar prinde tontul de Gérard.

În fundul clasei, Gérard desface biletul. Bineînțeles, în podul palmei. „Ai citit ziarele ?” Nu, nu le citise pentru că încercase să-și termine problema. Dar asta era inutil să i-o spună lui Jean-Paul. Mai bine să afișeze o totală indiferență. Îi răspunse printr-un alt biletel : „Nu-mi pasă de ziare !”

Hotărît lucru, Gérard era un tont.

— Veniți încoace, deșteptilor !

În timpul recreației, Jean-Paul îi cheamă pe Gérard și pe Pierre. În spatele unui copac, desfac ziarul.

— Drace !...

— Bine că anticarul nu ne-a luat numele.

Cei trei tineri sînt îngroziți. Fiecare își imaginează scena care i-ar fi așteptat acasă dacă părinții ar fi știut că au găsit pumnalul sub portalul unei case, că l-au vîndut unui negustor cu lucruri de ocazie și că au pierdut banii la curse ! Numai Pierre are unele scrupule, cînd se gîndește dacă să tacă sau nu. Poate polițiștii ar fi interesați să cunoască ora și locul unde au găsit pumnalul ? Dar Jean-Paul, după ce a cîntărit situația, el care s-a dovedit întotdeauna a fi șeful lor, hotărăște :

— Ora n-o să le folosească la nimic, pentru că pumnalul trebuie să fi fost de multă vreme acolo, sub portalul casei. Cît privește locul, ziarul spune că omorul a fost comis pe strada Victor-Hugo. Iar pumnalul era pe strada pompei. Strada pompei dă în strada Victor-Hugo. Asta înseamnă că făptașul s-a descotorosit de pumnal aproape de locuința victimei.

Totuși, Pierre nu e convins. Dar Gérard ? Pentru el nu mai există îndoială : trebuie să stea liniștiți.

— Tata e foarte sever... Pe fratele meu l-au și dat intern la ieziuții din Vannes... Iese o dată pe lună. Se vor gîndi să mă trimită și pe mine acolo. Și asta pentru un fleac care n-ar folosi la nimic, îți dai seama...

Dintr-o dată, rezervele lui Pierre dispar. Jean-Paul se însărcinează să i le spulbere complet imaginîndu-și primirea pe care le-ar fi făcut-o comisarul de poliție :

„Voi ați găsit pumnalul ?... Bravo ! Și ce-ați făcut cu el ? L-ați vîndut unui anticar ? Foarte bine. Dar ia spuneți-mi, era al vostru ? Și banii ? I-ați pierdut la curse ? Din ce în ce mai bine. Cred că părinții voștri vor fi foarte fericiți cînd vor afla de întîmplarea asta, iar domnul Procuror al Republicii se va interesa personal de cazul vostru.

Pierre își pleacă fruntea... cei doi colegi ai lui sînt mai isteți decît el...

Clopoțelul anunță sfîrșitul recreației. Pactul s-a încheiat. Nici unul nu va scoate o vorbă,

★

În strada Beaubourg, bătrînul Kouperman deschide obloanele dughenei : „Obiecte de ocazie. Antichități. Vînducumpăr“. Se găsesc adunate aici, de-a valma, fel de fel de

lucruri care ar putea interesa un amator : mobile, arme, bijuterii, veselă. Și mai cu seamă praf strîns de ani de zile, care pare că l-a acoperit și pe bătrînul acesta, atît de cenușiu.

Kouperman se uită pe stradă și face semn puștiului portăresei, care se joacă pe trotuar :

— Du-te să-mi cumperi ziarul, îi spune... *Le Parisien*.

Puștiul o rupe la fugă și se întoarce curînd, fără să primească drept răsplată nici măcar un bănuț. Kouperman nu dă niciodată nimic. Uneori îl lasă să intre în prăvălie, să se uite la obiectele acoperite de praf.

Bătrînul intră în camera plină de troace, se așază într-un fotoliu vechi din care curg droturile și umplutura și deschide ziarul... : „Iată, o crimă frumoasă“... Îi plac la nebunie crimele... Sînt mult mai interesante decît știrile despre ministere și conferințe internaționale, pe care nu le citește niciodată. De altfel, el cumpără ziarul numai pentru faptele diverse și pentru mica publicitate „Vinzări, cumpărări, schimburi“... Cîteodată întîlnești printre ele afaceri convenabile.

Abia după ce termină de citit articolul despre „afacerea Darteau“, dă cu ochii de fotografie. O privește lung, apropiînd-o, ori depărtînd-o de ochii lui obosiți. Apoi se ridică, mereu neîncrezător și se apropie de ușa prăvăliei ca să aibă mai multă lumină. E adevărat, ăsta e cuțitul de tăiat hîrtie cumpărat în ajun de la cei trei tineri și pe care l-a băgat în casa de bani ruginită unde își ține cele mai frumoase piese. Pentru că este un exemplar splendid. A văzut de cînd i l-au adus băieții accia. Credea că o să dea o lovitură și cînd colo poliția umblă după acest blestemat cuțit de tăiat hîrtie !

Desigur că puștii vor vorbi. Vor spune că i l-au vîndut în ajun lui, Kouperman, și prețul pe care l-au luat. O să vină poliția! Cunoaște el poliția. Nu mai departe de acum doi ani a avut neplăceri serioase într-o poveste de același fel : cîteva obiecte de argint pe care le cumpăraseră de la o femeie necunoscută și pe care a neglijat să le treacă în registrul lui de evidență. Nu poți trece chiar totul în registru ! Afacerile n-ar mai fi posibile cu taxele astea, cu impozitul și fiseul în permanență pe cap, care-ți cer sume

„considerabile“ („considerabile“, acesta e cuvîntul cel mai des folosit de Kouperman).

Cu o voce răgușită, începe să strige :

— Sara, Sara, vino repede !

A deschis ușa care dă din prăvălie în locuința întunecoasă, dar se întoarce repede spre un client care tocmai deschide ușa prăvăliei, provocînd zăngănitul clopoțelului.

— Biroul ăsta mic este vechi ?

— Desigur, domnule.

— Cît ?

— Șase sute cincizeci de franci.

— E foarte scump și nu e nici în bună stare.

— Domnul meu, dacă v-ați duce la un anticar de pe Quai Voltaire sau din Faubourg Saint Honoré, acolo l-ați găsi puțin fățuit și l-ați plăti cu două mii de franci. Eu n-am posibilitatea să fac cheltuieli, dar asta vine în avantajul clienților.

Că nu poate face cheltuieli, nu încapе îndoială. Clientul n-are decît să privească prin prăvălia asta infectă, cu mobile amestecate, așezate claie peste grămadă, argintărie, bijuterii fără valoare, ca să-și dea seama că anticarul e mai curînd un negustor de obiecte vechi. Însă clientul nu pare convins.

— Mulțumesc, am să mai trec.

Poate pentru prima dată în viața lui, Kouperman n-a căutat să-l rețină pe client. Abia s-a închis ușa și s-a și repezit la casa de bani unde păstrează obiectele rare. Mîinile îi tremură. Scoate pumnalul pe care l-a cumpărat cu o zi înainte.

— Ticăloșii !

Cum sosește soția, o ia drept martor :

— Ticăloșii. Mi-au vîndut pumnalul ăsta cu care a fost ucis un om. Și-i întinde ziarul : — Citește !

— Cu cît l-ai plătit ?

— Șaizeci de franci.

— Dar e de aur !

— Sigur că e. Dar cît va trebui să-l țin înainte de a-l revinde ? Nu se găsește curînd un amator pentru un asemenea obiect.

— L-ai trecut în registrul de evidență pentru poliție ?

— Nu.

— Mai ai timp.

— Nu mai am, în dimineața asta am înscris două cumpărături... niște fleacuri, și am pus data. Îmi vor spune că nu l-am trecut în registru decît după ce am citit ziarele.

Se privesc în tăcere. Amîndoi își amintesc de ședința aceea nu prea îndepărtată în care era judecată o femeie pentru furt și nenorocitul de Kouperman pentru tănuire. Președintele nu fusese blind de loc :

— Ați cumpărat argintăria cu un preț ridicol de mic și bineînțeles n-ați trecut cumpărătura în registrul de evidență pentru poliție.

Tinăra fusese condamnată la șase luni, iar Kouperman la două luni, cu suspendare.

— Și-ți aduci aminte și de amenda de cinci sute de franci ? Și de președinte care-ți spunea, parcă îl mai aud și acum : „Dacă în răstimp de cinci ani nu vei mai fi condamnat la vreo pedeapsă cu închisoarea, nu vei ispăși această pedeapsă. În caz contrariu, o vei face și pe aceasta, pe lingă aceea care îți va fi aplicată“.

Kouperman se gîndi :

— Nu cred că puștanii au să vorbească.

— Nu cumva ei or fi dat lovitura ?

— Nu, hotărît, nu cred. Trebuie să fi găsit cuțitul pe stradă, acolo unde asasinul s-a descotorosit de el.

— Dar dacă vorbesc ? Și dacă vin sticleții ?

— Am să le spun că nu-i adevărat și că puștanii spun prostii.

— Mai bine să-l facem să dispară. Dă-mi-l, spuse femeia, am să-l ascund în coșul pentru cumpărături.

— La canal ?

— Nu, nu în plină zi. Noaptea : Sena.

— E păcat, totuși, o piesă atît de frumoasă ! Șaizeci de franci aruncați !

— Ce să-i faci, întotdeauna ai fost prea darnic.

Cu toată bunătatea lui înăscută, Kouperman nu se în-doia că risca să aibă cît de curînd neplăceri „considerabile“...

★

Întorși de la masă, Peltier și Richard află că Serviciul de identitate judiciară n-a găsit pe hainele Lilianeî nici

amprente digitale care să poată fi reținute, nici urme de sînge.

Ofițerii de poliție Lepolarec și Jobert, însărcinați să facă o anchetă asupra victimei, îi așteaptă. Nu și-au pierdut timpul fără rost.

Darteau nu corespunde nici pe departe cu portretul cam simplist care se contura din primele informații. Boala soției sale i-a compromis serios echilibrul. Desigur că i-au rămas neatinse inteligența și puterea de muncă, dar devenise iritabil și tăios, jignind ori de cîte ori avea prilejul. Nu se mai gîndea decît la treburile lui. Piața comună îi dădea ocazia să facă planuri mărețe ; în aceeași săptămînă putea fi văzut la Milano, la Bonn sau la Bruxelles. Acest surmenaj intensiv nu-i ameliorase starea de spirit, iar comportarea sa devenise foarte îngrijorătoare. Adesea, pentru niște fleacuri, se înfuria îngrozitor.

— Cine te-a informat în această privință ?

— Printre hîrțile găsite în sertarul lui Darteau era și o rețetă a profesorului Didier Firtel care îi prescria mai ales tranchilizante și calmante. L-am vizitat pe profesor, dar acesta m-a refuzat foarte amabil, invocînd secretul profesional. Tot ce a acceptat să-mi spună a fost că Darteau era nu numai clientul, dar și prietenul său și că petreceau aproape fiecare duminică împreună la proprietatea pe care acesta o avea în departamentul Seine-et-Marne, cu piscină, teren de tenis și parc încîntător. Șederile acolo erau totdeauna foarte plăcute. I-am cerut profesorului să-mi spună cine erau ceilalți invitați. Veneau acolo maestrul François Letellier, avocatul lui, un arhitect foarte cunoscut Hervé Moquet, directorul unei mari bănci, Jacques Lenchanteur, și, bineînțeles, Liliane. N-am putut să dau peste maestrul Letellier, plecat pentru două zile să pledeze un proces în provincie, în schimb i-am găsit pe Moquet și Lenchanteur.

— Și ?

— Ei bine, șefule, cele spuse de arhitect și de bancher coincid. Darteau era un om foarte ciudat. Pe cit de necruțător în afaceri, pe atît de încîntător cu prietenii. Dar trebuie spus că aceștia nu erau prea mulți. Avea două mari defecte : orgolios și iute la mînie. Orgoliul lui era atît de bolnăvicios, încît voia să fie el primul peste tot și în

toate. Lenchanteur mi-a povestit chiar o întâmplare care, mi-a spus el, îl caracterizează în întregime.

Îl sfătuisese pe Darteau să vină. Și-i explicase că vânătoarea are două avantaje : mai întâi, umbli pe câmp, fie iarnă, fie vară, ceea ce-i excelent pentru sănătate, iar pe de altă parte ai posibilitatea să te întâlnești cu diferite personalități de care poți avea nevoie. Multă lume refuză o cină în oraș, dar își dispută o invitație la o vânătoare cu gonaci. Și apoi, la o cină, te desparti la sfârșit, după coniac și țigară. Pe când la vânătoare se stă împreună cel puțin două zile, iar la sfârșitul celei de-a doua zi ai impresia că toți îți sînt prieteni din copilărie. Darteau se lăsase convins, mai ales că vinase cîndva în compania unor prieteni, cu vreo zece ani în urmă, și i se spusese atunci că avea incontestabile calități de trăgător. O lună mai târziu, Lenchanteur obținuse pentru el o invitație în Alsacia, la contele de Raumont. Știa că îndeminarea lui Raumont era legendară, dar credea că, printre ceilalți invitați, va face și el figură onorabilă. Din nefericire și aceștia erau niște trăgători excelenți. Darteau socotindu-se ridicol, hotărî să nu mai vinăze niciodată și oferi imediat unuia dintre directorii săi minunata pereche de puști pe care le adusese de la Londra.

Nici banii, îmi spunea Hervé Moquet, nu-l interesau cu adevărat. Avea destui pentru cele trebuitoare. Ceea ce îl pasiona în goana după ciștiguri mari era să-și demonstreze valoarea și puterea. Cînd se spunea : „Acolo unde toți au dat greș, a reușit Darteau“, era cel mai fericit om din lume. Dimpotrivă, cel mai mic insucces îl traumatiza. Nimeni nu trebuia să-i reziste, sau să-l depășească.

— Și furiile lui ?

— I se întîmpla să se supere chiar pe prieteni. Profesorul Firtel nu-și ascundea îngrijorarea, căci Darteau era veșnic tracasat, se surmena, nu urma nici un regim, convins că temperamentul lui excepțional îl făcea invulnerabil la boală. Firtel, pe care îl vizita mai mult din prietenie decît din nevoie, încerca să-l dojenească : „Îți dai seama că fiecare acces de furie e ca o injecție de adrenalină care poate să-ți provoace un infarct ? Atunci Darteau, voinicul Darteau, va sta un an de zile într-un pat de clinică, incapabil să se ocupe de cea mai simplă afacere“.

El însă nici nu-l asculta. După ce-i treceau faimoasele furii, le regreta. Un om care își pierde singele rece e un nenorocit. De aceea făcea eforturi deosebite să se stăpânească. Remediul însă, era mai rău decît răul. După ce rezista douăzeci de minute sau o jumătate de oră, exploda și nimeni nu putea bănuî pînă unde-l puteau duce accesele de furie. Directorii lui cu care am vorbit au dat ne-nunțate amănunte în acest sens. Se pare că într-o zi a aruncat cu un prespapier în capul unui funcționar, care abia a apucat să se ferească. Altă dată, s-a aruncat asupra unui subdirector, care a rupt-o la fugă.

Lenchanteur mi-a povestit că, odată, pe cînd juca bridge, Firtel, care era partenerul lui Darteau și nu se prea pricepea la joc, greșea într-una. Celălalt s-a stăpînit un timp, apoi brusc a zvîrlit cărțile și a ieșit, trîntind ușa. Firtel s-a dus după el încercînd să-l dojenească : „Ascultă, cînd nu ești mulțumit de ceva, țipă puțin, apoi îți trece și vorbim despre altele. Să ajungi în halul ăsta pentru o prostie, e de-a dreptul îngrijorător...” Dar era ca și cum ai fi căutat să dai sfaturi unui surd.

Voios, Peltier, se adresează lui Richard :

— Acum ai înțeles : voia să fie primul în toate, nu înțelegea să fie niciodată ridicol. Or, în același timp a aflat că este încornorat, că întreține un pește prin persoană interpusă și toate astea spre hazul Parisului. Atunci cînd, pe la ora zece seara, Liliane a venit să-i ceară iertare, el trebuie să-i fi făcut un scandal pe cinste. Pe stradă o pâlmuise ; la el acasă se va fi jenat și mai puțin. Sînt sigur că ea s-a speriat și, ca să se apere, a pus mîna pe cuțitul de tăiat hirtie și a lovit.

Satisfăcut de ieșirea lui, se adresă lui Jobert :

— Și despre Liliane ?

— Darteau n-a povestit niciodată prietenilor cum a cunoscut-o. La început n-a prezentat-o nimănui. În cele din urmă s-a aflat, pentru că de mai multe ori au fost văzuți împreună la restaurant. Darteau era prea cunoscut ca să poată ascunde multă vreme o legătură. Apoi prietenii au observat că îi invita mult mai rar la *week-end-uri*. Veneau doar cînd și cînd. Într-o zi, arhitectul l-a întrebat pe grădinar, care a sfîrșit prin a mărturisi că în celelalte duminici „Domnul venea singur cu domnișoara“.

Dintr-o dată și fără nici un motiv, totul s-a schimbat. A prezentat-o pe Liliane prietenilor și toată lumea s-a întâlnit duminică la țară. Apoi puțin câte puțin și celelalte cunoștințe au fost admise s-o vadă pe amanta de care se simțea foarte mîndru.

Acum șase luni, Darteau a avut un accident de mașină destul de grav. Cincisprezece zile de internare în clinică, urmate de obligația de a sta în pat, la el acasă, timp de trei săptămîni. Se pare că Liliane a fost admirabilă. Nu se vedea nicăieri, dar era acolo întotdeauna și sosea, ca prin minune, tocmai în momentul în care Darteau avea nevoie de ea. Totuși, acum era mai greu de trăit cu el ca de obicei. Accidentul acesta ridicol îl enerva ; făcea parte din lotul anonim al celor trei sute de mii de răniți de pe șosele. Nu era un lucru glorios pentru un om ieșit din comun. Iar imobilitatea îl împiedica să-și ducă la bun sfîrșit numeroasele afaceri. Directorii veneau să-l vadă, dar întotdeauna uitau câte ceva. Numai Liliane era bine primită ; ea îl calma, îl liniștea. De altfel, după ce Darteau s-a restabilit, nu mai contenea cu laudele la adresa ei.

În realitate, ea nu-l contrazicea niciodată, îi adoptase gusturile, renunțase la Saint-Tropez și la sporturile de iarnă ca să-l însoțească în țările îndepărtate pe care le vizita și de plăcere, dar și pentru nevoile întreprinderii. Era evident că Darteau ținea mult la ea. Orgolios la culme, era foarte mîndru de faptul că la cincizeci și cinci de ani era amantul unei femei tinere, elegante, frumoase, care părea foarte atașată de el.

— Și ea ? întrebă Peltier.

— După părerea celor pe care i-am întrebat, se părea că îl admiră foarte mult. Firtel și Lenchanteur cred că era îndrăgostită. Hervé Moquet este mai puțin afirmativ, dar crede totuși că avea pentru el un sentiment profund.

— Bine, mulțumesc.

Și bătîndu-l pe umeri pe Richard :

— Vezi, drăguță, că încă nu sînt complet ramolit. Sentiment profund, îndrăgostită ! Tot nu crezi în crima femeii abandonate ? Du-te s-o revezi pe Liliane a dumitale. Eu, ca să fac plăcere judecătorului și procurorului general, am să mă duc să-i iau un interogatoriu diplomatic domnului Brasselier.

Zdrobită de durere și descărațată de boală, doamna Brasselier, nemișcată în fotoliu, așteaptă în salon, pe întuneric, înapoierea soțului. Ce-o fi făcînd ? Întîrzie de mai bine de-o oră !

Dar dacă n-o să se mai întoarcă deloc, în seara asta de octombrie ?

Dacă domnii aceia de la poliție s-au dus să-l ridice de la birou fără să fi avut timp s-o anunțe ? Dacă la ora asta e interogată într-un sinistru local de comisariat fără ca ea să-i poată veni în ajutor ? Căci trebuia să-l ajute, să-l încurajeze să lupte. Oricît de plăpîndă și de slăbită ar fi fost, tot ea era cea mai vitează.

Căci Brasselier nu era un asasin. Omorîse ca să se apere. Celălalt îl insultase, îl amenințase, îl lovise. Voise să-l dezonzoreze, să le distrugă fericirea căminului și viitorul copilului. Darteau era o bestie nefastă, iar Brasselier o victimă ! Trebuie să-l apere împotriva altora și împotriva lui însuși, împotriva curiozității lor și împotriva stîngăciei lui.

Cumpărase, de la chioșcuri diferite, toate ziarele și le ascunsese în sacoșă cînd trecuse prin fața portăresei.

Titlurile se întindeau pe toată pagina întîii :

„Marele industriaș Darteau asasinat în biroul său.“

„Crimă pasională, sau răzbunare profesională ?“

„Asasinarea directorului general din strada Victor Hugo.“

„O crimă aproape perfectă.“

Întîind în camera luminată numai de licărirea care pătrunde din stradă, Brasselier șovăie. În cele din urmă se hotărăște :

— A venit să mă vadă, la birou, comisarul Peltier. De aceea am întîrziat.

Pe doamna Brasselier o străbate un fior.

Brasselier răsufală adînc și continuă :

— Oh ! liniștește-te, n-au găsit nici cuțitul de tăiat hîrtie, nici nasturele. Firește, au fost la Compania generală pentru lucrări mari, au întrebat telefonista de la centrală care le-a spus că am chemat în trei rînduri diferite. Dar n-au aflat convorbirile mele cu Bourdier, căci, pentru a fi sigur că o să mi-l dea la telefon, n-am spus pen-

tru ce-l chem, mulțumindu-mă să zic doar că era „Ceva personal, ca să-i spun la revedere“. Or, Bourdier n-a putut să spună nimic, pentru că a plecat la Abidjan, iar Peltier are aerul că nici el nu știe mai mult decît directorii.

Sărmana femeie se liniștise pe jumătate, dar Brasselier adaugă :

— În schimb, pe carnetul lui Darteau, pentru ziua de nouă octombrie, s-a găsit o mențiune : „Ech. Brasselier“. Comisarul a vrut să știe ce însemna asta. Am fost luat prin surprindere. Era un lucru la care nu mă gîndisem. Am spus că nu înțeleg. Peltier s-a strîmbat. A insistat :

— Vedeți, domnule Brasselier, Darteau era un om serios, nu scria în carnet orice. Am găsit acolo numele dumneavoastră, împreună cu numărul dumneavoastră de telefon de la birou și de acasă. În carnet sînt foarte puține notițe. „Ech. Brasselier“ nu trebuie să însemne totuși ceva ? Sînt surprins că nu puteți să ne ajutați în vreun fel. Fără îndoială nu are nici o legătură cu drama, dar meseria noastră ne obligă să verificăm și să controlăm totul. Cel mai mic amănunt poate să ne pună pe drumul bun.

Am răspuns că personal nu vedeam nici unul.

— Căutați bine, îmi spuse el, „Ech.“ poate să însemneze „échange“, „échantillon“, „échéance“, „échafaudage“, „éche“ !

Întrucît nu puteam să-i dau nici o lămurire, n-a mai insistat și a plecat. Dar, după plecarea lui, m-am gîndit mult și mă întreb dacă nu vor veni să facă și aici vreo percheziție.

Femeia înțelese și scoțînd ziarele pe care le ascunsese în sertarul biroului, ca să nu atragă atenția slujnicei, spuse :

— Trebuie ars totul.

Apoi, în timp ce flăcările se ridicau în cămin, puse amîndouă mîinile pe umerii soțului, ca pentru a-l liniști.

Toată cenușa care rămăsese în noaptea crimei după ce arsese dosarul, cecul, polița, chitanța și bancnotele fusese înlăturată cu grijă. Buzunarul spălat, mînușile curățate cu atenție. În ajun doamna Brasselier fusese în celălalt capăt al Parisului și cumpărase alt set de nasturi, cu totul altfel decît nasturele pe care îl pierduse soțul său, dar desigur potrivit la culoarea pardesiului. Îi cususe cu mîna ei și

reuşise chiar să ascundă mica ruptură din stofă. La un moment dat se gîndise să distrugă pardesiul, dar i s-a părut că ar fi fost prea imprudent. Ar fi putut spune ceva slujnica. Era atît de vorbăreată ! Bine că fusese liberă în ziua dramei şi plecase de-acasă înainte de telefonul pe care Brasselier i-l dăduse lui Darteau.

Deodată îşi aminti de carnetul de cecuri din care fusese rupt cecul postdatat. Brasselier nu scrisese nimic pe talon. Tot ea găsi soluţia : va copia pe acest talon menţiunea de pe talonul următor şi va adăuga : „anulat“. Dacă poliţia ar cere explicaţii va spune că se strecurase o eroare la completarea cecului şi că a trebuit să fie scris din nou.

Nici unul, nici altul nu putură pune nimic în gură, nici să dea geană de geană. În mijlocul nopţii, pe cînd Brasselier moţăia, soţia găsi o explicaţie plauzibilă notiţei din carnetul lui Darteau :

— Parcă-mi spuneai că aţi pus la punct la societatea ta un material susceptibil să revoluţioneze construcţiile. Ai fi putut să vorbeşti cu Darteau despre el. „Ech.“ ar fi putut însemna „échantillon“. Asta ar explica totul !

Brasselier îi luă mîna fără să-i spună nimic.

Acum se simţea liniştit şi, spre primele ore ale dimineţii, putu, în sfîrşit, să aţipească.

Termenul pentru reținerea provizorie se apropie de sfârșit iar Peltier se hotărăște să lanseze o ultimă ofensivă. Nu este prima dată când, în ultimul moment, poliția obține mărturisiri !

Liliane a fost adusă în biroul lui. Nenorocita s-a schimbat mult. Cei care o cunoșteau și care îi admirau tinerețea, prospețimea, eleganța, acum n-ar mai recunoaște-o. De când a fost adusă la Poliția judiciară, a dormit doar câteva ore, dar și atunci spre dimineață. Pe sărmana ei figură se citesc și oboseala, și teama, și descurajarea. Taiorul elegant e boțit, unui ciorap i-au fugit firele, părul e în dezordine.

Așezată pe un scaun în fața biroului comisarului, Liliane așteaptă cu pleoapele umflate și cu ochii roșii de atîta plîns. Acum se întreabă ce învinuire nouă, aparent zdrobitoare, dar care totuși nu va dovedi nimic, îi va mai fi comunicată de polițist.

Peltier se apropie de ea, afectînd un aer foarte îngăduitor, ba chiar părintesc. Liliane are impresia că vrea s-o consoleze, ba chiar s-o ajute. Dar la Poliția judiciară și nevinovații sînt tot timpul cu ochii în patru, iar amabilitățile poliției, departe de a-i liniști, sînt mai curînd de natură să-i neliniștească.

— Ascultă-mă, draga mea, spune Peltier, silindu-se să fie convingător. Ești pe cale să te pui într-o situație imposibilă. Toate minciunile dumitale vor face o impresie foarte proastă asupra juraților. Aș vrea să mă înțelegi și să mă crezi. În anumite cazuri, e mai bine să mărturișezi.

Nu spun că ai venit cu intenția să-l omori. Și mai puțin că ai venit să-l jefuiești. Din toate informațiile pe care le deținem știm că Darteau era o adevărată brută și când îl apuca furia, chiar pentru un fleac era în stare de cele mai cumplite excese. Și în ziua aceea furia lui trebuie să fi fost teribilă. Ai revenit să îndrepti lucrurile. N-aveai intenții rele... În schimb, el s-a arătat deosebit de brutal. Ai încercat să-l liniștești, el a devenit mai furios și te-a lovit. Sînt aproape sigur că pe corpul dumitale se găsesc vînătăi. Am să cer judecătorului să dispună să fii examinată. Apoi a vrut să te maltrateze. Sub imperiul fricii ai lovit cu pumnalul. Sînt sigur că cele două mii de franci care, poate îți prindeau bine, le-ai luat mai ales ca să derutezi bănuielele și să dai impresia unei crime pentru jaf... Nu-i așa ? Ai putea să te descurci foarte bine, dar încăpățînîndu-te în tăgăduieli protestezi, n-ai să realizezi nimic.

— Eu nu l-am ucis pe Darteau.

— Bine. Dar Robert acesta, există. Cine e ?

— ...

— Atunci să începem iar cu începutul :

— Unde ai fost alaltăseară, între orele nouă seara și două noaptea ?

— Sînt nevinovată.

— Unde ai găsit cele două mii de franci ?

— Vă jur că nu l-am omorît eu pe Darteau.

— Preferi să-mi repeți de o sută de ori același lucru, decît să-mi dai niște explicații. În schimb, am să-ți spun eu ce s-a petrecut :

În seara zilei de opt nu mai aveai bani, dovadă că n-ai putut plăti factura croitoresei. Aveai întîlnire cu Darteau și te gîndeai să-i ceri lui. Din nefericire, el primise scrisoarea anonimă pe care i-am găsit-o în buzunar. Atunci s'a produs marea scenă, cînd te-a alungat, te-a lovit și ai plecat. Te-ai găsit, deodată, și fără amant, și fără bani. Ești părăsită, lăsată pe drumuri și crezi că datorită influenței pe care o ai asupra lui l-ai putea face să te ierte...

— Nu-i adevărat !

— Lasă-mă să continui !... Te duci la el și deschizi ușa cu cheia pe care o aveai...

Liliane nu se mai poate stăpîni și strigă :

— Nu, nu-i adevărat !

Dar Peltier continuă să-și păstreze calmul :

— Numai dumneata ai putut deschide ușa. Altcineva nu mai are chei ! Încerci să-l liniștești. El nici nu vrea să audă. Ca să câștigi timp îi ceri să-ți restituie fotografiile și scrisorile. Ți-ai închipuit desigur că vederea unora *dintre* fotografii — *dintre* care câteva sînt foarte intime — da, acelea făcute la țară — i-ar aminti lucruri plăcute și că s-ar mai îmblinzi. Or, s-a întîmplat tocmai contrariul. Furia i-a crescut. A rupt fotografiile și scrisorile și le-a aruncat la coș.

— Nu-i adevărat. Vă jur că nu-i adevărat !

— Atunci dacă nu-i adevărat, spune-mi de unde provin cele două mii două sute de franci care s-au găsit la dumneata ?

— Nu știu. De la un prieten.

— Ia te uită ! Eu credeam că ți le-a dat Darteau !

— Nu el, nu-i adevărat. Am mințit...

— Atunci, cine ?

— Vă spun, un prieten. Mi i-a dat alaltăieri seara. I-am telefonat.

— Care prieten ?

— Nu-i știu numele.

— Unde ai putut să-i telefonezi dacă nu-i cunoștăi numele ?

— La el... Aveam numărul lui... Doar numărul lui... În poșetă... El mi-l dăduse...

— Ce număr are ? Poți să-l găsești ?

— Nu, nu mai am hîrtia... Am rupt-o după ce am telefonat.

Peltier se face că acceptă această versiune. Dar în sufletul lui e dezamăgit. Dezamăgit că o vede încurcîndu-se astfel în propriile ei minciuni, că se înfundă. Dezamăgit de stîngăcia, de încăpățînarea ei, de stupiditatea minciunilor pe care le scornește. N-o să mai iasă din încurcătura asta.

— Și unde te-ai întîlnit cu prietenul ? o întreabă iar.

— Într-un bar... I-am dat întîlnire.

— În care bar ?

— Nu-mi mai amintesc... Mi se pare că pe la Operă.

— Nu cunoști numele barului ?

— Nu.

— Atunci cum ai făcut ca să-i dai în lire ?

— Nu mai știu... Nu eu, el. I-am spus că trebuie să-l văd imediat... El mi-a spus numele barului.

— De unde l-ai chemat ?

— Dintr-o cafenea.

— Care ?

— Nu știu... O cafenea de pe bulevarde... o braserie... Telefonul este la subsol.

— Și a venit imediat ?... I-ai cerut banii și el ți i-a dat... Așa e ?

— Da, spune ea, mi-a dat două mii două sute de franci.

— Și după aceea, ce-a făcut ?

— A plecat... era grăbit... M-a lăsat acolo în cafenea... Mi-a spus să trec pe la el... Trebuia să-i telefonez astăzi.

— Unde l-ai fi chemat, dacă nu mai aveai hîrtia ?

— Nu știu... Nu mai vreau să-l văd.

— Apoi, te-ai înapoiat pe jos ?

— Da, m-am înapoiat pe jos.

Peltier s-a ridicat. Înconjoară biroul și se oprește lângă ea.

— Asta este tot ce-ai găsit ? Nu e prea grozav... Din minciună în minciună. Ai face mai bine să spui adevărul...

Apoi, deodată :

— Ce-ai făcut cu cuțitul de tăiat hîrtie ?

Atunci i se pare că vede în ochii ei o spaimă îngrozitoare.

— Care cuțit de tăiat hîrtie ?

— Cel cu care l-ai omorît pe Darteau... Ce-ai făcut cu el ? Pentru că nu s-a găsit la dumneata...

Pentru Liliane, e prea mult. Se prăbușește în hohote, dar mai găsește totuși puterea să strige și să se ridice. Se apropie de el, aproape să-l atingă. Dar cu un gest hotărît al mîinii, Peltier o apasă pe umeri și o forțează să se așeze.

— Nu-i adevărat, geme ea... Nu mai pot... E prea îngrozitor... Nu l-am omorît eu pe Darteau. N-am furat banii...

După ce Liliane semnează declarația Peltier se duce să telefoneze judecătorului Cornelis.

— Domnule judecător, nu se poate scoate nimic de la ea. Povestește orice, dar nu poate explica proveniența celor două mii două sute de franci, nici să lămurească în mod verosimil cum și-a petrecut timpul. Sint convins că ea a făcut-o, fie singură, fie cu un complice...

— ...

— Da, am fost să-l văd. Și-a cam bătut joc de mine, pretinzând că nu știe ce înseamnă „Ech. Brasselier“.

— E sigur că minte, dar nu cred că putem trage vreo concluzie. Este evident că „Ech.“ înseamnă „échéance“. ¹ Brasselier avea o datorie față de Darteau. Crede că moartea creditorului va stinge datoria și nu vrea s-o recunoască. De altfel, am luat informații despre el. Sint excelente. În plus, are o situație foarte bună. Richard a fost din nou la tinăra portăreasă, care l-a asigurat că păzește foarte bine imobilul și că nu s-a putut înșela : în seara de opt, ca în fiecare seară, Brasselier s-a înapoiat la ora nouăsprezece și n-a mai ieșit. De altfel, nu iese niciodată, pentru că soția lui e bolnavă și dacă ea se plimbă după-amiaza, se întoarce foarte devreme, iar soții nu ies seara niciodată. Altădată, ieșeau adesea la teatru, la cinema sau să cineze în oraș, dar acum s-a terminat. Dacă Brasselier ar fi ieșit în ziua de opt, între orele nouă—unsprezece seara, i-ar fi atras atenția portăresei. Și-ar fi adus bine aminte. Ea nu se culcă niciodată devreme, iar Brasselier n-ar fi putut să treacă neobservat. V-o aduc pe Liliane.

Și, revenind în biroul său, Peltier o ia blînd pe Liliane de umeri și îi face loc să treacă înaintea lui...

★

La Petite Roquette ² este o clădire veche, din zi în zi mai dărăpănată și de multă vreme hărăzită tirnăcopului echipelor de demolare. Niște camere mici, cu uși avînd partea superioară din geam, care se deschid pe un culoar întunecos, constituie vorbitoarele pentru avocați, mobilate sumar cu două-trei scaune și cu o masă din lemn vopsit.

Landry, avocatul Liliane de Rosemar și Chauveau, tînărul său colaborator, au venit să-și viziteze clienta și

¹ Scadență.

² Inchisoare de femei.

au trimis după ea. Liliane s-a pieptănat în grabă și a coborît la vorbitor, cu inima bătînd, pentru că spera de la această întîlnire sfîrșitul coșmarului în care se găsea. De cum a intrat, Landry a rugat-o să ia loc. Chauveau s-a așezat și el pe un scaun alături de ea. Și Liliane a început să-și istorisească povestea; în tot acest timp Landry n-a încetat să se plimbe în lung și în lat, oprindu-se doar ca să se rezeme de zidul vorbitorului sau să se sprijine de masă, cu amîndouă mîinile.

Liliane începe să-și piardă nădejdea că-și va putea dovedi nevinovăția.

Cînd l-a ales pe Landry a făcut-o nu numai pentru reputația pe care și-o cîștigase ca avocat la Curtea cu juri, dar și pentru un alt motiv: cu un an înainte, avusesse ocazia să-l audă pledînd într-un proces de trafic cu stupefiante în care era implicată și una din prietenele ei. Abilitatea pe care o desfășurase atunci avocatul ca să-și salveze clienta o impresionase puternic.

Dar acum, ce decepție!

Landry pare că a ascultat distrat protestele ei de nevinovăție și i-a pus întrebările cu atîta răceală, încît îi amintește de modul în care se purtase cu ea Peltier. Asemeni polițistului, își spune ea, și avocatul trebuie s-o creadă vinovată, altfel ar fi trebuit să se poarte mai prevenitor.

La un moment dat, a fost tentată să se ridice și să se înapoieze în celulă, atît de mult fusese ofensată de atitudinea acestui om, care îi părea mai mult adversar decît apărător. Apoi și-a amintit că și prietena ei fusese jignită de bruschetea lui Landry.

Avocatul Chauveau, tînărul colaborator al lui Landry, care pare să cunoască toate amănuntele dosarului, practic n-a intervenit pînă atunci. Văzînd-o dezorientată, s-a limitat să-i spună pe un ton blînd și binevoitor că avea tot interesul să fie sinceră pentru ca patronul lui s-o poată salva. Ea ar fi preferat de o sută de ori să discute cu tînărul avocat, fiindcă îi părea că o înțelege mai bine decît Landry.

Acesta, începînd să se enerveze, își dă seama că nu va scoate nimic de la Liliane și că este necesar un mic discurs preliminar. Se ridică, își pune amîndouă mîinile

pe umerii tinerei femei și, făcîndu-se cît mai convingător cu putință :

— Acultă-mă, draga mea, admit că ești victima unui nefericit concurs de împrejurări, dar aș vrea să mă înțelegi bine de tot. Întrebările pe care ți le pun sînt cele pe care ți le va pune judecătorul de instrucție peste cîteva zile. E un magistrat inteligent și înțelegător, care n-are idei preconcepute. Ai să-l exasperezi dacă ai să-i povestești și lui ceea ce mi-ai istorisit mie.

Înțeleg că dacă îmi răspunzi indiferent ce, n-o faci pentru că ești vinovată, ci pentru că anumite lucruri te jenează și nu vrei să le destăinuiești. Îți cer, totuși, să faci o excepție pentru mine. Nu sînt nici polițist, nici judecător. Sînt apărătorul dumitale. Trebuie să-mi spui adevărul. Numai atunci cînd am să-l cunosc, vom putea vorbi în mod util. Chiar dacă acest adevăr este greu de spus sau imposibil de dovedit, trebuie să-l cunosc. Nu vreau să te sperii, dar dacă refuzi să-mi explici anumite puncte foarte simple, în special asupra felului cum ți-ai petrecut timpul în noaptea dramei și asupra originii banilor găsiți la dumneata, ne îndreptăm spre o catastrofă. Și magistrații și jurații știu, cînd este cazul, să fie foarte binevoitori față de un acuzat, mai ales cînd acuzatul este o femeie, dar nu iartă niciodată să fie luați drept niște dobitoci. Așadar, te rog să mă ascuți și să fii foarte sinceră. Știi prea bine că tot ce-mi vei spune nu va ieși de aici.

Mai întîi reiau scena de la restaurant. Nu-i nimic grav. Inutil să ne mai ciorovăim. E sigur că ai sosit cu întîrziere. E neîndoios că Darteau era furios pe dumneata, pentru că primise scrisoarea anonimă. Întîrzierea dumitale îi mărea exasperarea și îi înlătura ultimele îndoieli. Polițiștii au interogat pe chelnerul șef, iar spusele lui au fost confirmate de un client, și el un obișnuit al restaurantului *Chez Laurent* : a fost, de asemenea, interogat șoferul lui Darteau, care l-a văzut pe stăpînul său pîlmindu-te. Toate astea nu sînt grave : nu-i prima oară cînd un amant îi reproșează amantei că-i este necredincioasă. Nu-i prima dată cînd, după ce a declarat că n-o va mai revedea niciodată se reîntoarce la ea sau cel puțin o lasă să revină la el. Pentru o fată frumoasă ca dum-

neata, dacă ai fi dorit cu adevărat să-l recucerești, totul permite să se creadă că ai fi reușit. În consecință, să lăsăm asta.

Nici povestea cu cheile nu mă încurcă prea mult. Nu sînt de părerea polițiștilor și a judecătorului, care consideră că e un capăt de acuzare foarte greu. Nimeni nu pare să fi remarcat că Darteau a putut să se ducă la bucatărie să caute o gustare suplimentară sau un sfert de Perrier pentru whisky. Atunci va fi auzit soneria și se va fi dus să deschidă.

Altă ipoteză, după plecarea lui Julien, Darteau care era desigur foarte nervos, a coborît, poate, știind precis că nu va putea dormi. Știi că portarii nu sînt în stare să spună cine a intrat și cine a ieșit. Unde s-a dus ? În vreun bar ? În vreun local îndoielnic ? A putut să ia cu el pe cineva : o femeie, un cuplu, cine știe ? Și s-a întors în apartament deschizînd cu cheia lui.

Pe de altă parte, dacă ai fi fost vinovată, ai fi avut un mijloc foarte simplu — pentru că nimeni nu contestă că ești inteligentă — să înlături bănuiele. Cunoști foarte bine apartamentul. Nimic nu era mai ușor decît să treci în cameră și să lași cheile acolo. Bănuiesc, pentru că petreceai adesea nopțile la Darteau, că lăsaai acolo unele obiecte : o cămașă de noapte, papuci, o trusă pentru toaletă, farduri, pe care le țineai într-un sertar sau în vreun dulap. Cînd părăseai apartamentul, după plecarea lui Darteau la birou, nu mai aveai nevoie de chei ca să ieși, pentru că ușa nu se închide cu zăvorul. Se poate presupune, deci, că în zilele care au precedat drama — cu ocazia ultimei vizite pe care ai făcut-o — ai uitat cheile, situație de care nu ți-ai dat seama cînd ai ieșit din apartament, pentru că era suficient să tragi ușa.

Pe măsură ce Landry vorbește, tînărul colaborator suride văzînd că maestrul schițează, aproape fără voia lui, liniile mari ale viitoare sale pledoarii. Liliane s-a liniștit. Regăsește avocatul pe care îl admira și este hotărîtă să-i spună tot adevărul...

Landry observă această schimbare de atitudine și, făcîndu-se că nu bagă de seamă, continuă.

— Dimpotrivă, nimeni nu va putea înțelege că nu ești în stare să explici cum ți-ai petrecut timpul de la

plecarea din restaurant și pînă te-ai înapoiat acasă. Bineînțeles, e firesc că o nevinovată, convinsă că se va găsi în curînd adevăratul criminal, ezită să dezvăluie folosirea jenantă a timpului. Dacă a petrecut noaptea cu un om căsătorit, se înțelege că nu vrea să-l compromită. Se vor scuza astfel minciunile spuse la poliție, căci puteai crede că nu vei fi arestată. Dar acum, iată-te în închisoare. Ești acuzată de crimă. Parchetul, și-l înțeleg, n-a reținut premeditarea, pentru că se pare că omorul a fost comis cu un cuțit de tăiat hîrtie găsit pe biroul victimei. În schimb, reține că omorul a permis să se comită și un furt, ceea ce, sînt obligat să ți-o spun, este pasibil de pedeapsa cu moartea !... În cazul acesta, în situația în care ne găsim, este evident că regulile bunei-cuviințe nu-și mai găsesc locul. Adaug că judecătorul de instrucție este un om foarte fin și cred că aș putea obține de la el ca verificările necesare să se facă în mod discret. E cu puțință ca nimeni să nu fie compromis, ca urmare a declarației pe care o faci. În orice caz, eu voi insista să fie așa.

Landry se oprește. Simte că tînăra femeie o să vorbească. Totuși continuă.

— Dacă ipoteza pe care o expun este exactă, bănuiesc că banii găsiți la dumneata ți-au fost dați de bărbatul cu care ai petrecut o parte din noapte. Dacă e așa, cele două acuzații serioase care te apasă se prăbușesc.

— Din nefericire, îl întrerupse Liliane, nu e nici o legătură între cele două fapte.

— Bine ! reia liniștit Landry, îmi vei povesti totul și vom vedea cum o să ne descurcăm. Cred că ar fi mai bine să începi cu începutul. Îmi vei povesti viața duminică, înainte și după întîlnirea cu Darteau, îmi vei arăta momentele bune și momentele proaste ale acestei legături, pînă în ziua dramei.

Apoi, uitîndu-se la ceas :

— Regulamentul închisorii îmi permite să rămîn cu dumneata pînă la ora optsprezece, avem deci destul timp. Te ascult.

Chăzueau surîde : tocmai în momentul în care Landry e pe cale să obțină amănunte asupra celor două capete de acuzare care îl preocupă, pare deodată că a renunțat la ele, cel puțin pentru un moment, și-i cere Liliane să-i

povestească viața. Una din metodele maestrului... Ceea ce numește el „sinceritatea în momente de deznădejde“. Și-a dat imediat seama că dacă, aparent, Liliane era hotărâtă să-i spună adevărul, i-ar fi ascuns totuși unele fapte prea jenante pentru ea. Era mai bine să-i povestească fapte fără un prea mare interes. Prin câteva întrebări potrivite, dovedindu-i că a urmărit-o cu atenție, că-i înțelegea ezităările, putea fi determinată să povestească mai deschis și mai ușor cele întâmplate în noaptea dramei...

Și Liliane își începe confesiunea :

— Tatăl meu avea o situație foarte bună, dar ne-a abandonat, pe mama și pe mine, când aveam doisprezece ani. Mama, care nu mă avea decât pe mine, m-a răsfățat mult și, la drept vorbind, m-a lăsat să fac tot ce-am vrut. Am cunoscut tot felul de oameni, detracați, secături. Am frecventat localurile de noapte din cartierul Saint-Germain.

Landry o întrerupse îngăduitor :

— Într-un local de noapte din Saint-Germain ai lovit un agent.

Tinăra femeie suride ; hotărât lucru, știe tot.

— Da, precizează Landry, figurează în dosarul dumitale și se vor mai afla și alte lucruri. Trebuie să-ți spun că, în toate procesele penale, ancheta e foarte completă. Inculpatul e luat din leagăn și urmărit pînă la arestare. Sînt întrebați părinții, prietenii, vecinii, în sfîrșit toți cei care pot aduce o completare cît de ușoară profilului său fizic și moral... Aș vrea să-mi dai, totuși, câteva amănunte asupra acestei condamnări.

— E foarte simplu : pe vremea aceea eram puțin intoxicată. Și în plus, beam. Nu puteam să-mi găsesc un rost, viața mă plictisea, la un moment dat mă gîndisem chiar să mă sinucid. În localuri căutam să-mi uit gîndurile negre. Într-o seară, a avut loc o încăierare. Am fost lovită de un sergent de stradă, eram foarte enervată, puțin beată și atunci l-am lovit cu umbrela.

— Liniștește-te, nu-i ceva prea grav. Atîta doar, amănuntul va fi exploatat împotriva dumitale pentru a se arăta că ești violentă și că nu te dai în lături să lovești un bărbat, chiar atunci cînd e mai puternic decât dumneata.

— Puțin mai târziu, am cunoscut o femeie, cu vreo zece ani mai în vîrstă decît mine, al cărei soț e foarte bogat.

În acel moment păru că ezită. Evident, mărturisirea devenea mai rezervată. Landry, care n-o scăpa din ochi, îi ceru numele acestei femei. Liliane avu o secundă de ezitare, apoi spuse deodată :

— Soția lui Marcelot, constructorul de avioane.

— Ghislaine !

— O cunoașteți ?

Landry care cunoștea o mulțime de lume în Paris, se mulțumește să răspundă :

— O să mai vorbim... continuă. Începutul legăturii du-mitale cu Darteau ?

— L-am cunoscut în avionul Paris-Londra. La început nici el nici eu n-am acordat prea mare importanță acestei aventuri. Era foarte ocupat cu afacerile, iar femeile nu reprezentau pentru el decît un simplu divertisment. Timp prea mult de pierdut nu avea... Pe mine Ghislaine mă acapara din ce în ce, așa încît, în primele săptămîni, cu Darteau mă vedeam foarte rar ; cu plăcere reciprocă, dar fără pasiune. Și apoi, pe nesimțite, lucrurile s-au schimbat. Trebuie să recunosc că m-am atașat de acest om care era, oricum, un personaj extraordinar și care mă impresiona mult. Am vrut să fac un efort ca să-i plac. La început, îl duceam în cabaretele sau în bistrot-urile la modă și mă îmbrăcam în toalete tipătoare. Dar am înțeles repede că toate astea nu-i plac. Prima dată cînd am venit îmbrăcată într-un taior de la Chanel, elegant dar foarte sobru, am văzut că era încîntat. De la această transformare a început să mă prezinte prietenilor săi.

— Și cine erau acești prieteni ?

— Ei ! Mai întîi un avocat, maestrul Letellier, pe care îl găseam foarte simpatic.

Landry suride : Letellier, bărbat frumos, are mare succes la femei. Dar Chauveau se încrunță ; Letellier nu-i este prieten : cu șase luni mai înainte, pledind unul contra altuia, Letellier, care are o limbă cam ascuțită, a provocat ilaritate pe socoteala lui. Landry se prefăce că nu bagă de seamă și continuă :

— Și ceilalți prieteni ?

— Mai era profesorul Firtel, bancherul Lenchanteur și arhitectul Hervé Moquet.

— Îi cunosc pe toți trei, sînt niște oameni încîntători.

— Cu adevărat încîntători. Eram fericită că i-am cunoscut. Ne înțelegeam foarte bine.

— Și apoi ?

— Apoi lucrurile s-au petrecut foarte repede. În afara meselor de afaceri sau a cinelor luate cu oamenii politici, îl însoțeam pe Darteau pretutindeni seara, cînd ieșea. Așa i-am cunoscut aproape toți prietenii.

După toate aparențele, îi făcea mare plăcere să fiu cu el. Afecțiunea mea pentru el creștea, cu atît mai mult cu cît aveam impresia că-mi găsisem liniștea. Nu mai regretam viața din cartierul Saint-Germain. Conversația cu prietenii săi mă pasiona și totul îngăduia să se creadă că legătura dintre noi avea să dureze.

— Căsătorie ?

— După cîteva luni Darteau mi-a vorbit de starea soției sale. Știam că nu trebuia să sper nimic în această privință, cel puțin pentru moment. Însă acceptam situația așa cum era.

— Continuă.

— Darteau era foarte ocupat cu afacerile lui. Pleca foarte des. Nici Ghislaine nu era întotdeauna liberă. Eu nu lucram. Desigur, mă ocupam de apartamentul din strada Victor Hugo, dar asta însemna puțin, căci erau doi servitori... Vă spuneam că nu regretam Saint-Germain-ul cînd eram împreună cu Darteau și cu prietenii lui, dar cînd rămîneam singură îmi aminteam cu nostalgie de cartier și mă duceam acolo, din cînd în cînd. Se știa că mă „aranjasem“, dar mă primeau cu plăcere. Acolo am întîlnit într-o zi un băiat și trebuie să vă spun că am cunoscut atunci un sentiment pe care nu-l mai încercasem niciodată pentru vreun bărbat.

Landry surise :

— Robert ?

— Robert.

— Și cum vă întîlnești ?

— Mă duceam la el ; locuiește într-un mic imobil pe strada Mont-Cenis, dar cîteodată venea și el să mă vadă.

— Cea mai mare imprudență. Portăreasa era la curent și, desigur, trebuie să fi fost și Ghislaine.

Da. În cele din urmă a descoperit totul. Nu prea era mulțumită nici de legătura mea cu Darteau, dar aventura cu acest băiat o contraria și mai mult.

— Așa. Asta explică foarte bine scrisoarea anonimă. Poate a scris-o chiar Ghislaine, glumește Landry.

— M-am gândit și eu la asta.

Acum avocatul și clienta vorbesc aproape ca doi complici. Complet calmă, încrezătoare, Liliane ajunge singură la faimoasa noapte a dramei :

— Știți ce s-a întâmplat apoi. A primit scrisoarea aceea anonimă. Ne dădusem întâlnire la restaurantul *Chez Laurent*. A trebuit să mă duc și la Robert.

Landry nu reține „a trebuit să mă duc” și Liliane continuă :

— Dându-mi deodată seama că am întârziat, m-am aruncat ca o nebună într-un taxi. Când am ajuns, mi-a făcut un adevărat scandal și în stradă m-a pălmuit.

— Cunosc toate astea, spune Landry. Și după aceea ?

— După aceea, continuă Liliane, am să încep cu banii descoperiți la mine și pe care într-adevăr nu-i avusesem în ajun. Nu mi i-a dat Robert, n-ar fi avut de unde... Ghislaine mi i-a dat.

— Totuși ea nu te întreținea !

— Nu. Nu despre așa ceva e vorba. Nu mă întreținea. Banii ăștia erau un cadou.

Landry nu înțelege ; Liliane ezită :

— Dacă o cunoașteți pe Ghislaine, știți că...

Nu. Landry nu știe. Sau mai degrabă da, i se spusese că doamna Marcelot se droga, dar nu crezuse. Prin profesie, are experiența femeilor care se droghează și i se părea imposibil ca aceasta, strălucind de sănătate, mereu în aceeași bună dispoziție... dar deodată își amintește de raportul poliției : Liliane avea fișă la Brigada mondenă, secția stupefiant.

— Așadar, întreabă el, cocaină ? heroină ?

Liliane răspunde într-un suflet :

— Eu îi procuram praful prin intermediul unui comisionar de la un local de noapte. Ținând seama de situația soțului ei, nu voia să se compromită cu nici un preț și

de aceea venea la mine ca să ia pachetul pe care îl cumparam pentru ea. În ziua aceea trecuse pe la șapte și jumătate seara ca să-mi aducă banii. Întârziase și-mi telefonase rugându-mă s-o aștept. Mi-a dat două mii cinci sute de franci.

— Două mii cinci sute de franci ?

— Da, pentru ea nu trebuia să cheltuiesc decât două mii două sute de franci, dar rotunjea întotdeauna. Diferența era micul meu câștig. Robert avea urgentă nevoie de trei sute de franci căci avea de onorat o datorie la joc. De aceea insistase să viu chiar atunci seara. Am vrut să-i fac o plăcere.

— Și ai uitat de oră ?

— Da.

Ascultînd-o pe Liliane, Landry se gîndește. O cunoaște bine pe Ghislaine. Știe că, măgulită de-a fi soția unuia din cei mai mari industriași francezi, este foarte ambițioasă, mîndră și de un egoism feroce. Ca toate cele de seama ei, ține foarte mult la reputație. Este sigur că va refuza orice declarație care ar risca s-o compromită. Și nici măcar n-ar recunoaște că și-a împrumutat protejata cu suma de două mii două sute de franci într-un moment cînd aceasta n-avea bani. Liliane aflîndu-se la închisoare, Ghislaine o va abandona. Ar admite cel mult că a cunoscut-o într-o vreme foarte îndepărtată.

Mai mult chiar, dacă Ghislaine ar recunoaște acest împrumut, nimeni n-ar crede-o. La ora șapte și jumătate, în seara crimei, Liliane n-avea nici un motiv să se împrumute de la prietena ei. Nu putea să-și închipuie că o scrisoare anonimă avea să provoace ruptura. Putea fi convinsă că Darteau i-ar fi dat fără greutate suma de care avea nevoie.

Nelăsînd să se vadă nimic din îngrijorarea sa, Landry reluă :

— Ceea ce mă interesează acum e ce-ai făcut pe urmă. Bănuiesc că te-ai întîlnit cu Robert și că ai rămas cu el pînă la miezul nopții, sau pînă la ora unu. Dacă am înțeles bine, băiatul nu e căsătorit. Aș vrea să știu totuși ce te împiedică să-i spui numele.

Liliane ezită din nou, și Landry înțelege că o'să mintă.

— Mi-a fost teamă că dacă pomenesc de existența lui, poliția o să creadă că l-am omorât pe Darteau pentru el.

Dar Landry redevine brutal și se apleacă spre ea :

— E ridicol ce spui ! Când ai mințit la poliție cu privire la felul cum ți-ai petrecut timpul nu ți se spusese că Darteau a fost asasinat.

Liliane își plecă fruntea. E adevărat : dacă ar fi spus o asemenea prostie în fața judecătorului de instrucție, acesta ar fi tras imediat concluzia că știa, înainte de venirea inspectorilor, că Darteau fusese asasinat.

— Așadar, reluă Landry cu mai multă blindețe, spune-mi adevărul, e atît de ușor.

— O.să mă disprețuiți, zise ea.

Landry ridică din umeri ; e atît timp de cînd nu mai disprețuiește pe cei care îi fac confidențe ! A auzit atîtea încît destăinuirea Lilianeî riscă să fie banală, în comparație cu secretele care i s-au încredințat.

Și, pe nerăsuflăte, Liliane îi istorisește sărmana ei povești :

— Robert e un tînăr libanez de douăzeci și trei de ani.

Fața lui Landry se întuneacă. Nu se mai sfîrșește cu poveștile astea cu stupefiante. În materia asta, Libanul e pămîntul făgăduinței ; acolo e aproape tot așa de ușor să-ți procuri cîne-pă indiană sau hașiș, ca în Texas să-ți cumperi un pistol sau un revolver. Și apoi, în Liban se poate produce heroîna, care face atîtea ravagii.

Urmarea o bănuiește.

— ...a mai fost condamnat de două ori și, din cîte mi-a spus, a stat mai mult de un an la Santé¹. Deși i s-a interzis șederea în Franța, continuă totuși să trăiască la Paris într-un imobil de pe strada Mont-Cenis. E înscris pe numele unui camarad, care locuiește, în fapt, la amanta lui, și este la discreția celei mai ușoare verificări ; mi-a spus adesea că, dacă va fi prins, o s-o plătească scump.

— Și dumneata, desigur, îl întreții pe acest tînăr interesant, nu ?

— Da și nu. Desigur că are nevoie de multe. Îi plac mașinile frumoase, joacă pocher, joacă la curse. Eu nu puteam să-i dau prea mulți bani, pentru că dacă Darteau mă

¹ Inchisoare din Paris.

răsfăța, ținea să fiu întotdeauna foarte elegantă și foarte bine îmbrăcată. Într-un fel eram „standing“-ul lui. Pe Robert îl ajutam în măsura posibilităților. Din păcate, nu era de ajuns.

— Cum așa ? Continua să facă prostii ?

— Se ferea, dar cînd vorbea cu prietenii lui în barul în care îl întâlneam, mă ținea departe de discuții. Îl rugasem să se astîmpere. Mi-era atît de frică să nu-l pierd, dar el făcea numai cum îl tăia capul.

— Și în seara aceea ?

— În seara aceea, după scena cu Darteau, am luat un taxi și m-am dus la barul *Chez Jo*. Acolo își avea cartierul general și eram aproape sigură că-l găsesc. Și în adevăr era acolo. Dacă spun, se vor face cercetări și va fi arestat ; iar eu nu vreau una ca asta.

— În plus, spune Landry, chiar dacă i-ai da numele, ar fi un dezastru, căci vei întări argumentele acuzării. Se va spune : „Era foarte îndrăgostită de o secătură, pe care o întreținea ; lui i-a spus că Darteau i-a tăiat subvenția ; atunci au venit împreună. Ea avea cheia. El l-a obligat pe Darteau să deschidă casa de bani și apoi l-a ucis...“ Dar, continuă. Desigur că i-ai spus de ruptură.

— I-am povestit tot ce s-a întîmplat.

— Nu cred că i-a plăcut.

— Deloc, și chiar mi-a reproșat că am fost prea imprudentă. Patronul ne-a oferit ceva de mîncare, apoi am plecat la el și l-am părăsit pe la douăsprezece, douăsprezece și jumătate.

— De ce n-ai petrecut noaptea cu el ?

— Aș fi rămas, dar n-a vrut el. Credea că totul avea să se aranjeze, că, după ce se va fi liniștit, Darteau îmi va telefona a doua zi și că trebuia, cu orice preț, să mă găsească atunci acasă. Eu, care îl cunoșteam pe Darteau, nu prea credeam, dar cînd Robert a hotărît ceva, nu se mai poate discuta !

— Încă o întrebare : pe la ce oră ați părăsit barul ?

— Greu de spus : cît i-am povestit cele întîmplate, pînă ne-a preparat patronul cina... pe la zece.

Landry tace. Iar Liliane speriată :

— E groaznic, nu-i așa, maestre ?

— Nu, nu, draga mea, nu e nimic groaznic, o să găsim o soluție, dar trebuie să mă gîndesc. De altfel, timp avem, judecătorul mi-a spus că n-o să-ți ia primul interogatoriu decît peste cincisprezece zile. Are în curs de anchetare o afacere foarte importantă și ar vrea să termine mai întîi dosarul acela. Pe de altă parte, are obiceiul să nu audieze inculpatul decît după ce a primit raportul de ansamblu de la Poliția judiciară. Este și în interesul nostru, pentru că voi ști, astfel, înainte de interogatoriu, ce a descoperit prietenul dumitale Peltier.

— Tot ce va descoperi Peltier va fi, prin forța lucrurilor, în defavoarea mea. E convins că sînt vinovată și n-o să scrie în raport decît numai ce-mi este defavorabil.

— Greșești. Oricare i-ar fi convingerea inițială, poliția are întotdeauna interesul să existe o anchetă bine întocmită și să demonstreze că a fost imparțială, urmărind toate pisteles posibile. O face cu atît mai multă conștiinciozitate cu cît știe că apărarea va căuta să demonstreze că au rămas neclarități sau lacune în informațiile prezentate. Și, într-un fel, ca să taie craca de sub picioarele apărării, face toate verificările chiar și atunci cînd e convinsă că sînt inutile. Vei rămîne surprinsă cînd vei vedea cît de completă va fi lucrarea. Am să vin să-ți vorbesc despre asta în ziua cînd voi obține o copie după raport. Deseară plec să plidez în fața Curții cu juri din Gironde și voi lipsi trei zile. Am să mă gîndesc la problema noastră și o să aduc rezolvarea cînd mă voi întoarce. Ți l-aș lăsa pe Chauveau să te liniștească, dar merge și el cu mine... În orice caz, fii foarte liniștită, fii calmă, nu lua nici un fel de inițiativă și așteaptă să mă întorc.

— Credeți că o să mă scoateți din încurcătura asta ?

— Sigur că da. La revedere, draga mea.

În mașina care îi ducea spre biroul lui Landry, Chauveau întrebă :

— Nu-i grozav, nu-i așa ?

— Nu ! Și totuși o cred nevinovată. Fără îndoială, n-are un simț moral prea dezvoltat, și chiar legăturile ei sînt dubioase, dar cred că a spus adevărul. E o afacere

dramatică și asta poate duce la o condamnare grea. Jurații vor fi derutați de fata asta. Să nu ne facem iluzii : ancheta asupra trecutului ei va fi dezastruoasă, cu atât mai mult cu cât cei care vor da informații, știind că este învinuită de crimă și furt, vor avea tendința firească să-i înnegrească profilul moral și fizic. Se va afla că a frecventat localuri rău famate, că a avut legături cu indivizi suspecti, că bea. Pentru un jurat cumsecade, care duce o viață simplă și monotonă, Liliane e o fată capabilă de orice. Foarte posibil ca minciunile ei asupra felului cum și-a petrecut timpul în noaptea dramei să-i facă pe unii să creadă că a revenit la vechile legături — presupunând că le-ar fi părăsit — și că nu s-a întors singură la locuința lui Darteau. Că ticălosul care o însoțea a comis fapta. Ea nu vrea să mărturisească și va plăti pentru el, iar jurații vor avea conștiința cu atât mai liniștită cu cât vor considera că, ducându-se la Darteau cu acest individ, bănuia desigur că lucrurile aveau să se termine rău... Crede-mă că sînt foarte îngrijorat.

— În sfîrșit, această Ghislaine pe care o cunoașteți poate n-o s-o abandoneze chiar cu totul.

— Oh ! Cunoști, dragul meu, ȣurajul oamenilor... mai ales într-un anumit mediu.

— Și Robert ?

— Pentru el totul e clar. Și-i chiar posibil s-o fi șters, pentru eventualitatea în care Liliane ar fi vorbit. Adaug, de altfel, că dacă prin absurd s-ar hotărî să spună ade-vărul, ar fi o catastrofă. Parcă-l aud pe procuror : „Întrețineai o secătură condamnată de justiție, căreia i s-a interzis domiciliul în Franța. Erai îndrăgostită de el. Cînd a aflat de ruptură, s-a înfuriat. Adio viață liniștită. A vrut să te însoțească la Darteau, ca să smulgă măcar o despăgubire pentru ruptură. Nu-l cunoștea : Darteau nu era omul care să se lase impresionat... și vizita s-a terminat rău“.

— În cazul ăsta, nici o speranță ?

— Ba da, dragul meu, ba da, speța rămîne, totuși, foarte pledabilă.

Și, degajat, Landry începe să schițeze, în mare, în fața colaboratorului său atent, liniile unei eventuale ple-doarii :

— Autorul — sau autoarea — scrisorii anonime voise în mod hotărît să-l umilească pe Darteau. Nu numai să-i arate că e înșelat, dar afirma și că rivalul său e un tânăr care trăiește pe spinarea amantei lor comune.

E adevărat că, de cîteva săptămîni, Liliane avea un alt amant, să-l numim, dacă vreți, domnul X... E ridicol să susții că acest domn X... era un tânăr pe care îl întreținea Liliane. La treizeci și doi de ani și cînd ești atît de frumoasă cum este clienta mea, îmi dați dreptate cînd afirm că nu subvenționezi amanți, ci, mai curînd, ai tendința să ceri tu de la ei.

Domnul X... are patruzeci și opt de ani. Este căsătorit și se află în fruntea unei afaceri foarte importante. Nu e nevoie să spun mai mult. El o întâlnea pe Liliane o dată sau de două ori pe săptămînă în cursul după-amiezii. În ziua de opt avea tot timpul, pentru că soția sa plecase în provincie, în ajun, să viziteze o rudă foarte bolnavă.

Liliane ar fi voit să renunțe la cina de la restaurantul *Chez Laurent*, dar Darteau n-ar fi tolerat să fie tratat cu asemenea libertate. Dar ea a întîrziat în brațele domnului X...

Cunoașteți scena de la restaurant și palma de pe trotuar. Liliane, care avea nevoie de bani, nu-și închipuia că lucrurile puteau să ia o asemenea întorsătură proastă... I-a telefonat deci domnului X... care, regăsind, cu o bucurie lesne de imaginat, pe tînăra lui amantă, i-a dat banii chiar cu încîntare. Cei doi amanți s-au despărțit către ora unu noaptea iar Liliane s-a întors acasă cu două mii două sute de franci în poșetă.

N-o s-o condamnați numai pentru că refuză să vă spună numele celui pe care îl iubește, cînd știe că cea mai mică indiscreție din partea ei ar antrena un scandal care ar distruge și căsnicia, și cariera acestui om !

Satisfăcut, Landry urmărește efectul produs asupra lui Chauveau de micul lui discurs, dar redevine deodată pesimist :

— Sigur că este pledabil, dar va fi foarte greu.

★

Este ora nouă seara.

În celula unde agitația străzii ajunge înăbușit și confuz, Liliane se regăsește dezorientată.

Îi pare bine că i-a povestit lui Landry viața ei, dar acum se îndoiește că el ar putea s-o scape. Dacă ar fi existat o soluție, ar fi găsit-o pe loc. Și uite-l că pleacă la Bordeaux și o lasă fără apărare ! Peste patru zile i-l va trimite, desigur, pe colaboratorul lui, care e foarte drăguț și pare că înțelege situația, dar care, în sfârșit... nu va găsi să-i spună altceva decît cuvinte de îmbărbătare. Peste patru zile — patru zile și patru nopți în celula asta — nu va fi făcut nici un pas înainte. Ce-o să-i răspundă judecătorului ? Adevărul, greu de mărturisit, n-o să-l poată în nici un caz dovedi. Timp de săptămîni, de luni, se vor izbi de aceleași dificultăți și vor bate pasul pe loc. După ce se va termina această agitație zadarnică, va urma ceremonia Curții cu juri și condamnarea inevitabilă. La cîți ani ? La douăzeci ? Sau, poate, la cincisprezece, datorită talentului lui Landry ? Oricum, atunci cînd va ieși din închisoare va fi o femeie bătrînă, lipsită de suflet și de grație, lipsită pînă și de șansa de-a se fi putut pregăti pentru bătrînețe.

Liliane suspină încet după tinerețea ei pierdută, neavînd nici măcar puterea să se revolte împotriva neputinței oamenilor de a-i demonstra nevinovăția. Cele trei femei care sînt cu ea în celulă se silesc s-o consoleze în speranța de-a afla ceva, căci pînă acum n-au putut să-i smulgă nici un cuvînt.

În închisoarea *La Roquette* o crimă grozavă este un eveniment care se comentează prin pereții celulelor. Acuzata a devenit o adevărată eroină pentru deținute și este tratată cu atenție chiar de către supraveghetoare.

Și pentru unele, și pentru celelalte, este întotdeauna mîgulitor să pară bine informate.

Cele trei deținute aflate în aceeași celulă cu Liliane au înțeles că acum ar putea veni momentul confidențelor...

Prima este o moașă tinărară arestată pentru provocare de avorturi. Îi este frică de judecătorul de instrucție, dar mai ales de Tribunal. De fiecare dată cînd o deținută se înapoiază de la Tribunal, după ce a fost condamnată pentru același delict, nu mai contenește cu întrebările. Dacă i se pare cauza mai gravă decît a ei, iar pedeapsa nu prea

aspră, îi revine speranța. Dacă pedeapsa este grea, se prăbușește în hohote. Prezența Liliane în celulă produce o diversiune și o împiedică un timp să se gândească la procesul ei.

A doua este o femeie fără vîrstă, transferată de la închisoarea din Brest. Pare că nu are nici o simpatie pentru Liliane, fudula asta cu ciorapi foarte fini, cu taior prea bine croit, cu smiorcăielile prea distinse și cu mutismul ei exasperant.

Ultima, căreia i se spune „javaneza“, este cea mai simpatică. Bătrînă, cu fața zbircită, a rămas totuși veselă. Obişnuită de-a casei, cunoaște pe toată lumea și toată lumea o cunoaște. Știe care sînt completele de judecată îngăduitoare, ca și cele severe. Se teme de unii președinți despre care vorbește cu familiaritate, ca despre niște vechi cunoștințe. Cele venite de curînd o consultă întotdeauna, căci dă sfaturi bune. Ar vrea s-o consoleze pe Liliane, să-i fie confidentă și să beneficieze de gloria pe care i-ar aduce-o o prietenie cu „cea nouă“. De aceea i-a oferit o țigară și s-a așezat lângă ea, mîngiînd-o pe cap. Apoi i-a vorbit blînd, aproape cu dragoste, ca unui copil care are multe necazuri.

— Nu te-ngrijora, Landry o să te scoată de-aici. Lasă-l în pace, e puțin brutal, dar își cunoaște meseria.

Liliane a fost impresionată de această blîndețe, de această drăgălăsenie. Avînd sentimentul că Landry nu va putea să facă nimic pentru ea, se hotărăște să se destăinuiească bătrînei. Bineînțeles, fără să-i spună tot. Dar o va face să înțeleagă că nu poate explica în ce fel și-a petrecut timpul în noaptea crimei, nici cum s-a întîmplat că a doua zi s-a găsit la ea o sumă de bani pe care în ajun n-o avusese.

„Javaneza“ a ascultat-o cu interes și, instinctiv, a folosit raționamentul lui Landry.

— Dar dacă te-ai întîlnit cu un om foarte important și căsătorit? Despre care nu vrei să spui nimic, ca să nu-l compromiți? Și dacă el ți-a dat banii ca să plătești croitoreasa?... N-ai pe nimeni care ar putea să-ți facă acest serviciu? Ia gîndește-te... Frumoasă cum ești, cu ochii tăi de căprioară, ai fi sucit capul la mai mulți. Și pe

cel care îți va face serviciul ăsta o să-l răsplătești tu !
Ăsta-i lucrul cel mai simplu ! Nu ?

Liliane, fără să creadă încă, a reînceput să spere. Ascultînd-o pe bătrînă, și-a adus aminte de adoratorul ei rebegit (cum îl numește ea pe doctorul acela sexagenar pe care îl consultă cu regularitate de trei ani încoace, în elegantul lui cabinet de pe bulevardul Kléber). De cîte ori n-a asigurat-o de dragostea lui, de cîte ori nu i-a propus să i se devoteze ? Fără să-i acorde ceva, Liliane nici nu l-a descurajat. La drept vorbind, îl găsește simpatice pe doctor. Bătrînii sînt posomorîți și povestesc mereu aceleași istorii. Dar sînt sensibili și oricît de puțin i-ai asculta, te înțeleg.

Firește că pentru Darteau a făcut o excepție. Dar dacă Darteau nu era tînăr de tot, nu era nici bătrîn. Și apoi, Darteau era și măgulitor... și convenabil.

— Te gîndești la vreunul ? întrebă „javaneza“.

Doctorul e atît de îndrăgostit de ea încît n-o să-i refuze acest mic serviciu. Iar pe el îl va măguli să declare că au petrecut o noapte împreună. Pentru că e căsătorit, judecătorul o să înțeleagă de ce a fost atît de discretă. Cît despre soția doctorului, fiind foarte liberală și obișnuită cu pozele lui, s-a hotărît de multă vreme să închidă ochii.

E tocmai omul potrivit. Cum de nu s-a gîndit la el mai devreme ?

— Știu, adaugă bătrîna, nu-i de loc ușor să-ți dea cineva o mîină de ajutor. De ce taci ?

— Ești foarte bună, dar e greu.

— Greu ! Nimic nu-i greu. Trebuie doar să ai încredere în mine. Ai pe vreunul care să poată spune că a petrecut o noapte cu tine ?

— Da, mă gîndesc la cineva. Dar nu știu dacă o să primească. Și, apoi, cum să-l previn ?

— Dacă-i numai atît, nu-ți face griji, micuțo. Scrie-i, iar eu mă ocup de rest.

— Dar dacă vor intercepta scrisoarea ?

— Nu fi proastă. Cunosc o deținută care iese mîine. Ea o s-o pună la cutie.

„Javaneza“ cunoaște douăzeci de ascunzișuri ca să poată scoate ceva din închisoare, cu toată percheziția.

În momentul cînd e gata să codeze, Liliane își aduce aminte de recomandarea lui Landry : „Nici o inițiativă“. Bătrîna însă găsește răspuns la toate :

— Știi bine că nu Landry poate să-ți vîndă un asemenea „pont“. Gîndește-te. Nu te împiedică nimic să-i ușurezi munca, descurcîndu-te fără știrea lui... Spui că ești nevinovată — de altfel toate de aici sîntem nevinovate —, spui că ai petrecut o parte din noapte cu cineva, dar pînă acum nu poți să faci dovada. Atunci, ce-i pasă avocatului tău dacă-ți asigură alibiul Stan sau Bran ? Important e să se cunoască numele amantului tău din noaptea aceea. E mai bine să fii în brațele lui decît în biroul lui Darteau. Hai, scrie scrisoarea și nu mai plînge. Ești salvată.

În Palatul de justiție, birourile judecătorilor de instrucție încep să capete viață la începutul fiecărei după-amieze, pe la ora două și jumătate. În timp ce pe culoare stau diferite specimene ale unei umanități amorfe și tăcute, fără să manifeste nici teamă, nici îngrijorare, avocații îmbrăcați în robe trec în sus și în jos, cei în vîrstă se salută, iar cei mai tineri își vorbesc în treacăt, cu totul indiferenți la spectacolul acesta cotidian.

De un sfert de oră, Pierre Bourdier, revenit de la Gap, urmărește cu oarecare severitate, însă nu și fără uimire, acest permanent du-te-vino.

Într-un colț, așezată pe banca de lemn fixată în perete, o femeie încă tînără, dar cu figura îmbătrînită înainte de vreme, tricotează resemnată. În fața ei, doi puști de vreo patru-cinci ani se aleargă, cad, se ridică ciondănindu-se, surzi la toate dojenile. Din timp în timp, aprodul strigă cîte un nume spre această mulțime. Cel numit, obiect al tuturor privirilor pentru cîteva secunde, dispăre în spațele unei uși care se închide imediat în urma lui.

Pierre Bourdier începe să se plictisească de acest spectacol și să se enerveze din cauza timpului pierdut. Nu înțelege de ce nu este primit imediat. Dacă nu vor să-l audieze, n-o să mucezească în galeria asta pînă cînd s-o însera. Din nou, se adresează aprodului :

— Sînteți sigur că judecătorul de instrucție nu este liber ?

— Mă duc să văd. Oricum, știți doar că fără invitație...

— Bine, dar e ceva important. E vorba de afacerea Darteau, știți, industriașul din strada Victor Hugo. Spuneți-i asta în mod special. Și mai spuneți-i că avionul meu pleacă deseară. Trebuie să fiu la aeroport cel mai târziu la ora șaptesprezece.

— Mi-ați mai spus.

Aprodul dă din umeri. Toți sînt grăbiți, depozitia lor e capitală și nu pot aștepta cu nici un chip. În sfîrșit, o să mai încerce o dată.

Domnul Cornelis a dispus să se afișeze pe ușa biroului placarda : „Instrucție în curs. Vă rugăm nu deranjați“, însă această interdicție nu se aplică și aprodelui care deschide ușa fără ezitare, dar înțelege îndată că momentul nu e potrivit. Cabinetul judecătorului e plin : patru inculpați, tot atîția gardieni, avocați. Toate scaunele sînt ocupate și din patru gardieni, trei stau în picioare. Încearcă, totuși, să se facă auzit :

— Tot domnul acela care vrea să vă vorbească. Insistă. E pentru afacerea Darteau. Pleacă deseară...

— Spune-i să aștepte !

Magistratul e furios că a fost întrerupt, în plină confruntare, tocmai cînd îi punea o întrebare importantă acuzatului, care acum are timp să-și revină.

„Cu adevărat, în condițiile astea nu se poate face treabă serioasă.“

Aprodul revine încet spre Bourdier și, cu același ton iadiferent :

— V-am spus eu : domnul judecător nu vă poate lua imediat.

— Dar i-ați explicat că plec diseară la Abidjan ?

— Abidjan, ne Abidjan... A spus că nu vrea să-și întrerupă confruntarea.

Bourdier va mai aștepta puțin, apoi cînd va sosi ora, adio Paris. Ce-l așteaptă la Abidjan îl interesează mai mult...

Este ora trei și jumătate și ușa cabinetului încă tot nu s-a deschis. Se hotărăște la o ultimă încercare pe lîngă aprod.

— Vreți să-l întrebați dacă acum poate să mă primească ?

— Nu s-a terminat confruntarea. Așteptați să se termine.

— Imposibil. Rugați-l să mă primească imediat. Trebuie să plec.

— Bine, plecați ! Ce să vă spun eu ? Nu vreau să mă mai certe iar.

Fără să mai spună ceva, Bourdier se întoarce și coboară scara. E nemulțumit ; făcea această intervenție ca să nu fie convocat de magistrat după plecarea la Abidjan. Dar, în fond, are conștiința liniștită. E chiar convins că judecătorul n-ar fi acordat prea mult interes depoziției sale. Ce-ar fi putut să-i mai spună ? Despre Liliane nimic, pentru că n-o văzuse decît o dată. Mai erau, desigur, apelurile telefonice ale lui Brasselier. Dar judecătorul trebuie să le fi cunoscut de la telefonistă. De altfel, și acestea erau fără interes, pentru că Brasselier urma să telefoneze a doua zi dimineață. Desigur că a făcut-o, doar dacă... Ideea că nenorocitul acela ar fi putut fi amestecat, direct sau indirect, în această dramă oribilă, îl face pe Bourdier să suridă. Brasselier e un băiat cumsecade, fără voință, fără îndrăzneală și care era convins că ar fi putut să-l înduplece pe Darteau cu argumente bine prezentate. Bietul flamingo !

În plus, problema i se pare rezolvată. Tot ce a citit în ziare o acuză pe amanta patronului. De aceea, cu sufletul liniștit, se îndreaptă spre mașina prietenului care urmează să-l conducă la aeroportul Le Bourget.

— Am crezut c-a vrut să te rețină ! Ce-ai putut să-i spui atît de mult ? Abia mai avem timp.

Bourdier aruncă o ultimă privire spre Notre-Dame învăluită în ceață. Iar mîine... mîine, alte probleme și alte orizonturi...

Niciodată domnul Cornelis nu va ști că Darteau voia să-l execute pe Brasselier a doua zi, la prima oră.

Pentru judecătorul de instrucție s-a ivit ceva nou. De aceea le-a cerut lui Peltier și lui Richard să vină să-l vadă. Dar și polițiștii au să-i aducă la cunoștință o descoperire.

Peltier și Richard citesc împreună scrisoarea pe care le-a întins-o magistratul. Cîteva rînduri cu un scris lung umplu aproape toată pagina ruptă dintr-un caiet de școală.

— Ce stricăta ! mormăie Peltier. Cu aerele ei de mironosiță și cu protestele acelea de nevinovăție, dacă s-ar fi strecurat scrisoarea și doctorul ar fi acceptat, ar fi trebuit eliberată.

Magistratul este mai puțin sigur.

— Nu-l prea văd eu pe doctorul ăsta venind în cabinet la mine să-mi istorisească o asemenea poveste. Chiar dacă ar fi îndrăgostit pînă peste urechi, i-ar fi trebuit totuși o oarecare îndrăzneală. Și apoi nu cred că s-ar fi îndoit că într-o afacere de o asemenea gravitate ne-am fi bazat numai pe cuvîntul lui și n-am fi făcut verificări.

— Ați văzut-o, domnule judecător ? spuse Peltier, e într-adevăr foarte frumoasă, foarte ispititoare. O fi existînd o droaie de tipi mai mult sau mai puțin îndrăgostiți de ea. Trebuie să-l fi ales pe cel mai naiv... Parcă-l și văd, un dulău, gata de orice sacrificiu.

— Landry o să găsească o explicație. O să spună că nefericita a cedat sfaturilor unei codeținute. O să meargă pînă acolo încît să pretindă că i s-a băgat în celulă o denunțatoare, ca să-i sugereze procedeul ăsta. În fine, sînt de acord cu dumneavoastră, că e totuși un element important la dosar. Și acum, vă ascult. Ce s-a întîmplat ?

Richard ia cuvîntul.

— Julien, feciorul, vă amintiți de el, a venit să mă vadă. Era foarte emoționat. Mi-a spus că sora lui Darteau a venit în apartament. A cerut să se scoată mocheta plină de sînge din birou. Cu această ocazie, muncitorii veniți să execute lucrarea au găsit nasturele ăsta care se rostogolise sub bibliotecă și nu fusese găsit de nimeni. Iată-l. După cum observați, nasturele nu s-a desprins pur și simplu, ci pare că a fost smuls. Vedeți bucățica asta de stofă care se mai ține de fir.

Julien afirmă că a făcut curățenie generală, cu trei zile înainte de dramă și că nasturele, în mod sigur, nu era acolo. Eu sînt mai puțin sigur, pentru că biblioteca e foarte joasă și nasturele a putut să-i scape neobservat. Am fost la Darteau și i-am verificat garderoba. E sigur că nu provine de la vreo haină de-a lui. Un croitor, căruia i

I-am arătat, mi-a spus că nu e vorba de un model obișnuit. Trebuie să fi fost cusut pe paltonul unei femei sau pe un pardesiu bărbătesc, foarte șic și de culoare foarte deschisă. Aici am ajuns... Dar nu e totul...

O ciocănitură în ușă întrerupe convorbirea. Este maestrul Landry. Bagă capul pe ușă și se face că vrea să se retragă.

— Oh ! Un adevărat consiliu de război. Simt că sînt de prisos.

— Dimpotrivă ! protestează judecătorul cu amabilitate, intrați. Sîntem încîntați să vă vedem și să vă comunicăm lucruri de care, de altfel, n-ați fi întîrziat să luați cunoștință consultînd dosarul. Dar mai întîi, vă felicit pentru succesul obținut la Bordeaux. Cred că sînteți mulțumit, nu ?

— Nu, doar pe jumătate.

— Ah ! Da, știu eu : un avocat nu e niciodată mulțumit, decît, bineînțeles, atunci cînd clientul e achitat. Vine la proces convins că acuzatul va încasa douăzeci de ani. Acesta scapă cu zece ani, iar apărătorul se crede victima unei erori judiciare. În schimb, trebuie să recunoaștem în favoarea sa, că s-a auzit pledînd.

Peltier, gustă gluma, încîntat.

Landry a înțeles, după figura surizătoare a polițiștilor, că ceea ce o să i se spună nu e în favoarea clienței sale. N-are, totuși, nevoie de o complicație în plus. De trei zile se gîndește mereu, dar problema i se pare la fel de greu de rezolvat.

Cînd se întorsese acasă, după vizita făcută la închisoare, primise un telefon de la Ghislaine Marcelot care, cu aerul cel mai natural din lume, îl invitase să cîncea la ea a treia zi. Bineînțeles că a refuzat, explicîndu-i că în ziua aceea trebuia să fie la Curtea cu juri din Bordeaux. Ea însă, în chipul cel mai firesc :

— Pleci, maestre ? N-ai fi dispus să-mi oferi un pahar la dumneata, înainte de plecare ? Vreau, totuși, să te întreb ceva.

Landry ezită, un moment : nu-i potrivit cu regulile profesionale ca un avocat să întîlnească un martor eventual, în afară de instrucție. Dar, la urma urmei, Ghislaine

Marcelot îi este o veche cunoștință ; și acceptă să o primească.

— Veniți, dar veniți repede, căci am foarte puțin timp.

După cit se pare era și dorința cea mai vie a acestei femei încântătoare care, în mai puțin de un sfert de oră, se găsea în cabinetul avocatului.

Fără înconjur, ca întotdeauna, Landry îi povestise despre mărturisirea Liliane. Interlocutoarea pălise :

— A spus toate astea judecătorului ?

— Nu, încă nu ; nu i se va lua interogatoriul decît peste cincisprezece zile.

— Atunci poți să-i spui din partea mea că dacă va povesti așa ceva, voi dezminți formal și cred că între cuvîntul ei și al meu nimeni nu va ezita.

— Dar, obiectase Landry, portăreasa v-a văzut adesea și cu siguranță că o să vă recunoască.

— Se poate, totuși, să vii să-ți vezi o prietenă, fără ca în același timp să-i și aduci două mii cinci sute de franci. Nu voi nega că era prietena mea... în sfîrșit, o cunoștință, dar nu voi recunoaște nimic altceva.

Pronunțase atît de răspicat aceste ultime cuvinte, încît era de la sine înțeles că hotărîrea ei era nestrămutată.

— Știți ce riscă această nenorocită ? insistase Landry.

Însă interlocutoarea se eschivă printr-o piruetă :

— Cu dumneata absolut nimic, dragul meu prieten. Și cu mult cinism :

— Vă dați seama că nu-i deloc momentul potrivit. Știți ce afacere importantă tratează tocmai acum soțul meu. Este o luptă la cuțite. Dușmanii lui ar exploata imediat acest scandal.

Se ridică și, foarte mondenă, întinse mîna lui Landry.

— Și apoi, Maurice trebuie să fie numit comandor¹ cu ocazia decorărilor ce se vor face de Anul Nou, așa că înțelegeți...

Fără să spună un cuvînt, Landry o conduse pînă la ușă. Se îndoise întotdeauna de onestitatea acestei femei. Acum era convins că nu se putea spera nimic bun de la depozitia ei.

¹ Al Legiunii de onoare.

Răminea, bineînțeles, maniera forte : Liliane să fie sfătuțită să spună adevărul despre proveniența celor două mii cinci sute de franci. Judecătorul o va confrunța cu Ghislaine. Portăreasa, despre care raportul poliției arăta că supraveghease foarte bine locatarii, ar putea, cu siguranță, să depună mărturie că în adevăr doamna Marcelot venise în clădire în ziua dramei pe la nouăsprezece și treizeci și că plecase câteva minute mai târziu. Ar fi trebuit să găsească totuși o explicație acestei vizite atât de scurte.

Deoarece confruntarea cu Liliane ar fi fost cu siguranță furtunoasă, Landry își propunea să asiste personal. Știa că Ghislaine era inteligentă și da dovadă de mult sînge rece, dar spera că va reuși s-o pună în incurcătură.

Familia Marcelot o să-l urască de moarte. Dar ce era de făcut ? Cînd ești avocat, îți petreci timpul făcîndu-ți dușmani, așa că doi în plus sau în minus...

Și apoi, în dimineața acestei zile, înainte de a pleca la Tribunal, un bărbat insistase să-l vadă în legătură cu afacerea Darteau. Era un tînăr de treabă care i-a spus că, aflîndu-se la barul *Chez Jo* în ziua de opt octombrie, pe la o oră pe care putea s-o fixeze între nouă și zece seara, o văzuse pe această Liliane ale cărei fotografii apăruseră în presă două zile mai târziu. Era gata să depună mărturie, cu toate că-i venea greu. *Public-relation* al unei mari firme de export, fusese însărcinat să conducă prin Parisul vesel niște cumpărători americani foarte importanți. În primele trei zile, îi condusesese în compania a patru tinere fete. Aceste domnișoare vorbeau englezește și, cînd era cazul, se arătau cu atât mai puțin sperioase cu cît musafirii nu se puteau îndoi de excelența lor educație. În cea de-a patra seară, însă, se săturase, mai ales că micuța lui prietenă îi reproșase că o părăsise cam mult, fiind convinsă că profita de această misiune ca să ducă și el o viață ușuratică. Așa s-a făcut că în ziua de opt octombrie își lăsase americanii în grija drăgălașelor fete, iar el petrecuse seara cu prietena sa.

Înainte de cină, intraseră din întîmplare în acest bar unde îi izbise frumusețea și eleganța tinerei femei, neobișnuite într-un asemenea local. Mai apoi, a fost surprins cînd i-a văzut fotografia în ziare. Ezitase câteva zile, apoi

se hotărîse să revină la bar ; comandase un *scotch* și intrase în vorbă cu barmanul.

Era același care îl servise la opt octombrie, dar nu-și amintea s-o fi văzut pe femeia aceea. De altfel, mai chemase doi consumatori care se găseau acolo, se pare, în fiecare seară și care îi confirmaseră că n-o văzuseră niciodată pe frumoasa persoană. Discret, i s-a dat de înțeles că ar fi mai bine pentru el să nu meargă mai departe, însă băiatul, cinstit, voise să-l prevină pe Landry. Era gata să repete totul și în fața justiției, cu riscul de-a înfrunta reproșurile violente ale patronului său. Avocatul îi mulțumise și-i precizase că, din nenorocire, depoziția sa nu prezenta nici un interes pentru apărarea clienței. Era totuși foarte mișcat de această intervenție care dovedea că, spre deosebire de cele ce-i spusese lui Chauveau, se mai găseau încă oameni curajoși.

Judecătorul îi întinse scrisoarea Liliane, zicînd ironic :
— Desigur că n-o s-o lauzi.

Landry e consternat : pentru jurați, un acuzat care își fabrică un alibi este întotdeauna vinovat. Și doar i-a recomandat să stea liniștită și să nu ia nici o inițiativă. Ah ! Închisoarea asta ! Totuși, trebuie să țină piept :

— Desigur, scrisoarea ar putea să constituie un argument excelent pentru acuzare, dar, de fapt, ce dovedește ? Că femeia asta nu poate spune unde și-a petrecut cu adevărat noaptea crimei și că luptă cu disperare să caute o justificare a felului cum și-a petrecut timpul. Nimic altceva !

Apoi, calm, Landry înlănțuise logic :

— Dacă miine aș fi acuzat de o crimă pe care n-am comis-o, poliția mi-ar cere amănunte asupra felului cum mi-am petrecut timpul. Dacă n-aș putea să mă justific decît dezvăluind o legătură de dragoste, destăinuire care ar antrena tot felul de complicații, aș încerca, poate, să găsesc o parteneră fictivă. Și totuși asta n-ar constitui proba vinovăției mele. Gîndiți-vă, domnilor, și admiteți un moment că această femeie ar fi vinovată. Cînd părăsește apartamentul știe că poliția va descoperi fără greutate scena de la restaurantul *Chez Laurent*, la care a avut destul de mulți martori și despre care șoferul nu va în-

tirzia să vorbească. Știe, de asemenea, că ea este singura care are cheile ; că deci va fi bănuită.

Cel mai simplu lucru pentru ea va fi să intre într-un cinematograf, să asiste la sfîrșitul unei proiecții și la începutul celei următoare și să-și stabilească folosirea timpului, declarînd o oră de intrare și o oră de ieșire inexacte. Niciodată nu mă veți face să cred că ar putea fi luată prin surprindere, atunci cînd poliția o va întreba ce a făcut în noaptea crimei. După cum știe că cele două mii două sute de franci constituie un cap de acuzare împotriva ei, știindu-se că în ajun nu putuse achita o factură. Și va încerca măcar să-i ascundă. Dacă are un complice îi va încredința suma acestuia, iar dacă a acționat singură, va găsi undeva o ascunzătoare unde să-i pună. Este destul de ușor : într-o pernă, în tivul unei perdele. Știți că femeile sînt specialiste în așa ceva. Nu-mi veți spune că greșesc, domnule Richard, cînd îți voi aminti că colegul dumitale a găsit suma cu totul la vedere, în primul sertar pe care l-a tras. Nu vi se pare curios ? Desigur, nu vă cer să fiți de acord cu mine. Ceea ce am să vă spun este în afara dosarului. Vreu să vă pun în gardă : nu considerați vina clienței mele ca dovedită, nu neglijați nici o pistă, verificați ca și cum încă n-ați fi descoperit ceva suspect.

— Dar, maestre dragă, protestează judecătorul de instrucție, te asigur că ancheta continuă și că acești domni vor putea să-ți spună...

— Cunosc, i-o tăie scurt Landry, grija cu care conduceți ancheta. Am venit totuși în mod cu totul special să vă atrag atenția asupra dosarului. Pentru moment nu-mi cereți mai mult. Nu uitați că Darteau era un mare afacerist, care avea mai mulți dușmani decît prieteni și că unii aveau, poate, interes să-l piardă.

— Toate acestea sînt adevărate, răspunse judecătorul, iar noi am făcut cercetări și în direcția asta. Pot să-ți spun de pe acum, și vei vedea de altfel și în dosar, că domnii Peltier și Richard au examinat toate actele victimei și chiar ieri s-a luat interogatoriul unui om de afaceri al cărui nume figura în agenda lui Darteau, la data de nouă octombrie, în dreptul unei mențiuni prescurtate al cărei sens nu e în stare să-l precizeze. Este evident că

ne minte, dar, după toate aparențele, pentru motive care nu au nici o legătură cu crima. De altfel, urmează să fie scos din cauză, căci portăreasa lui afirmă că s-a înapoiat acasă, ca în fiecare seară, pe la ora șapte, și n-a mai ieșit.

Landry izbucni în râs.

— Ah ! portăresele astea ! Dar portarii lui Darteau ? nu l-au văzut pe criminal nici intrînd, nici ieșind, și totuși erau treji. Chauveau a fost să vadă. Ca să ieși din imobil, trebuie să treci chiar prin fața camerei lor... Dar trebuie să vă părăsesc, pentru că am un proces la Curte. Am să vă mai vorbesc despre toate astea, domnule judecător.

— Încă un cuvînt, dragă maestre. Intenționez s-o scot pe clienta dumitale, căci aș vrea să fac o percheziție în prezența ei.

— Domnul inspector a mai făcut una și știu din experiență că nimic nu-i scapă.

— Da, dar aș vrea să verific ceva și cum, pînă la urmă, eu nu am nici un secret față de dumneavoastră, vă spun că în biroul victimei s-a găsit un nasture. Aș vrea să mă conving că nu provine de la vreun palton al clientei dumneavoastră.

— Cum vreți, domnule judecător, dar chiar dacă ar fi așa, faptul n-ar dovedi mare lucru, căci Liliane nu contestă că venea adesea la Darteau.

— Nu-mi reproșați că verific totul. Dumneavoastră mi-ați cerut-o. Poimiine la zece, dacă vreți.

— De acord, am să-i spun lui Chauveau să fie acolo.

Peltier și Richard se înapoiară împreună la biroul lor de pe Quai des Orfèvres, trecînd prin culoarele Tribunalului.

Richard, care nu poate crede în vina Lilianei, a fost impresionat de argumentele avocatului și ar vrea să-l facă și pe Peltier părtaş la îndoielile sale.

— În orice caz, ceea ce va spune Landry o să facă impresie asupra juraților.

Peltier mormăie :

— Să-i urmărim sfatul și să verificăm totul. Într-o afacere ca asta, ești la discreția unui incident de audiență care ia o întorsătură proastă. De pe acum văd scena. O sală arhiplină care se pasionează pentru acuzată, pentru că este foarte frumoasă și mai degrabă simpatcă. Să fie vinovată ? Pare de neconceput ca omorul să fi fost săvârșit de această femeie ! Atunci îmi vine rîndul mie : comisar Peltier, cincizeci și șapte de ani, comisar principal în Poliția judiciară. Brigada criminală, treizeci și șase. Quai des Orfèvres, nici rudă, nici cunoscut cu acuzata. Jur. Și încep să expun mica mea poveste. Pentru că știu că o să-mi pună întrebarea despre Brasselier, le vin în întîmpinare și arăt : „Am găsit în agenda lui Darteau, la data de nouă octombrie, mențiunea : „Ech. Brasselier“. Am cercetat la Compania generală pentru lucrări mari, unde Darteau era director general. Brasselier este cunoscut acolo pentru că avea legături de afaceri cu victima, dar nimeni nu-și închipuie la ce se poate referi această mențiune. Nici domnul Brasselier, cînd a fost întrebat, nu și-a putut da seama. Am verificat felul cum și-a petrecut acest domn timpul din noaptea crimei. Portăreasa este categorică : Domnul Brasselier, a cărui soție este bolnavă, se întoarce acasă, în toate serile, la ora nouăsprezece și nu mai iese. Interogată la foarte scurt timp după crimă, ea a dat asigurări că în seara de opt locatarul nu mai ieșise din casă... Eu îmi continui vorbirea, iar cînd termin, președintele îi dă cuvîntul lui Landry ca să-mi pună întrebări. Îl și aud : „Nu vi se pare curios că domnul Brasselier n-a putut să vă explice sensul acestei însemnări ? În sfîrșit, „Ech. Brasselier“ trebuie să însemne ceva, nu ? Și eu m-am uitat în carnetul domnului Darteau. Nu cuprinde decît foarte puține însemnări. V-ați luat precauțiunea, pentru care vă felicit, să interogați toate persoanele ale căror nume figurau în acest carnet și toate, fără excepție, v-au dat explicații foarte clare. Toate, afară de domnul Brasselier care nu reușește să înțeleagă ce poate să însemne această adnotare ! Nu vi se pare curios ?“

Ce-ai vrea să-i răspund ? Sînt obligat să-i spun : „Ba da, sigur că mi se pare curios, numai că Brasselier îmi obiectează că Darteau a putut foarte bine să-și noteze în

carnetul său ceva al cărui sens să-l fi cunoscut numai el. Poate avea de gînd să-i telefoneze în ziua de nouă octombrie ca să-i vorbească despre vreo afacere“. Și Landry continuă : „Ne-ați arătat că portăreasa era categorică : Brasselier n-a mai ieșit, la opt octombrie după ora nouăsprezece. Desigur că ați verificat personal că era imposibil să se părăsească acest imobil la ora douăzeci și unu, fără să se atragă atenția, nu ?“ Dacă răspund nu, își va lua aerul lui de falsă uluire. „Desigur, va spune, nu prea sînt curioși cei de la poliție. Păcat, pentru că eu am verificat.“ Și îmi scoate un proces verbal de constatare întocmit de portărel prin care se stabilește că în cursul aceleiași luni, patru persoane au putut să intre și să iasă între orele nouă și miezul nopții, fără să fi atras atenția portăresei. Cunosc eu bomba procesului verbal de constatare. Mi-a mai făcut-o și în afacerea Marchand. Asta i-a distrat tare mult pe jurați, care sînt încîntați ori de cîte ori comisarul este pus în dificultate. Și eu, atunci, ce mutră o să fac ?

Și dă răspunsul cu un cuvînt scurt și sonor.

— Vezi de ce, bătrîne, aș fi mai liniștit dacă ai trece personal astă seară prin strada pompei.

— Bine, șefule.

★

— Cum ? Ce spui ? urla Peltier atît de enervat că nu mai era în stare să-și răsucescă veșnica țigară. Îmi afirmi că Brasselier n-a putut să iasă în seara de opt, că ai întrebat portăreasa, și habar n-ai că ea pune pe cineva să-i țină locul ! Foarte rău... Se spune că nu poți face poliție cu copiii. Și totuși aș prefera un copil, care deși n-ar fi prea descurcăreț, în schimb ar fi mai conștiincios.

Richard e furios. Nu-i plăcea să i se facă observație pentru probleme de serviciu, mai ales din partea lui Peltier, al cărui colaborator preferat este. Se va întoarce în strada pompei și va vorbi cu frumoasa portăreasă care l-a indus în eroare. „Copilul“ va trebui să ciripească iar.

Tinăra femeie i se destăinuie fără greutate. Soțul său este șofer la o întreprindere de transporturi și lucrează mai ales noaptea. Este un om aspru și brutal și de cîte ori rămîne singură își petrece seara la amantul ei, un bă-

iat tînăr, celibatar ca stare civilă și frizer de profesie. În aceste ocazii o înlocuiește o doamnă bătrînă de la o sută cincisprezece, o fostă portăreasă, care trăiește singură într-o cameră de serviciu.

★

Tînăra dădu cu atîta grabă buzna în micul salon de coafură, încît toți clienții tresăriră.

Domnul Leon tocmai termina de potrivit frizura clientului căruia, într-un neîncetat zăngănit de foarfeci, îi expunea situația internațională...

Nu arată rău, domnul Leon. Nu e prea lat în spate, însă are o figură frumoasă, cu trăsături regulate, bine conturate. Un tip care iubește plăcerea, dar fuge de răspundere...

— Ce s-a întîmplat? murmură ei trăgînd-o pe femeie spre ușă...

Repede, cu respirația întretăiată, ea îl pune la curent.

— Dimineată a venit din nou... Da, „curcanul“ ăla tînăr și foarte drăguț care a venit să mă întrebe dacă Brasselier a ieșit din casă în seara de opt octombrie, dar de data asta era tare încruntat. Ce mi-a fost dat să aud!

Figura domnului Leon se întunecă.

— Mi-a spus să-l conduc la bătrînă, care tremura ca o frunză. Ea a spus că a adormit ca de obicei și nici nu văzuse, nici nu auzise nimic. Dar nu era adevărat, căci după plecarea inspectorului mi-a mărturisit că l-a auzit pe Brasselier coborînd între zece—zece și treizeci și că a revenit puțin după aceea. A preferat să nu spună nimic ca să nu-și atragă neplăceri. Halal să-i fie! De altfel, mă întreb, de ce-o fi vrînd poliția să știe dacă Brasselier a ieșit sau nu la opt octombrie?

— De asta puțin îmi pasă, dar noi n-o să pățim ceva?

— Cred că inspectorul n-o să spună nimic. Cînd a plecat, mi-a zis: „Că-i pui coarne bărbatului dumitale puțin îmi pasă, dar pe noi nu trebuie să ne iei drept niște dobitoci.“

★

În buduarul ei, Ghislaine aștepta cu nerăbdare un vizitator...

Convorbirea cu Landry o neliniştise profund. Şi-a pierdut şi somnul. Spre dimineată, se hotărîse. Dacă Liliane ar implica-o în cauză, desigur că vor fi confruntate. Fără îndoială, ea va nega cu toată energia că a făcut vizita de la ora nouăsprezece treizeci din seara crimei, dar a văzut-o portăreasa urcînd în apartament şi coborînd imediat cu prietena ei, care se plîngea că a aşteptat prea mult. Cu aceste amănunte, se vor întări afirmaţiile Liliane.

Iată o portăreasă care se cade să fie „neutralizată”. O asemenea operaţie nu putea fi făcută de Ghislaine, care bănuia, pe bună dreptate, că imobilul e ţinut sub observaţie. Noroc că cunoştea un individ dubios a cărui ocupaţie mărturisită era să fileze oamenii şi să facă cercetări, dar care era dispus să-şi ofere serviciile mai ales în alaceri necinstite... însă bine plătite... A venit de îndată ce-a fost chemat. Ghislaine, prudentă, ştiind că el ar fi în stare s-o şantajeze, inventase o poveste. Soţul ei, explicase ea, n-avea nici o încredere în Liliane. „Ah! cît se arătase de perspicace!” — în schimb, ea găsea că prietena ei e foarte drăguţă şi continuase s-o viziteze, cu toate că i se interzisese. Acum se temea că dacă soţul află, îi va face o scenă foarte neplăcută. Aşa că dacă poliţia ar veni s-o întrebe pe portăreasă, ar fi mai bine ca ea să nu-şi aducă aminte că a văzut-o.

Îndatoritorul tînăr poate nu crezuse toată povestea, dar îi promise că o va împiedica pe portăreasă să facă o declaraţie necugetată. El ţine mult la liniştea căminelor. Iar Ghislaine îi strecoară în mînă un pachet de o sută de mii de franci vechi.

Cînd veni să-i dea raportul asupra felului cum şi-a îndeplinit misiunea, Ghislaine înţelese de îndată că lucrurile se petrecuseră aşa cum sperase.

— Portăreasa se dezlănţuise ca o nebună. Nu poate s-o suferă pe domnişoara Liliane şi, ca o consecinţă, pe toţi şi pe toate care veneau s-o vadă. Cînd i-am arătat fotografia dumneavoastră, v-a recunoscut imediat, făcînd aprecieri nepoliticoase pe care cred că nu este necesar să vi le repet.

Ghislaine consimţi.

— Am liniștit-o. Cu nepăsare, am scos din buzunar teancul de bancnote. E uimitor cât de ușor îi face banul pe oameni indulgenți și înțelegători. A priceput imediat ! „Desigur, mi-a spus ea, este foarte neplăcut pentru o femeie de lume să fie amestecată, fie și numai indirect, într-o asemenea afacere. E foarte neplăcut să fii prietena unei criminale“.

A luat fără nici o greutate miile de franci, așa că nu aveți de ce să vă mai temeți dinspre partea asta.

Ghislaine se ridică, mulțumește. Știe precis că omul își oprise comisionul și că portăreasa nu câpătase decât o parte din suma care îi fusese destinată. Plătește însă din plin serviciul care i se făcuse.

★

Comisarul Peltier intră în birou ; Richard îl urmează imediat.

— Șefule, a telefonat domnul Cornelis. Nasturele nu e de la vreo haină de-a Lilianei. Vrea să continuăm cercetările.

— I-ai comunicat verificarea pe care ai făcut-o ieri la portăreasa lui Brasselier ?

— Da, și nu m-a felicitat... mi-a cerut doar să extindem cercetările în direcția acestui Brasselier.

Lui Peltier nu-i face plăcere.

— Ce ți-e și cu judecătorul ăsta. Ce-o mai fi vrînd ? Să-l invit pe acest domn și să-i spun : „N-am nimic cu dumneavoastră, dar cu ocazia reconstituirii s-a găsit un nasture în biroul lui Darteau. Feciorul pretinde că nu era acolo cu două zile înainte de crimă. Nu cumva întîmplător acest nasture vă aparține ?“ Să extind ancheta, ușor de spus. Dar cum ?

★

Richard își spunea că în ziua cînd croitorii se vor hotări să-și graveze numele și adresa pe nasturii de care se folosesc, viața de cîine a inspectorilor de poliție va fi mult mai ușurată.

De opt zile avea coșmaruri în care vedea numai nasturi. Și unde mai pui că avusese noroc. Sfirșise prin a descoperi pe fabricant, care îi confirmase că era vorba

de un articol scump, executat în foarte puține exemplare, vîndut numai unui număr de opt croitori de bărbați și trei croitori de damă.

Richard era convins că nasturele nu provenea de la vreun palton al Liliane. Fără îndoială, ea nu se aștepta la vizita care i se făcuse la domiciliu în ziua de nouă octombrie, căci altfel ar fi ascuns cele două mii două sute de franci. În plus, toate paltoanele ei erau în perfectă stare. Cum se spune : un nasture nu le lipsea.

După ce se termină verificarea, rezultatul fusese cel la care se așteptaseră : Liliane nu era clienta nici unuia din cei trei croitori de damă.

Richard examinase evidențele la șapte din cei opt croitori ale căror nume îi fuseseră date. Nici unul n-avusesese drept client vreun prieten al lui Darteau. Celui de-al optulea îi mersese prost și-și cedase autorizația de funcționare unui angrosist de mărfuri.

Descurajat, nefericitul inspector raportase lui Peltier. Dar comisarul, convins de vinovăția Liliane, ținea, așa cum prevăzuse Landry, să furnizeze judecătorului de instrucție o lucrare cu totul completă.

— Continuă să verifici, bătrîne, mormăi el, trebuie totuși să-l găsim pe croitorul ăsta al dumitale !

Richard urmă sfatul întocmai.

Angrosistul nu putuse da nici o informație ; îi indicase doar numele celui care se ocupa cu vînzări de întreprinderi comerciale și care lui îi servise ca intermediar.

Și astfel, ofițerul de poliție află că cel de-al optulea croitor, foarte bolnav, se retrăsese la Antibes. Poliția locală, pusă în stare de alarmă, făcuse cercetări : omul murise de șase luni.

★

Domnul Cornelis se pregătește să-i ia interogatoriul Liliane și intrucît avea să se prelungească toată după-amiaza, grefierul agățase pe ușă faimoasa placardă : „Instrucție în curs. Vă rugăm nu deranjați“.

Chauveau a revăzut-o pe Liliane de mai multe ori în închisoare *La Roquette*, iar Landry a trecut și el, în ajun, să stea de vorbă cu tînăra lui clientă. Aceasta se temea

de întâlnirea cu avocatul. Desigur că avea să-i reproșeze, în termeni foarte aspri, imprudența pe care o comisese cedind sugestiilor unei codeținute. Fusese însă plăcut surprinsă, căci Landry o întrerupsese de îndată ce voise să se scuze.

— Draga mea, nu ești nici prima, nici ultima care ia o astfel de inițiativă. Clienții sînt întotdeauna convinși că vor găsi soluția ideală pe care avocatul lor nici măcar n-a întrevăzut-o. Deținuții își comunică rețete garantate, la fel cum bolnavii își recomandă tratamente miraculoase fără știrea medicilor curanți. Ce-a fost, a fost, să nu mai vorbim despre asta. Să vedem acum împreună ce-ar trebui să răspunzi judecătorului.

Liniștită întrucîtva de prezența lui Landry și a lui Chauveau, Liliane așteaptă să apară în fața judecătorului. Landry o privește pe furiș.

Ar fi dorit-o mai seducătoare. Cu o lună în urmă greu ai fi spus că această fată frumoasă a putut ucide din gelozie un bărbat de vîrsta tatălui ei. Acum, o asemenea impresie este mai puțin evidentă. Femeile suportă detențiunea mai greu decît bărbații. Au tendința să se îngrașe, să devină mai greoaie. Și apoi în închisoare nu există coafor, iar la falsele blonde, rădăcina părului, care începe să se înnegrească, nu mai poate fi decolorată. Aici sînt strict interzise și fondul de ten, și pudra, și rujul de buze.

Biroul în care a fost introdusă tînăra este unul din cele mai plăcute din tot Tribunalul. Situat la etajul al treilea, spre Quai des Orfèvres, este foarte mare, iar magistratului îi place cu atît mai mult cu cît de la birou poate să vadă Sena curgînd. Alți judecători, dintre cei mai vechi, își îndeplinesc atribuțiile în condiții necorespunzătoare și așteaptă cu nerăbdare ca colegul lor să fie numit consilier la Curte, ca să ocupe ei acest birou frumos.

Domnul Cornelis, după ce a strîns mina celor doi avocați, o roagă pe tînără să ia loc și, foarte curtenitor, o invită să-i povestească trecutul ei. Landry a prevenit-o. Fiecare detaliu va fi controlat. Poliția va lua interogatoriu tuturor persoanelor susceptibile să-i dea vreo informație.

--- Fii sinceră, a adăugat avocatul. Nu ascunde nimic. Mai curînd sau mai tîrziu, judecătorul va cunoaște totul din viața dîmitale. Spunînd adevărul asupra unor fapte

controlabile, dobindești încredere cu privire la altele care nu pot fi.

Ea urmează sfatul, deși își dă seama că povestea vieții sale atît de frămîntată îl impresionează nefavorabil pe magistrat. Saint-Germain-des-Prés, legăturile dubioase, alcoolul, legăturile amoroase trecătoare. Dacă judecătorul acesta foarte curtenitor și obișnuit să audieze oameni cu un trecut tulbure îi primește mărturisirile într-un fel atît de puțin încurajator, ce vor gîndi jurații despre ea ?

Ajunge acum la legătura ei cu victima, iar judecătorul răsfoiește capitolul consacrat lui Darteau în raportul general întocmit de poliție.

Desigur, dosarul nu ascunde că era aspru în afaceri, exigent față de personal, i se laudă însă onestitatea scrupuloasă și inima bună ascunse sub o aparență ursuză, ceea ce n-a scăpat nici unuia dintre vechii lui colaboratori. Toți prietenii sînt unanimi în a-i lăuda generozitatea și amabilitatea.

Așa cum era de așteptat, victima este înfățișată într-o lumină foarte favorabilă.

„La drept vorbind, gîndește Liliane, eu apar ca cea din urmă dintre întreținute, abuzînd de încrederea unui om admirabil... Poliția va demonstra fără greutate că înainte de a-l cunoaște trăiam în condiții grele, adesea fără bani și că, fiind alungată dintr-o dată de Darteau, m-aș fi temut să nu cunosc din nou greutățile de altădată“.

Chauveau i-a citit tot dosarul. Indiscutabil, poliția pune accent pe sentimentele ei față de Darteau. Îndrăgosită, poate, dar în orice caz impresionată de personalitatea lui, foarte măgulită de-a fi văzută împreună cu el, foarte legată de el. Era de temut reacția juraților : blestemata aceea de scrisoare anonimă o lipsea de bărbatul pe care-l iubea, pe care îl admirase, de care era mîndră și care îi asigura cu generozitate tot ce-i trebuia. Mîine vor începe iar vacile slabe, iubirile fără viitor, dificilele sfîrșituri de lună. Există în toate acestea mai multe mobiluri decît ar fi fost nevoie pentru a explica crima.

Magistratul ajunge la noaptea dramei.

— Nu-ți ascund, spune el, că nu reușesc să înțeleg de ce nu poți să-mi arăți cum ți-ai folosit timpul. Cred că dacă îți cunoști bine interesul — și sînt sigur că maestrul

Landry ți-a spus asta — trebuie să fii sinceră. N-am nici un mijloc să te silesc să spui adevărul și am să înregistrez cu exactitate tot ce vei declara. Consider totuși de datoria mea să-ți atrag atenția asupra neplăcerilor pe care le poate prezenta pentru dumneata pe viitor un sistem de apărare ce riscă să apară ridicol în ochii unora.

Liliane a înțeles că, apăsînd pe cuvîntul „unora“, magistratul s-a referit la jurați... Înghetă. Omul acesta, care cu o infinită curtenie îi va demonstra timp de mai multe ore cît de puțin verosimilă este povestea pe care o istorisește, o paralizează. Aproape că ar fi preferat tonul tăios al comisarului Peltier.

— Sînt sigur, continuă el, că maestrul Landry va pleda susținînd că există cazuri în care o femeie cumsecade nu compromite un bărbat și căsătorit și respectabil (magistratul, ușor ironic, a accentuat pe cuvîntul „respectabil“). Să știți însă că, întrucît noi nu l-am putut identifica din cauza dumitale pe faimosul Robert, totul ne face să credem că nu e nici căsătorit, nici respectabil. Pare chiar, după spusele portăresei, că acest Robert, care-i foarte tînăr, e un personaj cam dubios. Iar dacă, întîmplător, este căsătorit, atunci se bucură în orice caz de o foarte mare libertate, dacă vine să te vadă la miezul nopții și nu pleacă decît a doua zi de dimineată. Aaug chiar că pare destul de puțin preocupat de ce va spune lumea. În loc să te părăsească în primele ore ale dimineții, iese liniștit din apartamentul dumitale pe la unsprezece dimineța.

Nevoind să mă sprijin numai pe declarațiile portăresei, care se pare că nutrește față de dumneata o oarecare animozitate, am cerut să se verifice cele spuse de ea. Poliția judiciară a întrebat toți locatarii din imobil și negustorii din vecinătate. Raportul său n-a fost încă depus, însă comisarul Peltier mi-a telefonat ca să-mi precizeze că prezența acestui băiat în imobil fusese remarcată de mai multe persoane din cartier și că și acestea împărtășesc părerea portăresei.

Nu cred că grija de a respecta reputația acestui tînăr te împiedică să-mi spui adevărul, nu-i așa ?

Landry vrea să vină în sprijinul nefericitei sale cliente. Știe că ea nu va putea răspunde nimic.

— Domnule judecător, am învățat la facultate, și dumneavoastră și eu, că acușării îi revine sarcina să facă proba vinovăției. Pentru motive care pot fi considerate onorabile, această tinără nu poate sau nu vrea să spună nimic. Și totuși, pentru că tace, o Curte cu juri nu va putea s-o condamne.

— Nu va fi condamnată pentru că tace, dragă maestre. Mai e nevoie să vă amintesc că domnișoara, clienta dumneavoastră, a fost alungată cu brutalitate și pălmuită în plină stradă, numai cu două ore înainte de crimă? Neîndoielnic că în gândul ei s-a înfiripat ideea de răzbunare, sau poate chiar ura. Știm că nu este femeia care să suporte o umilire. Sergentul de stradă pe care l-a lovit și pe care vreau să-l audiez ne va aduce desigur această confirmare... Și alte sentimente trebuie s-o fi frământat. Martori demni de crezare cred că era îndrăgostită de Darteau.

Landry începe să ridă :

— Îndrăgostită de un om pe care îl înșela copios ?

— Fără îndoială și nu vă spun ceva nou afirmînd că, la bărbați ca și la femei, adesea, cei mai infideli nu pot suporta să fie abandonați de ființa pe care au înșelat-o atît de des... Să admitem că această iubire n-ar fi existat. Sînteți de acord cu mine că domnișoara Simone Chamboisseau își văzuse visul spulberîndu-se într-o clipă : amanta oficială a unui bărbat seducător, important, onorat, beneficiînd de o situație materială foarte bună, pe care mai înainte n-o cunoscuse, dacă am înțeles bine ce ne-a povestit pînă acum. Umilire, necaz, pasiune, răzbunare, sînteți de acord cu mine că toate aceste sentimente justificau cu vîrf și îndesat ca inculpata să se întoarcă la victimă. Era, de altfel, singura care putea să pătrundă în apartament, pentru că numai ea avea cheile. Dar mai adăugați și cei două mii două sute de franci pe care în mod cert nu-i poseda în ajun, dar care s-au găsit ca prin minune în biroul său a doua zi dimineața...

— În această privință, răspunde maestrul Landry, care nu vrea să capituleze în fața acestor raționamente care-i sînt foarte bine cunoscute, v-am solicitat o confruntare cu doamna Marcelot. Clienta mea afirmă că în ziua de opt octombrie, pe la ora nouăsprezece și treizeci, doamna Marcelot i-a dat suma care a fost găsită la ea, iar pentru cazul în

care doamna Marcelot ar nega că a venit în seara aceea s-o vadă pe clienta mea, v-am solicitat să fie adusă și portăreasa.

— Recunosc că verificarea aceasta este interesantă. V-am admis cererea.

În același moment, ușierul intră în cabinetul judecătorului și predă grefierului două citații. Grefierul anunță :

— Cele două doamne tocmai au sosit.

★

Doamna Marcelot a primit fără nici o plăcere invitația judecătorului. A fost nevoită să-i spună soțului, care a făcut apel la cele mai înalte legături ale sale pentru a înăbuși scandalul ce s-ar fi putut răsfringe asupra numelui său. I s-a dat însă de înțeles că Landry ceruse această confruntare asupra unui punct important și judecătorul nu putea să i-o refuze. Audierea martorului trebuia să aibă loc la Tribunal, dar se dăduseră toate asigurările că fotografiile vor fi îndepărtați din coridorul de acces la cabinetul domnului Cornelis.

Ținând seama de personalitatea victimei, de frumusețea inculpatei, de aspectul misterios al crimei care pasiona publicul, ziarele consacraseră acestei afaceri coloane întregi. Din când în când, reporterii o vizitau pe portăreasă. Aceasta n-a întârziat să le arate citația, și cum în Tribunal totul sfârșește prin a se afla, un cronicar al rubricii judiciare a aflat că doamna Marcelot (al cărei nume nu mai fusese pronunțat de la începutul anchetei) trebuia să se prezinte și ea în fața judecătorului.

Ce noroc pe ziariștii mereu în goană după senzațional ! doamna Marcelot, soția marelui constructor, una din femeile cele mai bine îmbrăcate din Paris, care nu lipsea de la nici o premieră, a cărei prezență era disputată la marile dinee, într-un cuvânt „locomotiva“ a ceea ce se numește lumea bună, convocată în cabinetul judecătorului Cornelis, în legătură cu afacerea Darteau.

Puși în stare de alarmă, fotografiile, care știau că vor fi împiedicați să opereze în apropiere de cabinetul magistratului, se îngâmădiseră pe toate căile pe care în mod obligatoriu trebuia să le străbată Ghislaine pentru a ajunge la cabinetul de instrucție. Asemeni unei vedete

aparent preocupată de a-și asigura incognito-ul, ea ceruse unuia dintre prietenii săi, un avocat, să-i înlesnească pătrunderea în Tribunal cât mai discret cu putință. Prin intrarea situată pe *Quai des Orfèvres* nr. 36, se ajunge la Poliția judiciară și, printr-o ușă pe care o folosesc numai obișnuiții acestor locuri, se poate pătrunde apoi și în Tribunal.

La sosirea sa, totul s-a petrecut fără nici o dificultate. Avocatul și Ghislaine pătrunseră în culoarul interior care deservește toate birourile Parchetului general, dar la cotitura următoare așteptau reporterii ; *blitz*-urile fulgerară. Tocmai de ceea ce se temea doamna Marcelot... De asta își studiase cu grijă armonia îmbrăcămintii. Foarte discretă, foarte sobră, așa cum se cere când trebuie să depui mărturie în justiție, dar și de o supremă eleganță.

Acum a luat loc pe coridor, la cițiva metri depărtare de portăreasa care o privește fix, fără să aibă aerul că o recunoaște.

Ușa cabinetului domnului Cornelis se deschide și grefierul strigă :

— Doamna Marcelot.

Ea intră și, fără să arunce vreo privire nici Liliane, nici lui Landry, ia loc pe fotoliul pe care i-l indică magistratul.

Când grefierul cere să-i spună starea civilă și mai ales vîrsta, Chauveau observă că Liliane dă din umeri. Întotdeauna magistrații au dat dovadă de indulgență față de femeile frumoase cînd e vorba de această minciună nevino-vată. Dovadă acel președinte al unei Curți cu juri, care, după ce a auzit că o inculpată declarase o dată de naștere evident modificată în minus, îi spusese cu un suris : „Și *acum* jurați să spuneți numai adevărul...”

Domnul Cornelis invită pe Liliane să precizeze legăturile ei cu doamna Marcelot.

De obicei, magistrații instructori procedează altfel. Cer mai întîi inculpatului să-și expună punctul de vedere și numai după aceasta introduc martorul în cabinet, îi fac cunoscut procesul-verbal și-l invită să-și facă declarația. De data aceasta, judecătorul a preferat s-o lase pe Liliane să dea explicațiile în prezența doamnei Marcelot. Crede că inculpata îl minte în privința celor două mii două sute de franci. De aceea nu se supără de loc cînd vede reacțiile

doamnei Marcelot, pe măsură ce prietena acesteia își face declarațiile.

Timp de o jumătate de oră, cu o memorie uimitoare, Liliane istorisește povestea lor. Judecătorul rămîne sceptic. Firește, mărturisirea pare sinceră, însă domnul Cornelis este prea vechi magistrat ca să nu știe că istoriile inventate sînt adesea cel mai bine povestite. Și apoi, și el a avut procese cu stupefiante și, asemeni lui Landry, îi vine greu să creadă că doamna Marcelot se droghează.

La început Ghislaine și-a întrerupt prietena cu exclamațiile : „E odios !“, „E o mirșăvie !“, dar magistratul a rugat-o foarte curtenitor, să fie liniștită pentru că, la sfîrșit, va putea răspunde și ea pe îndelete. Ghislaine se mulțumește să facă doar gesturi, cînd de indignare, cînd de dispreț.

— Acum, doamnă, aș vrea să ne spuneți care au fost legăturile dumneavoastră cu inculpata.

Ghislaine începe prin a protesta cu indignare și Landry îi admiră talentul de actriță :

— E o infamie, fata asta aiurează, acum sînt convinsă că ea l-a omorît pe Darteau și încearcă prin toate mijloacele să scape. A crezut că implicîndu-mă, afacerea s-ar fi înăbușit. N-o cunosc aproape deloc, am văzut-o uneori, așa cum vezi atîta lume în Paris. Cînd ești acuzat de o crimă înfiorătoare, nimic mai ușor decît să încerci să compromiți toate personalitățile pe care ai putut să le întîlnești la cineva, la un cocteil, la vreo reuniune oarecare. E un procedeu clasic... În realitate, nici nu știu ce este acela un drog. Sănătatea și vitalitatea mea sînt uimitoare. În fiecare dimineață mă scol la ora opt. Toată lumea vă poate spune că îmi conduc gospodăria fără cusur. E adevărat că ies mult, dar cred că este de datoria mea. Soțul meu nu mă însoțește întotdeauna, pentru că are o muncă istovitoare. În viața noastră conjugală destul de lungă, n-a existat între noi nici măcar umbra unui nor. Ar putea... (era să spună „să vă confirme“, dar a tăcut, gîndindu-se că s-ar putea să-l cheme și pe el).

În tot acest timp, Landry n-a încetat să-l urmărească pe judecător care privea cu atenție la cele două femei. Fără îndoială, una dintre ele mințea, dar care ? Ca să

răspundă la protestele fostei sale prietene, Liliane nu găsisese decît un cuvînt : „Tîrîtură !“ L-a strigat, desigur, cu un ton de adîncă sinceritate. Dar nici indignarea Ghislainei nu părea falsă. Şi totuşi era greu de crezut că Liliane ar fi inventat în întregime toată povestea şi că ar fi ales drept victimă o femeie atît de cunoscută ca doamna Marçelot.

Înainte de-a fi introdusă portăreasa, judecătorul îl întrebă pe Landry dacă avea de pus întrebări martorei. Landry apreciasse ca un cunoscător virtuozitatea Ghislainei. Îşi aminti convorbirea pe care o avuseseră împreună, după prima întrevvedere cu clienta sa. Atunci nu negase nimic, mulţumindu-se să declare că va dezminţi totul şi că între cuvîntul ei şi al Liliane nimeni nu va ezita. Astăzi, cu o extraordinară stăpînire de sine, se ţinea de cuvînt. Era inutil să-i fi vorbit de droguri, sau de bani. Mai rămînea speranţa să fie pusă în dezacord cu portăreasa. Landry avea să se ocupe de asta.

— Aş vrea, domnule judecător, să pun martorei trei întrebări. Prima întrebare : ne poate spune doamna Marçelot, măcar cu aproximaţie, cîte vizite a făcut clientei mele ?

Un moment Ghislaine şovăie. Este sigură că portăreasa nu va sufla un cuvînt despre vizita sa din opt octombrie, dar ce va spune despre vizitele anterioare ? Să neghe că ar fi fost vreodată în imobil ar fi absurd, căci au remarcat-o cu siguranţă şi alţi locatari şi poate chiar negustorii din vecinătate.

Îşi revine repede :

— N-am pretins niciodată că n-am vizitat-o pe inculpată — şi insistă cu răutate asupra cuvîntului care o pune pe coaltă în inferioritate. Dar de cîte ori ? E greu de spus ; să spunem, poate, o dată la fiecare două luni.

— Mincinoaso ! strigă Liliane.

Cu un gest al mîinii, Landry îşi calmează clienta. Niciodată insultele n-au demonstrat ceva.

— Această primă întrebare, precizează avocatul, antrenează o alta. Ce scop aveau aceste vizite care, dacă înţeleg bine, deşi erau atît de rare, erau totuşi regulate ?

Ghislaine a înțeles că făcuse o greșeală și că judecătorul ar fi putut să tragă concluzia că venea periodic să-și ridice mica ei provizie.

— Am spus o dată la două luni, pentru a preciza că în timp de un an veneam poate de cinci-șase ori, însă aceste vizite nu erau regulate. Puteam s-o văd pe inculpată de două ori într-o lună sau să treacă trei luni, fără să mai revin.

— Reiau întrebarea pe care am formulat-o, continuă Landry. Care era scopul acestor vizite ?

— Nici un scop special. Soțul meu nu dorea să mă întâlnesc cu această femeie. La mine nu o puteam vedea. Ne dădeam întâlnire în afară, făceam cumpărături împreună și se întâmpla să vin s-o iau de la ea de-acasă.

— Dacă am înțeles bine, veneați s-o luați, adică ieșeați imediat după aceea ?

Și aici, Ghislaine ezită un timp. Portăreasa n-o să spună că cele două femei petreceau împreună ore întregi în apartamentul Liliane ?

— Nu în mod necesar. Rămâneam adesea la ea să vorbim, îmi oferea un ceai. Nimic nu ne grăbea.

— În cazul acesta, o ultimă întrebare : poate preciza martora dacă în ziua dramei, adică la opt octombrie 1969, a venit acasă la clienta mea pe la ora nouăsprezece treizeci și a plecat imediat după aceea ?

Asupra acestui ultim punct, Ghislaine Marcelot este sigură pe ea și de aceea răspunde fără ezitare :

— În momentul în care ziarele vorbeau de crimă, trecuseră cel puțin trei săptămîni, de cînd nu o mai văzusem pe această femeie.

Liliane se ridică dintr-o dată, iar gardianul din spațele ei abia avu timp să intervină ca s-o apere pe doamna Marcelot, să forțeze inculpata să se așeze iar și s-o mențină pe scaun ; dar n-o putu împiedica să debiteze o mulțime de insulte.

După restabilirea liniștii, judecătorul îl întreabă din priviri pe Landry, care răspunde printr-un semn cu capul :

— Am terminat...

Acum e rîndul portăresei. Totul va depinde de depoziția acesteia !

Femeia intră în cabinet, fără să pară cîtuși de puțin intimidată.

Magistratul se simte incurcat. E convins că această femeie răzbunătoare va ține o adevărată conferință de presă, de cum va ieși de-acolo... Povestea legăturilor dintre Liliane și Ghislaine este, poate, numai o țesătură de intrigi. Dacă ziarele se fac ecoul acestora, chiar îndulcindu-le, scandalul tot va fi enorm. Marcelot n-are numai prieteni... Așa că, întorcîndu-se spre avocat :

— Cred că veți fi de acord cu mine. Martorul acesta nu poate să ne informeze decît asupra materialității vizitelor doamnei Marcelot la clienta dumneavoastră.

Landry consimte. Este într-adevăr singurul motiv pentru care a cerut audierea portăresei. Precauțiunile luate de magistrat i se par normale, deși cei doi bărbați știu că, în ziua judecării, în fața Curții cu juri, cînd toți reprezentanții presei vor fi prezenți, Liliane își va relua acuzațiile sale punct cu punct și scandalul, cu toate că a fost întîrziat, va izbucni cu și mai multă violență.

— Acum, maestre, vreți să vă formulați întrebările ? Avocatul afectează un ton naiv :

— Am văzut din dosar că dumneavoastră, doamnă, sînteți o portăreasă model și că nimic din ce se petrece în imobil nu vă scapă. Adevărat ?

Cu toate că-i bănuitoare, e sensibilă la complimentul care i-a fost adresat :

— Îmi fac conștiincios datoria, spune ea, fîndosindu-se.

— Atunci, continuă Landry, vreți să vă uitați la doamna și să ne spuneți dacă ați văzut-o adesea venind în vizită la chiriașa dumneavoastră ?

Portăreasa o privește fix pe doamna Marcelot, pare că-și frămîntă mintea, apoi declară, în cele din urmă :

— Nu cred că am văzut-o vreodată pe doamna.

Liliane nu se mai poate stăpîni. Urlă :

— Coțofană bătrînă ! Mincinoaso ! Ai fost plătită ca să declari fals !

Ghislaine Marcelot își mușcă buzele ! Idioata asta merge prea departe !

Landry înțelege imediat că nu va obține nimic de pe urma confruntării. Cu toate acestea, ridică tonul :

— Trebuie să vă spun, doamnă, că doamna Marcelot a recunoscut, în fața domnului judecător, că a fost de mai multe ori la chiriașa dumneavoastră.

Portăreasa o privește din nou pe Ghislaine și găsește acest răspuns nenorocit :

— Se poate, dar nu era îmbrăcată ca astăzi.

Atunci Landry, deziluzionat :

— Doamna Marcelot este întotdeauna bine îmbrăcată și mi se pare curios ca vizitele repetate ale unei femei atât de elegante să nu vă fi intrigat !

— Oh ! Știți, văd atita lume.

— Aș vrea totuși să vă amintesc că la nouă octombrie 1939, dimineața, inspectorul Richard, căruia i-ați dat informații despre chiriașa dumneavoastră, arată în raportul său cum i-ați fi precizat că aceasta primea în apartament un tânăr cam dubios și, în același timp, o femeie deosebit de elegantă, care se arăta foarte afectuoasă.

Ghislaine a pălit. Nu putuse cunoaște acest amănunt și se întreba dacă portăreasa n-avea s-o „șcrîntească“.

— N-am semnat nimic.

Este rîndul judecătorului să intervină.

— Maestrul Landry nu v-a spus că ați fi semnat ceva. S-a referit la raportul ofițerului de poliție principal, Richard. Pot să-l chem la telefon să vină imediat aici ca să-l confrunt cu dumneavoastră, însă vă spun de pe acum că acest polițist, pe care îl cunosc bine, n-are obiceiul să scrie orice. Dacă a făcut această precizare, care în stadiul acela al anchetei nu prezenta nici un interes, înseamnă că dumneavoastră i-ați dat-o.

Întrebările prea lungi trebuie evitate. Martorul are timp să se gîndească.

— Venea multă lume la femeia asta, spune portăreasa, care și-a venit în fire, se poate ca și doamna să fi venit. Dacă mă uit mai bine, parcă îmi spune ceva figura dinsei. Îmi amintesc acum că am vorbit cu inspectorul dumneavoastră despre o femeie care-i făcea dese vizite Lilianei, dar nu era doamna de față, aceea era mai mare, mai în vîrstă și foarte gălăgioasă. Un neam prost, ce mai !

A fost din nou nevoie să fie liniștită Liliane, care le insulta pe cele două femei. Landry este dărîmat. Evident, martorul a fost cumpărat, dar cum s-o dovedești ? Nu

cumva a făcut o greșeală când a pus-o la curent pe Ghislaine Marcelot asupra intențiilor clienței sale ? Totuși, nu lasă să i se observe decepția și pune o ultimă întrebare :

— Gândiți-vă bine, doamnă, căci este foarte important și se vor face verificări. Vreți să ne spuneți dacă, în seara de opt octombrie, chiriașa dumneavoastră a primit pe la ora nouăsprezece treizeci vizita unei doamne, împreună cu care a plecat și ea imediat ?

— Nici pomeneală.

Răspunsul a pornit puțin prea repede și domnul Cornelis a avut impresia — dar era numai o impresie — că portăreasa aștepta această întrebare.

— Cum puteți fi atât de sigură ? întreabă el.

— Pentru că am văzut-o pe Liliane ieșind în fugă, sin-gură. A strigat un taxi care trecea prin fața casei și părea foarte grăbită. Ceea ce n-a mirat, pentru că de obicei merge cu mașina ei și n-am văzut-o niciodată grăbindu-se așa.

Liliane nu mai are putere să protesteze. E adevărat că părăsise imobilul în grabă și că chemase un taxi, dar era însoțită de Ghislaine Marcelot... Și portăreasa le văzuse bine...

Cele două martore semnară declarațiile și ieșiră. La ușă, douăzeci de ziariști le copleșiră cu întrebări. Încercînd să ridice tonul, ceea ce îi făcea vocea ascuțită, Ghislaine declară celor din jur :

— Fata asta e complet nebună, spune verzi și uscate. A fost redusă la tăcere.

Și se pierdu pe culoare, ca o prințesă ofensată...

Mult mai binevoitoare, portăreasa se așezase pe o bancă și explica plină de gravitate că Liliane era o min-cinoasă inveterată, care încercase să compromită o femeie cinstită.

După întocmirea procesului verbal, judecătorul mai avu o întrebare de pus Liliane :

— Pentru că cele două mii două sute de franci trebuiau să servească pentru cumpărarea de droguri, pot să te întreb cine era bărbatul care trebuia să ți le furnizeze în dimineața zilei de nouă ?

Descurajată, ea ridică din umeri fără să răspundă. La ce bun ? Furnizorul ar fi dezmințit și el și, dacă ancheta

s-ar fi îndreptat în această direcție, poate s-ar fi ajuns pînă la Robert... I se păru că totul era pierdut și izbucni în hohote.

Cînd se liniști puțin, judecătorul dădu voie să fie scoasă din cabinet, iar Landry ceru gărzii să aștepte cîteva minute pe sală, împreună cu clienta sa.

— N-a fost strălucit, dragă maestre, spuse Cornelis. După scrisoarea pentru doctor, atacul împotriva acestei femei... Mi-e teamă că jurații n-or să prea aprecieze...

— Ancheta nu e încă terminată.

— Sigur că nu, dar nu văd prea bine ce-ar putea să ne aducă mai mult decît știm. O să vă fie greu. Mai adaug că sora victimei s-a constituit parte civilă. L-a ales pe maestrul Rémy.

Era un adversar de temut și Landry se gîndi că numai asta îi mai lipsea. Dar nu lăsă să se vadă nimic și reluă :

— Și totuși, nasturele acela se pare că a fost smuls de pe un palton al cărui proprietar nu a fost găsit, nu-i așa ?

— Smuls ? Smuls ? Să nu mergem prea departe ! Numai Dumnezeu știe de cît timp era sub bibliotecă. Am cerut Identității judiciare să măsoare spațiul dintre mocheta și partea de jos a bibliotecii : exact trei centimetri. Cum, pe de altă parte, biblioteca are o lățime de cincizeci și unu de centimetri, dacă nasturele se găsea lingă perete era imposibil, chiar pentru un servitor deosebit de meticulos, să-l vadă.

— Și acest domn Brasselier ?

— Știți că am făcut asupra persoanei lui o cercetare foarte amănunțită. Este un om cu totul de neatacat și se bucură de o stimă generală. Societatea pe care o conduce este înfloritoare. Adăugați că acest om este timid, rezervat și n-a avut niciodată vreun incident cu cineva. Este considerat ca o ființă fără apărare. Știți cum e poreclit ? „Flamingo...” Și se spune, în plus, că era în relații excelente cu victima.

— Orice ați zice, domnule judecător, e totuși foarte ciudat ca un om cinstit să nu-și poată explica mențiunea aceea misterioasă care figura în carnetul lui Darteau.

— Recunosc și eu că este ciudat, și n-am să vă spun tocmai dumneavoastră că pînă și în procesele verbale cele mai simple, în care criminalul a făcut mărturisiri, se găsește aproape totdeauna în dosar un element misterios pe care nimeni nu-l poate lămuri și — domnul Cornelis își pregătește efectul — și pe care apărarea nu-l poate exploata, pentru că acuzatul a făcut mărturisiri complete. Vedeți, vorbim deschis amîndoi, sînt convins că, în fața juraților, dumneavoastră veți specula cele două indicii cu mult talent, dar rămîn convins că veți avea puține șanse să evitați o condamnare care riscă să fie foarte grea, dată fiind atitudinea clienței dumneavoastră. De aceea, i-am recomandat mai multă sinceritate.

Landry începu să se însuflețească :

— Am să vă vorbesc și eu de la om la om. Pentru motive pe care nu am dreptul să vi le destăinuiesc, sînt convins, înțelegeți, sînt convins, că această femeie este nevinovată.

Domnul Cornelis făcu un gest vag, apoi cei doi bărbați își strinseră mîna.

Afară, pe culoar, Landry găsi cu greu cuvinte, care totuși sunau fals, încercînd să refacă încrederea clienței sale care-și pierduse orice speranță. Cu ochii roșii, dar ținîndu-se foarte dreaptă, ea porni spre celulă, precedată de gardian.

★

Procurorul îl rugase pe domnul Cornelis să vină pînă la el ca să-l informeze asupra afacerii Chamboisseau. Judecătorul de instrucție rămăsese uimit căci, așa cum se obișnuia în Tribunal pînă atunci, un substitut urmărise cauza în numele Parchetului. Ce-o fi voind procurorul ?

Pe drum, cu dosarul sub braț, domnul Cornelis este îngîndurat. Coborînd etajele, își aminti o secundă de începutul carierei sale. Fusesse numit judecător de instrucție la Cosne — un tribunal care mai tîrziu s-a desființat — și procurorul său, care era cu peste treizeci de ani mai în

vîrstă decît el și ținuse să-și păstreze postul în această regiune a Loarei, unde lumina este atît de frumoasă, il în-tilnea aproape în fiecare zi și trecea în revistă cu el cele cîteva dosare în curs.

La Paris, lucrurile se schimbaseră mult. Procurorul nu se poate ocupa personal nici chiar de afacerile cele mai importante. Parchetul primește în fiecare zi aproape o mie de plîngeri. La Paris, în fiecare lună, se deschid mii de anchete, repartizate celor șazeci și opt de judecători de instrucție. De aceea, șeful Parchetului este înconjurat de un stat-major important : trei procurori adjuncți și optzeci și opt de substituiți.

Domnul Cornelis a ajuns în fața ușilor capitonate și a cerut să fie anunțat. A fost primit imediat.

Procurorul pare că a ghicit gîndul judecătorului.

— Te întrebî, dragul meu, asupra motivelor care m-au făcut să-ți vorbesc despre această afacere ? Îți spun de pe acum că aș vrea să ajungă cît mai repede cu putință — și accentuă aceste ultime cuvinte — în fața Curții cu juri.

Domnul Cornelis, vizibil surprins, nu răspunse nimic. Și procurorul reluă, cu vocea puțin schimbată :

— Știi că la ora actuală un curent de opinie, care ia proporții, se ridică împotriva detențiilor preventive abuzive.

— Abuzive ? se miră domnul Cornelis. Nu cred, totuși, că mi s-ar putea reproșa...

— Liniștește-te, nu ți se reproșează nimic și mai ales nu faptul că ții persoana aceea tînără în închisoarea *La Roquette*. Numai că actualmente se consideră — și chiar în dimineața asta era un articol în ziare, în legătură cu acest subiect — că și atunci cînd detențiunea preventivă este absolut necesară, trebuie să fie cît mai scurtă cu putință. Opinia publică se agită cînd un acuzat, după ce a fost ținut închis timp de un an, este achitat în cele din urmă de Curtea cu juri. Ministerul de justiție pîrînd că împărtășește această părere, m-am gîndit să cer să se judece într-un timp foarte scurt, un număr de cauze și, sub rezerva acordului dumitale, afacerea Chamboisseau.

Domnul Cornelis care, ca toți magistrații minuțioși, nu se împacă deloc cu ceea ce este făcut la repezeală, suportă greu lovitura. În lunga sa carieră a constatat adesea că două-trei luni după dramă, limbile încep să se dezlege. Elementele importante, pînă atunci necunoscute, se descoperă și pot să-l facă nevinovat pe acuzat, sau să-l copleșească definitiv. Să vrei să dai zor, într-o afacere dificilă, înseamnă după părerea lui să nu servești nici acuzarea, nici apărarea, într-un cuvînt, justiția.

— Domnule procuror, nu credeți că o asemenea grabă ar putea avea consecințe supărătoare? Se spune că timpul se răzbună întotdeauna cînd nu s-a ținut seama de el. Și cred că acest lucru este adevărat mai cu seamă în materie judiciară. Amintiți-vă de afacerea Mestorino.

Procurorul nu uitase afacerea Mestorino.

Era o poveste veche, judecată între cele două războaie. Bijutierul Mestorino ucisese cu lovituri de *triboulet* — instrumentul acela din metal de care se folosesc giuvaergii ca să măsoare diametrul inelelor — pe un oarecare Truphème, venit să-i ceară plata unei polițe. Criminalul încărcase apoi cadavrul în mașină, se dusesse într-un loc pustiu și după ce stropise corpul cu benzină, îi dăduse foc. Mestorino făcuse declarații complete și, cum de pe atunci opinia publică protesta împotriva duratei prea îndelungate a unor cercetări, se hotărîse ca afacerea să fie anchetată doar în cîteva săptămîni. Rezultatul fusese catastrofal. Pe cînd toată lumea credea că acuzatul acționase fără știrea personalului său, se află în cursul dezbaterilor, datorită interogatoriului foarte amănunțit luat de președinte, că salariații acuzatului asistaseră la scenă și avuseseră cunoștință de măsurile luate de patronul lor pentru a face să dispară urmele crimei. Astfel că remediul adus cunoscutei încetineli a justiției se dovedise mai rău decît răul însuși.

Însă procurorul ținea la ideea lui. Poate chiar se gîndea că dacă anumite lacune ale dosarului ar fi apărut în cursul ședinței, s-ar fi făcut în felul acesta o nouă dovadă

că e foarte greu de dus la bun sfârșit o anchetă complicată într-un termen prea scurt.

Nu-i mai rămînea domnului Cornelis decît să se supună. Și a făcut-o, dar fără prea multă tragere de inimă, pentru că nu-i plăcea munca superficială și pentru că mai știa că de eventualele imperfecțiuni ale dosarului tot el ar fi fost făcut răspunzător mai tirziu. Totuși, cu foarte multă obiectivitate, îl informă pe procuror asupra stadiului afacerii.

Mai întîi, unul dintre cei trei psihiatri care au examinat-o pe Simone Chamboisseau i-a telefonat ca să-i precizeze că tînăra femeie nu era atinsă de nici o maladie mentală și că este cu totul responsabilă de faptele sale. A adăugat că raportul va fi depus peste cîteva zile.

Pe de altă parte, Poliția judiciară era pe cale să termine ancheta asupra vieții inculpatei. N-a întîmpinat greutăți prea multe : Simone Chamboisseau e tînără și a trăit tot timpul la Paris. Cercetările au fost, deci, ușoare iar procesele verbale de anchetă trebuiau să sosească dintr-o zi într-alta.

Va trebui apoi să convoace inculpata pentru a-i aduce la cunoștință aceste noi elemente și să procedeze la un interogatoriu general, însă toate acestea nu vor lua timp prea mult. Într-adevăr, a primit chiar în ajun o scrisoare din partea ei prin care îi face cunoscut că nu are intenția să-i mai răspundă, de vreme ce toate persoanele pe care le-a propus ca martore se încăpățîneau s-o dezmință cu atîta rea-credință.

— Dimpotrivă, precizează domnul Cornelis, două puncte continuă să mă preocupe : năsturele și mențiunea din carnetul victimei „Ech. Brasselier“. În privința năsturelui, ancheta este foarte avansată. Poliția a reușit să găsească pe fabricant și să identifice opt croitori care l-au folosit. Primii șapte au și fost audiați. Registrele lor au fost verificate cu atenție, dar n-au dus la nici un rezultat. Cel de-al optulea e mort de mai multe luni.

— Eu cred, îl întrerupe procurorul, că în această privință ne putem opri aci. Vedeți, acest sistem care constă

în a pleca de la un nasture ca să ajungi la palton și apoi de la palton la proprietarul acestuia, presupusul criminal, e o practică vrednică de Sherlock Holmes, dar care, o știi ca și mine, reușește foarte rar în materie de criminalistică. În plus, totul permite să se creadă că lovitura mortală n-a fost dată de Simone Chamboisseau, ci de bărbatul pe care l-a adus la Darteau. Or, noi nu știm cine este acest om, iar polițiștii au putut foarte bine să-i citească numele în registrele unuia dintre croitori, fără să poată trage vreo concluzie.

Domnul Cornelis este cam de aceeași părere, însă mențiunea din carnet continuă să-l preocupe.

— M-am gândit să trimit o comisie rogatorie la Abidjan ca să-i ia un interogatoriu lui Bourdier, fostul secretar al victimei. Credeam, fără să fiu prea convins, că el ar putea eventual să ne lămurească asupra sensului mențiunii „Ech. Brasselier“. Spun „fără să fiu prea convins“, căci poliția a examinat foarte amănunțit toate dosarele, de altfel în perfectă ordine, pe care le-a lăsat Bourdier în momentul plecării. Aceste dosare se referă la întreprinderile de care se interesa Darteau, în afară de Compania generală pentru lucrări mari, dar nu s-a găsit nici unul pe numele lui Brasselier. Dacă trimit comisia rogatorie, ea nu se va înapoia mai curînd de șase, șapte luni, iar eu va trebui s-o aștept, ca să pot închide dosarul, deoarece voi fi recunoscut eu însumi că această lămurire era indispensabilă informării mele.

— Crezi cu adevărat că Brasselier ar putea fi amestecat cu ceva în asasinarea lui Darteau ?

— Sint convins de contrariu. Dar, adaugă judecătorul, este sigur că Landry va exploata temeinic, în fața Curții cu juri, această mențiune misterioasă.

— Foarte bine ! conchise procurorul. S-o exploateze. Și, deodată, grijuliu :

— Ți-a cerut să-l audiezi pe Bourdier ?

— Niciodată.

— Atunci îi va fi greu să se plîngă că nu s-a luat o măsură pe care n-a solicitat-o și despre care știe, ca și noi, că ar fi întîrziat cu cel puțin 6 luni înfățișarea clientei

sale în fața instanței... Deci, ne-am înțeles : fără comisie rogatorie. Vei proceda la ultimele formalități și-mi vei trimite dosarul.

Procurorul strînse mîna domnului Cornelis, recomandîndu-i o dată mai mult să procedeze cît mai repede cu putință.

Obiecțiunile judecătorului nu-~~l~~ surprinseseră, pentru că le făcuse și el Parchetului General, care îi transmisese dorința Ministerului de Justiție, dar ministrul justiției hotărîse să nu se țină seama de ele.

În zilele imediat premergătoare începerii procesului, ziarele consacrară acestei afaceri o serie de articole pe care cronicarii judiciari le numesc în jargonul lor — și ce profesii nu are un jargon al ei? — „*avantpapiers*“. Erău amintite, acolo, punctele esențiale ale dosarului, iar impresia cu care rămânea cititorul nu era deloc favorabilă acuzatei.

Bineînțeles, Landry citise toate astea, destul de repede de altfel și fără să se lase impresionat. Avea obiceiul să spună: avocații sînt ca medicii, le trebuie o placă de blindaj. Totuși a ținut să mai facă o ultimă vizită clienței sale. A găsit-o calmă, anormal de calmă, ceea ce l-a contrariat puțin. Nu-și dă seama, se gîndi el.

— Îți atrag atenția că interogatoriul va fi o încercare... Nu e ușor de răspuns la întrebări, dar e și mai greu să nu răspunzi... Menține-te totuși pe această poziție... și mai ales spune, spune într-una că ești nevinovată...

„Nevinovată“ — cuvîntul răsuna ca un ecou în capul Lilianci.

— Voi ști s-o spun, pentru că sînt, îi promisese ea lui Landry.

Dar după plecarea avocatului, nu mai era tot atît de sigură. Vechi clișee, formule citite cîndva în foiletoane de proastă calitate reveneau în mintea ei dezorientată: accentul sincerității, tonul convingător... Ar putea să aibă accentul acesta, dar tonul? Și, de teamă că n-o să le găsească, n-o să fie în situația ca tocmai în ziua aceea să vorbească fals, fioros de fals, asemeni actorilor care își dau prea multă osteneală? Își prinse capul în mîini și

se lăsă repede pradă disperării, căci se simțea obosită, foarte obosită. Cele din jurul ei, supraveghetoarele, deținutele, înțelesesă că nu mai puteau s-o ajute cu nimic și o lăsară să plîngă...

*

*

Procesul are succes (Peltier nu se înșelase), iar președintele, care la început era hotărît să nu elibereze nici un permis de intrare — cuvîntul și situația aceasta îi displac, ca și tot ce poate asimila în vreun fel o ședință a instanței cu un spectacol — este enervat peste măsură. Totuși, a trebuit să cedeze în fața numărului și mai ales al calității solicitanților.

Cu o oră înainte de deschiderea ședinței, marea sală a Curții cu juri era plină de persoane din lumea bună ; multe femei frumoase rivalizau în eleganță, se găseau și cîteva vedete ale scenei care se prefăceau că vor să-și păstreze anonimatul, în sfîrșit, un public dornic de spectacol și fericit de-a se găsi acolo ca la o sărbătoare.

Abia dacă se observă la unii, rușinați puțin că au venit „să vadă asta“, o oarecare jenă care, totuși, nu le răpește nimic din demnitate. Alții vorbesc în șoaptă, asemeni unor turiști într-o catedrală, impresionați de majestatea locului în care se află.

În spatele ușilor, o mulțime fără asemenea complexe, canalizată de gardieni, așteaptă liniștită, gata să dea din coate ca să se repeadă în sală.

— Gardieni, introduceți acuzata !

Liliane stă dreaptă în boxă.

Rădăcina părului este tot mai neagră, figura tot mai tristă, chiar strălucirea ochilor pare stinsă.

Landry a sfătuit-o : rochia cea mai simplă !

Văzînd-o acum, ofilită de lunile de detențiune preventivă, se întreabă dacă n-a greșit. Poate ar fi fost mai bine să fi fost mai elegantă, mai seducătoare. Desigur că atunci jurații ar fi înțeles mai bine că ruptura de Darteau sau grijile bănești n-ar fi putut fi dramatice pentru o femeie atît de frumoasă...

Dar, pînă la urmă, tenul ofilit, aerul acesta modest, n-o vor face mai curînd vrednică de milă ?

Oricum ar fi, nu-i acum momentul regretelor.

Se face apelul martorilor ; atenția tuturor se îndreaptă spre doamna Marcelot, aparent foarte sigură pe sine.

După formalitățile obișnuite, președintele procedează la luarea interogatoriului. Surprins de mutismul Lilianei, el insistă :

— Crezi într-adevăr că e în interesul dumitale dacă refuzi să te explici în fața justiției ?

Procurorul intervine, în felul său, afectînd o anumită blîndețe :

— Ești nevinovată și refuzi să răspunzi ?

— Da, spune ea...

Da, dar ce fel de da ! Un da sleit, șovăitor, lamentabil care-l face pe Landry să scoată un mormăit ce-o surprinde pe clientă.

În fața acestei atitudini, președintele se declară obligat să recitească declarațiile Lilianei, date cu ocazia cercetărilor făcute de poliție.

Și, imperturbabil, începe :

— Interogată încă a doua zi după crimă, ai afirmat că ai văzut în seara din ajun filmul *Răzbunarea vînătorului* la cinematograful *Rex*. Această afirmație era un neadevăr din partea dumitale. O simplă cercetare a permis, într-adevăr, să se afle că filmul fusese scos de pe afiș cu douăzeci și patru de ore mai înainte. Atunci ai dat o nouă versiune asupra modului cum ai folosit timpul, versiune pe care vreau s-o aduc la cunoștința Curții și a juriului...

Interogatoriul, redus la un asemenea monolog, capătă, în liniștea sălii de judecată arhipline, dimensiuni înfricoșătoare care îl surprind chiar pe Landry.

Pe măsură ce se desfășoară lectura, figurile juraților se întunecă. Cum e posibil ca această fată, dacă e nevinovată, să fi recurs la explicații atît de ridicole ? Telefonul dat din subsolul unei cafenele al cărei nume nu-l cunoștea unui corespondent providențial pe care nu poate să-l indice, care s-a grăbit să-i aducă suma dorită, ca să plece

apoi cu promisiunea unei întâlniri ce nu-i va fi acordată niciodată... Înseamnă, pur și simplu, să-ți bați joc de lume.

— Recunosc admite președintele înfundându-se în fotoliu, că simplul fapt de-a minți asupra felului cum îți folosești timpul nu constituie în sine o probă de vinovăție. Dar, adaugă el uitându-se fix la Liliane, ceea ce este îngrijorător, vezi dumneata, sînt celelalte elemente din dosar despre care am să-ți vorbesc acum și care ne vor fi, de altfel, repetate în curînd, de martori.

Și magistratul reamintește, cu o oarecare îngăduință, scena violentă de la restaurantul *Chez Laurent*, palma dată în stradă, deținerea cheilor, banii dispăruți din casa de bani și suma găsită a doua zi „...la dumneata“.

— Bănuiesc că nu te așteptai cituși de puțin la această percheziție matinală... Nu știai nici că fata care îți adusese rochia destăinuise portăresei că n-ai avut bahi să achiți factura...

După acest simulacru de interogatoriu, ședința fu suspendată. Publicul, constrîns prea mult timp la atenție și tăcere, se dezlănțui, iar în sală se făcu un adevărat vacarm. Era ca o recreație și fiecare își dădea cu părerea.

Landry, foarte sigur de ceea ce avea să audă, preferă să părăsească sala și să respire puțin aer curat, pe culoar.

„Placa lui de blindaj“, se gîndi Chauveau.

La reluare sînt audiați polițiștii. Pentru Landry, acum începe procesul. Foarte concentrat, foarte calm, obține de la ei, fără nici o greutate, precizările pe care le dorea, mai ales asupra nasturelui.

— Feciorul v-a declarat precis că nasturele nu se afla acolo, cu trei zile mai înainte ?

— Da.

— Așadar, totul lasă să se creadă că nasturele acesta a fost smuls în cursul unei lupte, concomitent cu drama.

— Ipoteză ! nu se poate împiedica să arunce vorba cu un aer puțin teatral maestrul Rémy, avocatul părții civile, care suportă greu că a tăcut pînă atunci.

Landry nu ripostează ci păstrează, dimpotrivă, o lungă tăcere, așa încît intervenția adversarului său pare că a căzut în gol. Fără să slăbească martorul din ochi, el reia :

— S-a spus ipoteză ; o asemenea ipoteză este verosimilă ?

— Este plauzibilă, sfirşeşte prin a admite Peltier, cu onestitate.

Landry lasă un timp ca să marcheze mai bine acest punct cîştigat, însă cunoscător al felului cum reacţionează un juriu, îşi dă seama că acesta „nu mişcă”, sau foarte puţin... Fără să se descurajeze, continuă :

— Aţi identificat şi aţi luat declaraţii fabricantului, vă felicit ; acesta v-a indicat numele a opt clienţi, opt croitori, cărora le-a vîndut modelul de nasture. Aţi luat informaţii de la şapte. Sîntem de acord ; nu ştim nimic despre al optulea.

— Ba da, spune procurorul, a murit !

Şi spune asta atît de nostim, încît sala izbucneşte în ris.

Landry a rămas stăpîn pe el şi, fără să pară cîtuşi de puţin tulburat, reia :

— E adevărat că a murit, dar a avut angajaţi care sînt în viaţă... O simplă verificare la Asigurările Sociale, unde patronul lor trebuie să-i fi declarat, ar fi permis fără nici o dificultate să li se afle numele şi să fie întrebaţi.

Şi adresîndu-se reprezentanţilor Ministerului Public, adăugă rar :

— Aş voi să binevoiţi a explica Cîrţii şi juriului pentru care motiv nu s-a făcut această verificare elementară.

Dintr-o dată sala devine atentă.

Procurorul se mulţumeşte să dea din umeri. Juraţii se privesc între ei : hotărît lucru, această lacună din dosar îi contrariază.

Şi Landry reia atacul atunci cînd poliţiştii sînt chemaţi să dea explicaţii asupra însemnărilor aflate în carnetul lui Darteau. Cere ca acest carnet să fie prezentat fiecărui jurat şi se miră că Brasselier nu a fost în stare să aducă vreo precizare asupra sensului menţiunii care îl priveşte direct.

— În această privinţă nici măcar n-a fost audiat secretarul victimei, domnul Bourdier, spune ridicînd hotărît tonul.

— Audiere pe care chiar dumneavoastră, maestre, v-ați ferit s-o cereți, răspunde tăios, la rîndul său, procurorul.

Chauveau simte că acest atac, care îl vizează personal pe maestrul său, nu va rămîne fără replică și că incidentul nu este departe.

Landry se ridică, iar prestața sa devine cu atît mai impunătoare cu cît pînă atunci fusese mai rezervat.

— Domniilor voastre, reprezentanții Ministerului Public vă incumbă sarcina să faceți dovada și nu se poate vorbi de probă în materie criminală decît dacă s-a făcut o lumină totală asupra tuturor elementelor din dosar. Bourdier era secretarul particular al lui Darteau. Bourdier cunoștea toate afacerile lui Darteau. Or, avem carnetul personal al lui Darteau și avem o mențiune asupra căreia continuăm să ne întrebăm și astăzi. Această mențiune, domnii jurați au văzut-o, este „Ech. Brasselier“. Brasselier, audiat de poliție, îndrăznește să spună că el însuși nu înțelege ce însemnează, deși a telefonat în mai multe rînduri lui Darteau în orele care au precedat drama. Dacă ar fi fost acolo, în boxă, nu v-ați fi sfiit să-i stigmatizați reaua-credință. Dar este martor și toată lumea se înclină. O singură persoană — spun una singură — poate să-l înfrunte pe Brasselier. Această persoană este Bourdier. Dar el nu este audiat ! Domnul judecător de instrucție nu-l audiază, iar dumneavoastră nici nu v-ați gîndit să-l citați în proces...

Intervenția lui Landry a produs un oarecare efect. Juriul este impresionat : nasturele... Bourdier... de ce ancheta n-a fost mai completă într-o afacere de o asemenea gravitate ?

Cu un ton naiv, președintele intervine atunci în discuție :

— Dacă domnul Bourdier ar fi locuit în Franța, aș fi pus totul în mișcare ca să-l audiem. Din păcate e prea tîrziu ca să poată veni pînă la sfîrșitul dezbaterilor.

Răspunsul dă satisfacție lui Landry : de vreme ce însuși președintele socotește că această audiere era utilă,

jurații trebuie să rețină ca foarte supărător faptul că nu s-a făcut aceasta în timpul anchetei.

Atmosfera s-a îmbunătățit, însă martorii următori vor permite acuzării să-și recapete avantajul.

Sergentul de stradă pe care Liliane îl lovise cândva se pronunță fățiș :

— O adevărată furie !

În schimb, nu se poate obține nimic de la chelnerul șef al restaurantului *Chez Laurent*. Discreția profesională învinge : faptele s-au petrecut de mult, amintirile sînt vagi.

Șoferul povestește scena cu palma ; nu i se pune nici o întrebare, amănuntele despre această scenă nefiind contestate.

Nu același lucru se întîmplă cu feciorul lui Darteau :

— Ai susținut mereu, îi spune Landry, că nasturele nu se afla în birou cu trei zile înainte de dramă. Ce te face să fii atît de categoric ?

— Cu trei zile mai înainte făcusem curățenie generală. Domnul era, într-adevăr, foarte pretențios. Într-o zi i-a căzut stiloul și s-a rostogolit sub bibliotecă ; cînd l-a ridicat era plin de praf. M-a certat foarte rău. De atunci mă foloseam de o cîrpă înfășurată pe un băț cu care ștergeam pe sub toate mobilele. Dacă ar fi fost un nasture sub bibliotecă sînt sigur că l-aș fi găsit.

Cuvintele erau simple și tonul firesc ; sinceritatea nu putea fi pusă la îndoială.

Landry continuă :

— Între ziua acestei curățenii generale și ziua dramei a mai venit cineva în biroul lui Darteau — în afară de acuzată, bineînțeles, căreia se știe că nasturelele nu-i aparține ?

Omul se gîndi mult.

— Sînt sigur că nu. De altfel, domnul primea foarte puțin în acest birou. Părăsea apartamentul dimineața la ora opt și nu revenea decît seara foarte tîrziu. Foarte rar venea să ia masa la amiază. După cină, lucra adesea, singur.

Procurorul intervine, cu aceeași amabilitate :

— Maestre, sînt de acord că nasturele poate aparține criminalului, vreau să spun complicei clienței dumneavoastră, dar, întrucît ea s-a hotărît să nu spună nimic, noi n-o să-i cunoaștem numele niciodată. Sînt de acord că numele lui poate figura printre cele găsite în registrele croitorilor pe care poliția i-a audiat...

— Să fim logici, dacă binevoiți, i-o tăie scurt Landry. Acuzarea a considerat indispensabil să se caute proprietarul pardesiului pe care fusese cusut nasturele. Însă această verificare esențială s-a făcut cu totul incomplet. Și ca să vă justificați, afirmați astăzi că nu era necesară ! Dar dacă în listele croitorilor s-ar fi găsit numele unui cunoscut sau al unui dușman al lui Darteau, judecătorul de instrucție s-ar fi grăbit să-l audieze.

Procurorul nu răspunse nimic... pentru că nu avea ce să răspundă.

Președintele ridică ședința, amînînd pentru a doua zi audierea doamnei Marcelot și a portăresei.

Primul act se jucase. După o expresie consacrată, apărarea marcase cîteva puncte, dar atmosfera rămînea foarte nefavorabilă.

Liliane asistase pasivă la toată dezbaterea. Nu vedea nimic din lumea exterioară care o înconjură, nici publicul venit anume s-o vadă, nici Curtea care se retrăgea, nici gardienii care îi făceau semn să-i urmeze. Și totuși se simțea lucidă, foarte lucidă, cum nu fusese niciodată.

Ceea ce o izbise mai ales fusese impresia că asistase la un fel de reprezentație stranie în care ea nu avea nici un rol și care n-o privea pe ea. A trebuit să facă un efort ca să-și dea seama că apăruse în fața unei Curți cu juri, că procesul acesta era procesul ei, că ea era acuzată.

Chauveau veni să-i strîngă mîna înainte ca ea să se piardă pe scara murdară spre celulă.

— Nu mai am nici o speranță, spuse. Am impresia că sînt o muscă închisă într-o sticlă, care știe că nu va mai ieși de-acolo.

Chauveau încercă să o îmbărbăteze, dar fără prea mare convingere.

— Vei vedea, îi spuse, miine totul o să meargă mult mai bine.

La ședința de a doua zi, Liliane se regăsi în aceeași stare de spirit.

Ascultînd minciunile portăresei și ale fostei sale prietene, doamna Marcelot, ar fi putut să se indigneze, să lupte... Dar nu avu nici curajul, nici dorința s-o facă. „Mașinăria judiciară...” îi spusese într-o zi Landry. Era într-adevăr o mașinărie frumoasă, puternică și bine unsă care se pregătea s-o strivească.

Surprinși de această pasivitate, jurații priveau acuzata care nici măcar nu se apăra.

Landry era foarte afectat, dar știa că în momentele acestea nu avea nimic de făcut. Văzuse atît de mulți oameni care, în vorbitorul închisorii, în fața judecătorului de instrucție, se bătuseră cu curaj, dar se prăbușeau deodată, parcă rescmnați, în ziua judecății.

Cu răbdare, avocatul încercă să încurce pe cele două femei aflate la bară, dar în fața renunțării clienței sale, eforturile i se părură zadarnice.

Maestrul Rémy, partea civilă, fu necruțător, iar procurorul acuză cu o vigoare care surprinse și pe care n-ai fi bănuț-o după tonul intervenției sale din cursul debaterilor.

— Afacerea este foarte clară, spuse magistratul. Un singur punct poate fi discutat : acuzata a venit singură sau însoțită de cineva, care după toate aparențele este amantul ei ? Puțin importă, pentru că niciodată această persoană n-ar fi putut pătrunde singură în apartament, întrucît Darteau nu auzea soneria din biroul său. În orice caz, furtul și asasinatul au fost cômise de ea sau prin mijlocirea ei. Codul penal pedepsește cu aceeași pedeapsă și pe autor, și pe complice, iar pedeapsa este pedeapsa capitală. Și răspunderea este și mai mare dacă ea a fost însoțită de un complice, căci această femeie își bate joc de dumneavoastră, încercînd să-l sustragă astăzi pe com-

plice de la sancțiunea justiției. Și n-o face din mărinimie sufletească, ci pentru că acela pe care vrea să-l protejeze este un om periculos, despre care inculpata nu poate să nu știe că nu s-ar fi dat înapoi de la făptuirea unei crime. Orice ipoteză veți reține, acuzata nu merită nici un pic de milă.

Fără îndoială, procurorul își dădu seama că mersese prea departe și riscă să nu fie urmat.

— Nu uit, totuși, continuă el, schimbînd tonul, că acuzata este o femeie, care a fost tratată cu brutalitate și a putut, măcar în parte, să acționeze sub imperiul furiei. Acestea sînt circumstanțe atenuante a căror greutate o veți cîntări dar care, după părerea mea, nu atîrnă totuși prea greu.

Și conchise :

— Cer pentru Simone Chamboisseau pedeapsa cu închisoare pe viață. Dacă veți considera că această pedeapsă este prea mare, condamnați-o la douăzeci de ani. Dar gîdiți-vă că stabilind această pedeapsă, decizia dumneavoastră nu va fi decît un verdict dovedind slăbiciune.

Se auzi un murmur confuz. Pentru a-și scuza curiozitatea, publicul începu să se înduioșeze...

Președintele așteptă puțin, apoi, întorcîndu-se spre Landry :

— Maestre, aveți cuvîntul.

Chiar de la începutul pledoariei, în sală se făcu o tăcere adîncă.

Toți cei care îl cunoșteau bine pe Landry — și în sală erau mulți — au fost surprinși ascultîndu-i primele cuvinte.

Într-adevăr, niciodată avocatul acesta nu făcea caz de convingerea sa personală. Dimpotrivă, obișnuia să spună că avea să examineze procesul „din afară“, cu alte cuvinte cît mai obiectiv cu putință, ca și cum, într-un fel, ar fi fost un jurat, al zecelea jurat...

Astăzi, însă, pe un ton patetic, afirma cu o voce pe care emoția o făcea puțin răgușită, că era convins — și strigă cuvîntul mai mult decît îl pronunță — de nevino-văția clienței sale.

— Sînt lucruri, explică el, pe care nu le pot dovedi. Sînt mai ales unele pe care nici nu am dreptul să le amintesc. Desigur, nu sînteți obligați să mă credeți și, încă mai puțin, să fiți alături de mine, însă proclam aici cu toată solemnitatea că dacă această femeie ar fi condamnată, hotărîrea dumneavoastră s-ar face vinovată de ceea ce vă temeți mai mult : de o eroare judiciară.

Cei doi asesori sînt surprinși. Ce știe Landry atît de precis ca să-și permită să fie atît de categoric ? Președintele rămîne însă sceptic. El îl cunoștea pe avocat, convingerea pe care o afișa era desigur sinceră, dar pe ce și-o fi întemeind-o ?

Liliane era foarte emoționată și pentru prima oară de la începutul procesului o năpădiră lacrimile, ceea ce făcu pe un ziarist, care nu-i acorda nici o simpatie, să noteze că, asemeni tuturor ființelor insensibile, femeia aceasta nu știa să plîngă decît numai și numai pentru ea.

Acum, în fața unui auditoriu care își ținea respirația, Landry examinează învinuirile, luptîndu-se, dacă am putea spune așa, cu fiecare dintre ele, ca într-o luptă corp la corp...

Lupta aceasta care reîncepea fără încetare dură două ore. Landry ieși epuizat. Cu fața acoperită de sudoare, se întoarse spre procuror, ca să termine :

— Sînt, pentru un moment, alături de dumneavoastră ; consider împreună cu dumneavoastră că acuzata este vinovată. Singură, sau însoțită de un complice, ea pătrunde între orele douăzeci și unu și douăzeci și trei în apartamentul lui Darteau, cu ajutorul cheilor pe care le are. Explicații..., discuții..., încăierare... Darteau este ucis. Liliane, singură sau cu complicele său, fură cîteva sute de mii de franci vechi găsiți în casa de bani deschisă în mod providențial. Admiteți că este inteligentă, chiar șireată, ați spus. Ea știe deci că de cum se va descoperi crima, totul o va desemna pe ea atenției anchetatorilor : scena de la restaurant, palma din stradă, audierea feciorului, care nu va uita să spună că ea deține cheile apartamentului și că o sumă importantă a dispărut din casa de bani. Nu poate să nu știe că mai curînd sau mai tîrziu anchetatorii vor

afla că nu fusese în stare să plătească factura croitoresei. Atunci, presupunînd că nu avusese ideea să lase cheile în camera lui Darteau — ar fi putut pretinde că le uitase acolo cu ocazia ultimei vizite — este neîndoielnic că va folosi restul nopții ca să se gîndească, să facă să dispară toate dovezile ce-ar fi putut-o copleși și să-și pregătească în același timp un sistem de apărare. În cazul acesta nu se vor găsi la ea cei două mii de franci, iar versiunea pe care o va da asupra felului cum și-a petrecut timpul, pînă să fie verificată, va fi cel puțin fără lacune și nu va risca să-i fie opusă ca o acuzare.

Dimpotrivă, dacă, așa cum afirmă ea, Simone Chamboisseau, este nevinovată, este firesc, domnule președinte, ca a doua zi dimineață să fie surprinsă de percheziție. Luată prin surprindere își va pierde capul și, ca să nu destăinuiească numele persoanei la care s-a dus, se va lansa în explicații superficiale care se vor prăbuși la prima verificare a poliției.

A spus orice, pentru că nu se aștepta să fie întrebată. Și nu se aștepta să fie întrebată pentru că este nevinovată...

De mai bine de o oră Curtea și jurații deliberază.

Pledoaria lui Landry a făcut impresie și majoritatea celor care au urmărit-o cred că Liliane va fi achitată.

Chauveau era printre cei mai optimiști. Landry, dimpotrivă, rămînea încordat, îngrijorat. Ce-i drept, el nu credea într-o achitare.

— Vezi, îi spuse colaboratorului său pe un ton foarte calm, trebuie să rămii tot timpul lucid. Ceea ce se spune în sală nu înseamnă mare lucru, sau foarte puțin... Este o mare deosebire între reacția publicului și reacția juraților... Cînd sala e convinsă, poți spera că jurații se vor îndoii. Dar cînd sala se îndoiește...

Un prieten al lui Landry, un avocat cu mare experiență în materie de jurați, îi împărtășea sentimentul :

— Dacă asta s-ar fi petrecut pe timpul cînd deliberau singuri cei doisprezece jurați, cred că ai fi cîștigat procesul, dar acum trebuie să ții seama și de Curte.

Un cronicar judiciar care asistase la toate marile procese din ultimii douăzeci de ani era de aceeași părere.

— Se vede limpede că președintele e convins de vinovăție. Desigur că jurații îi vor cere părerea și el va re-lua în fața lor argumentele care i-au format convingerea... Și, întorcându-se spre Landry, îi spuse cu amabilitate : iar dumneata n-ai să mai fii acolo ca să răspunzi.

Chauveau ar fi voit ca șeful să-i spună câteva cuvinte Liliane :

— În situația în care ne găsim... dar nu-și termină fraza și rămase în bancă.

Trecuseră două ore și jumătate de când Curtea și jurații se retrăseseră.

— Este totuși o dovadă că i-ai impresionat foarte tare, spuse un avocat, altfel s-ar fi pronunțat de mult.

— Așa e, adaugă un altul, dar cu cât trece timpul, cu atât se șterge amintirea pledoariei. O achitare după mai multe ore de deliberare este foarte rară.

★

Curtea își făcu apariția.

Răspunsurile la întrebările puse erau afirmative.

— În consecință, declară președintele, Curtea condamnă acuzata la o pedeapsă de șapte ani închisoare corecțională.

Figura Liliane nu trădă nici o emoție ; ea și când n-ar fi auzit nimic.

— O să faci recurs, îi spuse Landry.

Liliane îl privi fără să înțeleagă.

Un vechi ziarist va scrie a doua zi despre ea că „pă-rea o moartă vie“.

— Încă o hotărâre pocită, un verdict de compromis ! mormăi nemulțumit un avocat, aprobat de toți cei din jur.

Unii voiau condamnarea, alții achitarea și pînă la urmă au sfîrșit prin a cădea de acord, printr-o soluție intermediară.

Chauveau, care-și dădea seama că patronul lui era nefericit, se oferă să-l conducă pînă acasă.

Landry acceptă.

În mașină, rămaseră tăcuți ; procesul le stăruia în minte.

În fața casei, înainte de a se despărți, Chauveau spuse totuși :

— Am să mă duc s-o văd mîine. Am să-i vorbesc despre recurs. Voi încerca să-i dau curaj, speranță, deși mi-e teamă că o să fie zadarnic.

— Nimic nu e vreodată zadarnic în materie judiciară, răspunse Landry strîngîndu-i mîna.

La Radio-Televiziune, în biroul directorului programului doi, discuția era foarte animată.

Pierre Desgraupes și Pierre Dumayet erau acolo și fiecare își susținea propria sa părere.

După succesul emisiunii : „În sufletul și în conștiința dumneavoastră“, lansaseră o nouă emisiune intitulată „zece milioane de jurați“, în care relau nu procese din secolul trecut, ci, dimpotrivă, pe cele care pasionaseră recent opinia publică.

În fața micului ecran, telespectatorii puteau retrăi astfel procese ale căror cronici le citiseră în ziare și care acum se desfășurau acasă la ei, sub ochii lor, cu incidente, cu dramele, cu intensitatea și misterul lor.

Imaginea colorată făcea reconstituirea și mai vie.

În special emisiunea consacrată afacerii Jean-Marie Deveaux fusese tulburătoare ; eroarea judiciară nu mai era un mit. Ea exista aievea, aici, de față, iar bietul puști cu figura tristă era victima ei.

Directorul știa toate acestea, dar continua să ezite :

— Mărturisesc că sînt mult mai puțin entuziasmat de această afacere Chamboisseau. Prin achitarea lui Deveaux, procesul se termina, în timp ce în povestea asta Curtea de casație încă nu s-a pronunțat.

Celor doi nu le lipsesc argumentele :

— Jurnalul de actualitate transmite informații asupra proceselor de la o zi la alta, fără să aștepte verdictul... presa publică fotografiile martorilor și ale acuzaților, iar televiziunea face la fel. De ce să nu putem recon-

știtui procesul acesta de pe acum ? E cu atât mai pasionant, cu cât nu-i cunoscut prea bine. Ziarele i-au consacrat numai articole foarte scurte, căci în perioada procesului paginile presei erau ocupate de alte subiecte de-o actualitate arzătoare : greve, Orientul mijlociu...

În cele din urmă, directorul acceptă.

Desgraupes și Dumayet ciștiğaseră partida. Și se puseră pe lucru.

Prima vizită o făcură lui Landry. Avocatul îi primi cu căldură și nu se putu împiedica să le spună că socotea inițiativa lor ca un semn al destinului :

— În orice caz, dumneavoastră sînteți ultima speranță a bieteii fete, adăugă el.

Cei doi redactori aveau nevoie de un model de nasure. Cel pe care îl găsisese poliția era, desigur, sigilat și dormea într-un colț la grefă, în pachetul cu piesele justificative. Nu se putea gîndi nimeni nici măcar să-l atingă. În schimb, fabricantul, a cărui adresă o dăduse Landry, avea modelul în stoc și le oferi, cu ușurință, un exemplar.

Emisiunea obținu un mare succes.

Pe cât se arătase Liliane de stîngace, neîndemînică, uscată, iritantă, pe atât emoționă prin sinceritate artista care îi juca rolul :

„Această Liliane ar fi fost achitată“ se gîndi Landry.

Soții Brasselier erau tulburați. Uniți în nenorocire, erau complici și în tăcerea în care se închiseseră. Evitau să vorbească între ei despre drama acestei nenorocite care trebuia să plece, pentru ani de zile, într-o închisoare centrală. Aflînd de condamnarea Simonei Chamboisseau, le-a fost, desigur, foarte milă. Dar, încetul cu încetul, remușcările fură înlocuite de ușurare. Pentru că justiția proclamase în mod solemn că Simone Chamboisseau ucisese pe Darteau, afacerea era terminată.

În lupta de zi cu zi pentru îndepărtarea amintirii, doamna Brasselier își susținuse soțul fără șovăire.

În seara aceea, hotărîseră mai întii să nu urmărească emisiunea. Dar se pomeniră și unul și altul în fața televizorului.

Și iată că totul părea repus în discuție.

Justiția oamenilor era alături de Brasselier, dar niște maniaci ai camerei de luat vederi agitău din nou aceeași poveste !

Verdictul Curții cu juri îi liniștise scrupulele, și iată că pacea aceasta, atât de șubredă, avea să fie pusă în pericol.

Și unde ? În fața citorva milioane de telespectatori !

— Parcă ar fi niște hăitași ! murmură iritat Brasselier.

Pe măsură ce se perindă imaginile, teama îl sugruma tot mai mult. Deodată pălește ; pe ecran, mărit peste măsură, apare nasturele. Teamă, pe care mai poți s-o stăpînești, făcu loc fricii, fricii fizice, fricii de-a fi arestat, pus în lanțuri și aruncat în închisoare.

Desigur, „președintele“ amintea că opt croitori folosiseră acest fel de nasture, că șapte dintre ei fuseseră audiați, fără ca depozițiile lor să fi ajutat ancheta să progreseze, iar cel de-al optulea murise. Dar Brasselier știa că acela care îi făcuse pardesiul purtat în ziua dramei trăia și era atât de viu încît îi mai făcuse, de atunci, alte trei rînduri de haine.

Se uită spre soția lui, care îi citi în ochi o mare nevoie de îmbărbătare :

— L-ai plătit întotdeauna foarte bine și știi cît de dornic e de cîștig. N-o să te denunțe niciodată.

În aceeași seară, la Gap, doamna Bourdier, bolnavă, se gîndea la fiul ei, aflat atât de departe de ea. Și se culcă devreme, fără să mai urmărească emisiunea de la televiziune.

Trei zile mai tîrziu, un bărbat în vîrstă se prezentă la cabinetul maestrului Landry și ceru să fie primit.

— Ca urmare a emisiunii, spuse el.

Îi explică lui Chauveau că de treizeci de ani fusese în serviciul croitorului decedat.

— Sint sigur, afirma el, că am avut în mână nasturi ca acela văzut pe micul ecran.

Informația nu făcea decît să confirme ceea ce stabilise ancheta și, în consecință, nu prezenta nici un interes.

— Noi căutăm să aflăm, îi spuse Chauveau, numele clienților fostului dumneavoastră patron. Știți ce s-a întîmplat cu registrele contabile ale acestuia ?

— Eu nu mă ocupam de așa ceva, dar cred că trebuie să fi fost distruse, spuse omul.

Încă o decepție.

— Păcat, făcu Landry, cînd Chauveau îl anunță. Am să strîng totuși mina acestui om care s-a deranjat pînă aici.

În pragul ușii, fostul salariat își lua rămas bun cu părere de rău. Începu să vorbească și Chauveau își mușcă buzele, spunîndu-și că poate nu-l reținuse destul.

— Cînd mă gîndesc mai bine, spune vizitatorul, chiar dacă s-ar găsi actele de contabilitate, nu înseamnă că veți găsi neapărat în ele numele clientului cu nasturele. Noi am avut însă ca prim-cupeur un armean. Se numea Arguzian și fusese concediat de la o casă foarte mare, căci propunea unora dintre clienți să le execute el costumele, obligîndu-se să cumpere chiar și materialul. Și la noi făcea la fel... Vă spun toate astea pentru că în momentul cînd patronul și-a vîndut fondul de comerț, Arguzian, care voia să-și deschidă un magazin pe cont propriu, a răscumpărat mărfuri, tipare, dubluri, accesorii și mai ales nasturi. Din păcate nu-i cunosc adresa.

Landry aflase destule. După ce mulțumi vizitatorului, se întoarse spre Chauveau :

— Vezi, tocmai cînd sint gata de plecare și stau cu mina pe clanță, abia atunci ajung oamenii să spună ce-i mai important.

★

A doua zi, Landry s-a și prezentat în cabinetul procurorului. Cei doi se cunosc de multă vreme și s-au înfrun-

tat încă de cînd magistratul era substituit. Își amintesc întotdeauna cu plăcere aceste timpuri îndepărtate.

— Vă aduc, spuse avocatul, ceva nou în afacerea Chamboisseau ; recunosc că este puțin, dar nu vreau să neglijez nimic. Sînt convins că sentința împotriva acelei nenorocite e o eroare judiciară.

— Să nu ne grăbim, răspunse procurorul. Am asistat la rechizitoriul procurorului de ședință și la pledoaria dumitale. A fost nevoie de tot talentul dumitale ca să semeni îndoiala într-o afacere care mi se pare foarte simplă. Durata deliberării demonstrează că ai tulburat cu adevărat mintea bieților jurați.

— Sînt de acord că au fost acuzații grave, dar se găsesc în afacerea aceasta și o serie de elemente pe care nu le-am putut folosi în pledoarie și nici nu pot să vi le spun, dar tocmai aceste elemente m-au convins de nevinovăția acuzatei. Desigur, n-am să vă cer să mă credeți pe cuvînt, dar vă rog să-mi acordați tot sprijinul dumneavoastră ca să pot face lumină.

Procurorul este impresionat. Are multă stimă pentru Landry și-i apreciază lealitatea. Pe de altă parte, magistratul nu e omul care să facă intervenții pe lîngă colegi sau să facă paradă de convingerea sa personală.

— Fii incredințat, dragă prietene, îi spuse, că dacă ceri lucruri rezonabile — și convingerea mea e că așa e cazul, de vreme ce le ceri — sînt gata să te sprijin.

Landry mulțumește și adaugă :

— Recursul în casație este suspensiv, deci condamnarea Simonei Chamboisseau nu-i definitivă, așa că nu se poate vorbi de revizuire, dar dumneavoastră aveți oricînd posibilitatea să cereți să se verifice în mod oficial, prin poliția judiciară, un element material.

Și-i povestește magistratului despre vizita bătrînului salariat :

— Îți promit că voi dispune efectuarea tuturor cercetărilor justificate de acest nou element.

A doua zi, Peltier însărcinat cu această nouă anchetă, nu se abține să nu bombăne :

— Landry n-a înghițit condamnarea. Trebuie să recunosc ; eram sigur că va obține achitarea. Acum iar o să se vorbească de nasture.

În schimb, Richard e încântat că își va putea completa ancheta.

Găsește destul de ușor locuința lui Arguzian, instalat într-adevăr pe cont propriu. Omul, care după toate aparențele are o clientelă foarte elegantă, nu e prea vorbăreț și pare puțin dispus să ajute poliția. Își amintește că a folosit acest fel de nasture la numeroase pardesie, dar susține că nu-i în stare să dea numele clienților. Însă Richard știe să fie tenace, atunci când trebuie :

— Aș vrea să-mi arunc ochii pe registrul dumatăle de comenzi. Trebuie să ai un registru, nu-i așa ?

Omulețul ezită. În cele din urmă îi încredințează lui Richard un registru slinos unde sînt trecute de-a valma numele clienților cu adresele și numerele de telefon. Apoi, în silă, îndepărtează de pe masă o grămadă de reviste, apropie un scaun și-i face semn lui Richard că poate să se așeze.

— Vă las, spune el, am de făcut o probă.

Încet, cu minuțiozitate, literă cu literă, ofițerul de poliție compară toate numele aflate în agenda lui Darteau cu cele înscrise în registrul croitorului. Deodată tresare cînd citește în repertor : A. N. Johnson, rue des Vignes, numărul 84, arondismentul al XVI-lea, Auteuil 71.99. Același nume, același număr de telefon figura și în agenda lui Darteau. Deschide servieta, își verifică notițele și-și amintește că vînd să-l audieze, a fost pînă la adresa respectivă. Portăreasa imobilului i-a precizat că domnul Johnson plecase de două luni în Statele Unite, lăsîndu-i cheile apartamentului. Îi scrisese chiar de la New York ca să-i ceară un mic serviciu.

Puțin dezamăgit, dar cu încăpăținare, Richard își continuă verificările, cînd deodată vîrfurile creionului se oprește pe un nume : Brasselier, rue de la Pompe. Asta e ! Din

acest moment, verificarea lui e mai puțin riguroasă. Grăbit să termine, Richard presimte că în sfârșit a găsit ce căuta. Într-adevăr, ajunge foarte repede la sfârșit, fără să mai dea peste alt nume. Se ridică și se îndreaptă spre ușă.

— Vă rog să-i comunicați domnului Arguzian că nu pot să-l mai aștept, se adresează el unei tinere ucenice pe care o întâlnește la intrare. Sînt grăbit. Registrul e pe masă. Am să revin să-l văd...

Richard, care își cunoaște meseria, trebuie curînd să-și frece mîinile : nu se îndoia că micul croitor se va arăta neîntîrziat mai binevoitor. Într-adevăr, Arguzian avea un necaz cu Poliția economică, într-o afacere neplăcută : cumpărase niște țesături și niște fleacuri, fără factură. De afacerea asta se ocupa bătrînul său coleg, inspectorul principal Zurich. Pus la curent despre intențiile lui Richard, el îl convocă pe Arguzian la biroul său. Omulețul veni tremurînd ; prezența lui Richard îl tulburase la început, dar se liniști repede. Dacă ar fi înțeleghător, dacă ar voi să ajute poliția într-o afacere importantă, i s-ar putea oferi o rezolvare foarte convenabilă.

Bineînțeles, Arguzian promise tot ce i se cer

De patru zile, Arguzian, însoțit de Richard, supraveghează ieșirile lui Brasselier. Primele trei zile i-au dezamăgit.

— E un pardesiu făcut de mine, a spus Arguzian, dar nu-i cu putință să fi cusut pe acesta nasturele pe care mi l-ați arătat. E prea închis. Trebuie să-l fi cusut pe un pardesiu de culoare foarte deschisă, pe un pardesiu sport.

A patra zi, Brasselier poartă un pardesiu dintr-o stofă reiată de culoare bej-deschis, foarte elegant de altfel. Arguzian nu ezită :

— Și ăsta a fost executat la mine și-i foarte posibil ca pe el să-i fi pus nasturi asemănători cu cei văzuți, dar cum vreți să fiu sigur ? De la distanța asta, nu-i posibil.

Alarmat urgent, Peltier se hotărăște să-l convoace îndată pe Brasselier care trebuie să fie la el, la birou. Dacă

o să-l roage să vină imediat, nu va avea timp să-și schimbe pardesiul.

Rămîne numai să-l convingă pe Brasselier să se prezinte fără întârziere la Poliția judiciară :

— Dar, îi spune el comisarului, credeam afacerea definitiv clasată, pentru că procesul Simonei Chamboisseau s-a judecat.

— E adevărat, răspunde comisarul, dar Curtea de Casație încă nu s-a pronunțat, iar Parchetul îmi cere să fac o verificare, căreia, mărturisesc, ce-i drept, nu-i acord decît o foarte mică importanță.

— ...

— Am nevoie de luminile dumneavoastră.

— ...

— Numai pentru cîteva minute.

— ...

— Da, e foarte urgent, pentru că Parchetul, înainte de-a înainta dosarul, are nevoie de lămuriri grabnice.

Peltier își dă seama că îndrugă verzi și uscate, dar Brasselier, nefiind la curent cu problemele judiciare, nu poate să-și dea seama. Apoi adaugă :

— Trimit să vă ia, căci e foarte greu să parcați mașina în jurul Tribunalului.

★

Cînd Brasselier intră în birou, cei doi funcționari care scriu în fundul camerei nici măcar nu-și ridică ochii.

— Vă rog să luați loc, spuse inspectorul venit să-l caute. Și-i oferă un scaun. Mă duc să-l anunț pe comisarul Peltier.

Brasselier se așază, apoi examinează camera...

Teama pe care o încercase cînd i-a telefonat Peltier i-a trecut. Din nou se simte calm, stăpîn pe sine, așa cum n-a fost niciodată. Curtenia lui Peltier, felul cum l-au primit (cei doi din birou nici măcar nu s-au uitat la el), a fost destul ca să-l liniștească. Dacă era cît de puțin suspect, tînărul polițist nu i-ar fi vorbit în mașină pe un ton atît de politicoasă, nu l-ar fi invitat să ia loc.

Desigur, trebuie să fie vorba de un lucru fără importanță, de vreme ce nu urmau să-l rețină decît vreo cîteva minute. S-o mai fi agitat Landry. E ultima zvircolire înainte de hotărîrea Curții de casație. N-are de ce să se îngrijoreze !

Se simte la largul lui, se așază picior peste picior, își deschide pardesiul. Ce idee să faci foc în sobă cînd afară e atît de plăcut.

— Ne topim aici ! spune unul din cei doi, scoțîndu-și vestonul pe care îl agață în cuierul din perete, lîngă ușa. Celălalt îl imită imediat.

— O să crăpăm de căldură...

Tînărul polițist ridică privirea.

— Puteți să vă scoateți haina, îi spune cu amabilitate lui Brasselier, care își șterge fruntea cu batista.

Brasselier mulțumește. Într-adevăr e foarte cald. Transpiră, se topește de-a binelea. Își scoate pardesiul și-l agață în cuier. Abia se așază iar, și Peltier intră în birou pe ușa din fund.

— Domnul Brasselier... Iertați-mă că v-am făcut să așteptați. Vreți să intrați ?...

Polițistul îi face loc, apoi închide ușa.

— Vă rog să luați loc, spune el.

Abia s-a închis ușa, că tînărul în cămașă se repede la cuier, ia pardesiul și se îndreaptă cu el spre ușa din stînga. În camera vecină, așteaptă Arguzian, instalat confortabil într-un fotoliu.

— Iată haina, spune Didier.

Croitorul ia pardesiul, îl examinează îndelung, îl răsucește, dă din cap.

— Da, la mine a fost executat, îl recunosc.

Privește apoi nasturii, unul cîte unul. Surîde.

— Nasturii au fost schimbați, nu sînt ai mei. Nu i-a cusut un om de meserie. Ce lucru de amator ! Uitați-vă diferență...

Arată inspectorului un nasture de pe vestonul lui și felul cum este prins.

— Noi folosim un fir special, răsucit, foarte solid, pe

care particularii nu-l găsesc în comerț și care e asortat la culoarea nasturelui. Asta e o ață obișnuită. A fost cusută și dublura... O femeie a făcut-o, precis, nu un om de meserie.

Apoi, ridică nasturii examinînd cu atenție țesătura de la baza fiecăruia.

— Priviți, spune, iată locul de unde a fost smuls nasturele. Se vede ruptura, aici, sub fir.

Privește și Didier, la rîndul lui, dar nu observă nimic.

— Sînteți sigur ? întrebă el.

— Absolut sigur, spune omulețul, restituindu-i pardesiul. Îmi pun capul...

— Nu capul dumneavoastră e în joc în afacerea asta, răspunde inspectorul. De altfel, pentru dumneata e mai bine așa. Încă puțină răbdare și vei putea să pleci.

S-a întors în birou, a pus pardesiul la loc, apoi a chemat prin telefonul interior :

— Alo, șefule, spune el coborîndu-și vocea, s-a făcut, el este. Toți nasturii au fost schimbați.

Peltier a pus receptorul pe furcă. Figura i-a rămas neschimbată. Cu același ton binevoitor și-a reluat interogatoriul. De altfel, omul răspunde calm, fără ezitare, fără nici un semn de slăbiciune.

Despre viața particulară a lui Darteau ? Nu știe nimic. Așa cum a mai spus, a avut rare legături cu victima. A aflat din ziare despre existența amantei acestuia. Darteau nu-și da în vileag secretele...

O părere despre dramă ? Îi pare de necrezut, de neconceput... Nu găsește nici o explicație... Poate o dramă pasională ?

Ce-a făcut în seara de opt octombrie ? Dar, desigur, înțelege foarte bine că i se pune această întrebare. A stat acasă, ca în toate serile. „Știți, cu biata mea soție...”

Peltier ascultă, dînd din cap din timp în timp, în semn de aprobare. La un moment pe care și-l alege, aproape cu nepăsare, întinde mîna ca să ia un bloc-notes și, în timpul acestei mișcări, mîneca împinge un obiect mic care alunecă pe birou.

Nasturele !

Peltier are timp să observe o imperceptibilă crispare a feței, un fulger care sclipește în ochii lui Brasselier, un gest al mâinii, împiedicat imediat. Și totul într-o fracțiune de secundă. Omul și-a revenit imediat. Cu aceeași voce calmă, egală, liniștită, își continuă povestirea. Comisarul înțelege că nu va obține nimic.

— Iertați-mă, spune el, trebuie să lipsesc un moment. Vă rog să mă așteptați, s-ar putea să mai am nevoie și de alte precizări.

— Supravegheați-l, îi spune Peltier lui Richard, ieșind pe culoar.

★

Arguzian se neliniștește :

— Înțelegeți ! De patru zile lipsesc de la atelier ! O să mai dureze mult ?

Fără să răspundă, Richard a ieșit pe culoar în întîmpinarea lui Peltier care îi șoptește la ureche :

— Nu-i nimic de făcut ! A îngălbenit cînd a văzut nasturele și atît. Nu-mi place. Ia să încercăm un mic șantaj. Du-te la nevastă-sa.

Și, în timp ce Richard coboară treptele în goană, Peltier, morocănos, revine la Brasselier, care vorbește, vorbește...

De cînd cu drama, personajul Brasselier s-a transformat. A devenit foarte sigur pe sine.

„Hai, Brasselier, își zice el, ai fost chemat ca să se întocmească un raport de formă. Și va fi desigur ultima dată cînd vei mai auzi vorbindu-se de această afacere nenorocită ! N-au să te prindă. Mai ales pentru că ești mai abil și mai isteț decît ei.“

A așteptat cu răbdare ca Peltier să-i pomenească din nou despre faimoasa mențiune : „Ech. Brasselier“ și explică, foarte în largul lui.

— M-ați mai întrebat și mărturisesc că pe moment n-am fost în stare să vă răspund. M-am gîndit, însă, după aceea și chiar era să vă telefonez, dar vă știu atît de ocu-

pat ! De altfel, am avut impresia că nici nu vă mai interesa această neînsemnată mențiune... Am pus la punct, personal nu mă mîndresc cu asta căci am fost ajutat de biroul meu de studii, am pus la punct, spuneam, un material extraordinar, în stare să revoluționeze complet tehnica în construcție. N-aș vrea să intru în amănunte, deoarece bănuiesc că nu vă interesează cîtuși de puțin...

Ba da, Peltier era interesat. Se gîdea să se pensioneze și intenționa în mod foarte serios să-și construiască o căsuță. Brasselier suride, afirmă că invenția sa era tot atît de interesantă fie că era vorba de construirea unui zgîrie-nori sau de o căsuță cu trei camere ; bineînțeles, ar fi încîntat dacă l-ar putea ajuta pe comisar să-și realizeze acest vis modest, vis cu atît mai firesc pentru un om care și-a consacrat toată viața întru apărarea societății.

Și Brasselier continuă :

— Darteau, care avea un fler proverbial, era foarte interesat de invenția mea și mi-a cerut să-i promit că la prima ocazie, adică atunci cînd va avea un moment mai liber, să-i aduc un eșantion din acest nou material. Cu siguranță că această ocazie ar fi trebuit să fie la nouă octombrie : „Ech. Brasselier“ trebuie să fi însemnat „Eșantion Brasselier“. Cum de nu m-am gîndit mai curînd la asta ?...

Peltier aprobă dînd din cap : așa se întîmplă întotdeauna, tocmai la lucrurile simple nu ne gîndim niciodată. A constatat-o și el de mai multe ori în cursul carierei sale...

— Repede în strada Pompei nr. 97, îi spusese Richard șoferului.

— Doamna Brasselier ? întrebă inspectorul. Nu l-a întrebat cine e. Era în salon. Lui i s-a părut că-l aștepta.

— Ofițerul de poliție principal Richard, de la Poliția judiciară. Am venit să vă rog să-mi dați cîteva lucruri pentru soțul dumneavoastră... Obiectele sale de toaletă și un pled.

Ea scoase un geamăt și păli, încovoiată, gata să cadă. Cu băgare de seamă, o ajută să se așeze într-un fotoliu :

— Nu înțeleg, spuse ea cu voce ștearsă. Unde este soțul meu ? Ce vreți să spuneți ?

Richard ezită, îi ocoli privirea.

— Domnul Brasselier a recunoscut că l-a ucis pe domnul Darteau. Judecătorul de instrucție va semna un mandat de depunere, apoi soțul dumneavoastră va fi trimis la închisoarea Fresnes.

A spus astea cu o voce gravă, puțin surdă, ca și cum s-ar fi achitat de o corvoadă penibilă, desigur, dar necesară. Văzu cum femeia înlemnește în fotoliu, apoi cum izbucnește în lacrimi. Se sufoca, hohotele îi scuturau umerii.

Richard se apropie.

— Liniștiți-vă, îi spuse, aveți curaj. Nimic nu-i pierdut. Soțul dumneavoastră se va explica. Mai curînd sau mai tîrziu se va justifica. Ar risca mai puțin dacă ne-ar spune de ce l-a omorît pe Darteau. Tăcerea lui lasă să se creadă orice...

Doamna Brasselier îl privi lung. Richard crezu că vede în ochii ei măriți de deznădejde o lucire vagă. Și continuă :

— A recunoscut crima cînd i s-a demonstrat că nasturele găsit în birou provine de la pardesiul său și că cineva — probabil dumneavoastră — i-ați cusut un alt rînd de nasturi. Soțul dumneavoastră nu vrea să spună ce s-a întîmplat. Ar fi fără îndoială mult mai bine pentru dînsul, mult mai puțin grav, dacă ne-ar povesti totul. Cu siguranță că cei doi s-au bătut. Nasturele smuls este aproape o probă de legitimă apărare, cu atît mai mult cu cît știm că Darteau era un om brutal... Refuză să vorbească, recunoaște doar că a omorît.

Femeia se ridică. Nu mai plînge. O hotărîre rece i se citește în ochi.

— Da, spuse ea, s-au bătut. Jacques s-a apărat. Darteau era un monstru. Voia să ne ruineze, să ne dezono-reze. Avea un cec de la soțul meu, un cec de douăzeci de milioane. Soțul meu cerea o amîinare ; doar cîteva zile. E

un om cinstit. Onoarea lui și a fiului nostru erau în joc. Toată ziua a încercat să-l găsească pe Darteau la telefon. Voia să-l roage, să încerce să-l înduplece, abia seara a putut să-l găsească acasă. Darteau i-a dat o întâlnire acasă la el...

Richard își stăpîni o ușoară tresărire... Va să zică a fost atît de simplu ! Toți s-au gîndit că numai o persoană care avea cheile putea să intre, pentru că nu se auzea soneria ușii, și Brasselier stabilise întîlnirea la telefon...

Femeia continuă :

— Darteau l-a insultat, l-a amenințat. Era un om neîndurător, un monstru. L-a lovit. Era mai solid, mai puternic, și totuși l-a lovit. Atunci soțului meu i s-a făcut frică, s-a apărât și l-a omorît cu un cuțit de tăiat hîrtie...

Richard n-o întrerupse, dădea doar din cap. Ea crezu că n-o crede.

— V-o jur, strigă ea, v-o jur. Jacques nu e un asasin. Nu voia să-l omoare. Nu era înarmat. I-a fost frică și s-a apărât, s-a apărât, s-a apărât doar, împotriva unei brute.

Suspina.

— V-o jur !

— Înțeleg, spuse Richard cu blîndețe, înțeleg. Ar fi trebuit să ne explice, să ne povestească fapta, ar fi fost mult mai puțin grav pentru dînsul. De ce nu vrea să spună nimic ?

— Vreau să vorbesc eu, spuse ea, eu știu, mi-a povestit totul.

Richard se gîndi un moment.

— Ar trebui să veniți acolo. Ar trebui să repetați tot ce mi-ați spus. Se va întocmi un proces verbal.

— Sint gata, spuse ea ridicîndu-se.

Richard admira forța acestei femei care, cu prețul unui extraordinar efort, foarte dreaptă, mergea înaintea lui spre ieșire. Îi fu puțină rușine de el, dar, la urma urmei, în închisoare se găsea o nevinovată.

— Luați-vă o haină, spuse el.

Tot pe scaun, în biroul comisarului, Brasselier, din ce în ce mai liniștit, fumează.

Peltier l-a părăsit, scuzându-se :

— Numai pentru câteva minute.

În realitate este plecat de o jumătate de oră. Dar Brasselier nu-i grăbit. Convorbirea aceasta i-a alungat orice îngrijorare. Ultimele temeri i-au dispărut. Peltier nici nu i-a vorbit de nasture. Cît privește carnetul, explicația cu eșantionul l-a convins, fără îndoială, pe polițist.

Acum, va putea să-și liniștească soția.

Dar, iată-l pe Peltier. Și-a pierdut surisul :

— Citiți asta. E foarte interesant, soția dumneavoastră a semnat-o.

Brasselier nu mai înțelege nimic. Cu mîna puțin tremurîndă, ia procesul verbal și citește teribila declarație. Nu cere nici o explicație. Doar, pe măsură ce citește, broboane de sudoare îi apar pe frunte.

Peltier îl urmărește din ochi. Va nega ? Va protesta ? Nu, își păstrează calmul, nepăsarea. Cînd a terminat de citit, pune procesul-verbal pe birou ; mîna lovește întîmplător nasturele care se rostogolește pe parchet, la picioarele lui.

Surîde straniu :

— E adevărat, spune, eu l-am ucis pe Darteau ; era un monstru.

Strivește țigara în scrumieră.

— O să vă luăm o declarație fără să punem ora, spune Peltier și fără să ne referim la declarația soției dumneavoastră. Veți da impresia că ați mărturisit spontan, va fi mai bine pentru dumneavoastră în fața Curții cu juri.

Și, întorcîndu-se spre Richard :

— Sigilează pardesiul și nasturele.

Richard ridică nasturele și, deodată, își aduce aminte de Arguzian. Se repede în celălalt birou ca să-i dea drumul.

— De data asta, s-a terminat. Mulțumesc din suflet, domnule, ați reparat o eroare judiciară.

Și, pe cînd celălalt, foarte mîndru, se umflă în pene, Richard adaugă ironic :

— Noroc că, totuși, firul cu care ați cusut nasturii n-a fost prea solid...

— ...
— Știu o fată frumoasă care, cu siguranță, va fi de aceeași părere cu tine, spuse Peltier care tocmai intra : dacă nu s-ar fi rupt firul, ar fi tras șapte ani.

Editura Univers

Lei 5,50